

Srbskaja

Katholska protyka za Hornju Łužicu

na lěto

1878.

Jednaty lětnik.

J. S.

W Budyšinje.

Z nakładom towarstwa ss. Cyrilla a Methoda.

W kommissiji kniharnje J. E. Smolerja.

Čijišej Smolerjec knihicziščejenje w maczičnym domje w Budyšinje.

I. Lěto 1878 ma 365 dnow a dawaja jomu mjeno po **Venusy** (♀).

II. Róčne protyčne znamjenja.

- 1) Mjędźelsti pišmit: f.
- 2) Žłota licžba: 17.
- 3) Epafity: XXVI.
- 4) Wobwod skónca: 11.

III. Začmića.

- 1) Skónca: Ž dweju začmicžow (2. febr. a 29. a 30. jul.) njeje pola naš žane widžecž.
- 2) Měšacžka: Ž dweju začmicžow měšacžka so a) přenje, 17. febr., pola naš njewidži; b) druhe pač, 12. a 13. aug. budže widžecž. Zapoczatk 12. aug. w nočy 11 h. 40 m., kónce 13. aug. 2 h. 32 m. Začmi so wjětšha počojca měšacžka.
- 3) Wyšče teho pscheidže planet Merkur přched skóncom 6. meje, zastup po počdnju 4 h. 9 m. je pola naš widžecž.

IV. Štyri lětne časy.

- 1) Malčczo zastupi 20. měrcu wječor w 6 hodž. Džen a nóc so runataj.
- 2) Lěcžo zastupi 21. junija po počdnju w 3 hodž. Najdlěžšči džen a najkrótšha nóc.
- 3) Razyma zapoczňuje so 23. septembra rano w 5. hodž. Džen a nóc so runataj.
- 4) Žyma so zapoczinja 21. decembra w nočy 11. hodž. Najkrótšči džen a najdlěžšha nóc.

V. Kwatembry abo suche dny.

- 1) We počće: 13., 15. a 16. měrcu.
- 2) Po swjatkach: 12., 14. a 15. junija.
- 3) Razymu: 18., 20. a 21. septembra.
- 4) W addencze: 18., 20. a 21. decembra.

VI. Njebjeske znamjenja zwěrjatnika.

boran,	law,	tšelnik,
byč,	kruježna,	kozoróžk,
dwójnikaj,	waha,	wódny muž,
rač,	schorpion,	rybje.

VII. Póstne dny.

- 1) Počny póst (*): za džen jedynkróčne dospołne nasyczenjo ž wostajenjom mjasnych jědžow.
- 2) Wšchědnny póst (+): same wostajenjo mjasnych jědžow.
- 3) Wolóženy póst (*): za džen jedynkróčne dospołne nasyczenjo ž dowolnosću mjasnych jědžow.

VIII. Kraje a jich wjefchojo.

Badenska: 278 □mil.; 1,506,531 wob.; arcwójwoda Bjedrich, rodž. 9. sept. 1826. Bajerška: 1377 □m.; 5,024,832 wob.; kral Ludwif II., rodž. 25. aug. 1845. Belgiska: 534 □mil.; 5,336,634 wob.; kral Leopold II., rodž. 9. hapr. 1835. Chrkwinški stat: 214 □m.; 836,704 wob.; bamž Pius IX. (hrabja Mastai Ferretti), rodž. 13. meje 1792; wuzwol. 16. jun. 1846. (Zaty.) Danska: 696 (+ 4104) □m.; 1,861,000 (+ 175,074) wob.; kral Křhrytian IX., rodž. 8. hapr. 1818. Francowška: 9599 (+ 15,139) □m.; 36,102,921 (+ 9,558,940) wob. Wšchědšha republiki maršchal Mat Mahon. Gričiska: 910 □m.; 1,457,894 wob.; kral Jurij I., rodž. 24. dec. 1845. Holland (Nižozemska): 596 (+ 32,939) □m.; 3,673,290 (+ 22,277,298) wob.; kral Wilhelm, rodž. 18. febr. 1817. Italska: 5375 □m.; 25,964,450 wob.; pod mocu krala Wiktora Emmanuela, rodž. 14. měrcu 1820. Šendželška: 5763 (+ 246,468) □m.; 32,737,405 (+ 207,406,356) wob.; kralowna Wiktoria, rodž. 24. meje 1819. Němska: 9888 □m.; 42,757,982 wob.; křěžor Wilhelm I., wozjewjeny 18. januara 1871. Portugal: 1623 (+ 34,888) □m.; 3,996,000 (+ 11,234,149) wob.; kral Ludwif Filip, rodž. 31. okt. 1838. Pruska: 6392 □m.; 25,723,754 wob.; křěžor-kral Wilhelm I., rodž. 22. měrcu 1797. Rafuška: 11,306 □mil.; 35,644,858 wob.; (16,212,167 Słowjanow); křěžor Franc Žózef I., rodž. 18. aug. 1830. Rumunška: 2197 □m.; 4,500,000 wob.; wječch Korla I., rodž. 28. hapr. 1839. Ruska: 377,056 □m.; 81,912,621 wob.; křěžor Aleksander II., rodž. 29. hapr. 1818. Sakska: 271,83 □m.; 2,760,586 wob.; (73,349 katholicow, 52,097 Serbow). Kral Albert I., rodž. 23. hapr. 1828, na trón přchischof 29. okt. 1873, wožen. 18. jun. 1853 ž Karolu wot Wafa, rodž. 5. aug. 1833. — Bryncefna Šilžbjeta, rodž. 4. febr. 1830, wuzdata wójwodže Ferdinandej wot Genua. — Brync Jurij, rodž. 8. aug. 1832, wožen. 11. meje 1859 ž Hanu Mariju, sotru portug. krala, rodž. 21. jul. 1843; jeju džěcži su: Mathilda, rodž. 19. měrcu 1863; Bjedrich, rodž. 25. meje 1865; Marija, rodž. 31. meje 1867; Jan Jurij, rodž. 10. jul. 1869; Maks, rodž. 17. nov. 1870; Alibert, rodž. 25. febr. 1875. Serbiska: 761 □m.; 1,338,000 wob.; wječch Milan IV., Dbrenowicz, rodž. 4. aug. 1852. Šchpaniska: 9200 (+ 7762) □m.; 16,835,000 (+ 6,363,297) wob.; kral Alfons XII., rodž. 28. nov. 1857, (we wukraju kral Korla VII. (Don Karlos). Šchwajcarska: 752 □m.; 2,669,095 wob. Šchwajdowška: 13,775 □m.; 5,898,890 wob.; kral Oskar II., rodž. 21. jan. 1829. Turkowška: 38,934 □m.; 26,973,000 wob.; sultan Abdul Hamid II., rodž. 9. febr. 1830. Württembergška: 354 □m.; 1,881,505 wob.; kral Korla I., rodž. 6. měrcu 1823.

Januar,

wulki róžk (31 dnów).

		Stónczka		Měsacžka	
		řhadž. h. m.	řhom. h. m.	njeb. znamjo	řř. a řř. h. m.
1 Wutoru	Wobréz. Jězusa.	8 5	4 3		6 43
2 Srjedu	Mařaria, abta.	8 5	4 4		7 44
3 Šchtwórtk	Genovefy, knježny. ☉	8 5	4 5		řř. w.
4 Pjatk	† Benedikty, martr.	8 4	4 6		4 49
5 Sobotu	Telesfora, bamža.	8 4	4 7		6 4

Njedžela po nowym lěće. Seč.: Józef so z Jězusom do Nazaretha wróćeř.
Mat. 2, 19—23.

6 Njedž.	Wozjew. Jězusa.	8 3	4 9		7 17
7 Póndželu	Luciana, martrarja.	8 3	4 10		8 27
8 Wutoru	Bohumika, d. Erharda.	8 3	4 11		9 37
9 Srjedu	Fortunata, martr.	8 2	4 12		10 45
10 Šchtwórtk	Marciana, měšćnička.	8 2	4 13		11 55
11 Pjatk	† Hygina, martr. ☾	8 1	4 15		řř. r.
12 Sobotu	Arnošćta, abta.	8 1	4 17		1 6

1. njedžela po ř. 3 Kralach. Seč.: Dwanaczetlětny Jězus we templu.
Luf. 2, 42—52.

13 Njedž.	Beroniki, knj.	8 1	4 18		2 21
14 Póndželu	Silaria, b. a w. Felikša.	8 0	4 20		3 38
15 Wutoru	Pawoła, přenj. pušćnik.	7 59	4 21		4 55
16 Srjedu	Marcella, bamž. m.	7 58	4 23		6 7
17 Šchtwórtk	Antonia, abta.	7 57	4 24		7 7
18 Pjatk	† Stól ř. Pětra w Rom.	7 56	4 25		7 50
19 Sobotu	Kanuta, kr. Maria. ☺	7 55	4 27		řř. w.

2. njedžela po ř. 3 Kralach. Seč.: Jězus na křawju we Kana. Jan. 2, 1—11.

20 Njedž.	Fabiana a Bosežan.	7 55	4 28		6 42
21 Póndželu	Hańže, knježny.	7 54	4 30		8 12
22 Wutoru	Vincenc. a Anastasija, m.	7 53	4 32		9 40
23 Srjedu	Slubj. ř. Mar. Raym.	7 52	4 34		11 6
24 Šchtwórtk	Timotheja, biřk. martr.	7 51	4 35		řř. r.
25 Pjatk	† Wobr. ř. Pawoł. ☾	7 50	4 37		12 31
26 Sobotu	Poljčarpa, biřk. martr.	7 48	4 39		1 56

3. njedžela po ř. 3 Kralach. Seč.: Jězus wustrowi hejtmanowoho syna.
Mat. 8, 1—13.

27 Njedž.	Jau. Chrysořtoma, b. w.	7 47	4 41		3 19
28 Póndželu	Zulijana, biřkopa.	7 46	4 43		4 35
29 Wutoru	Otilije, knježny.	7 44	4 44		5 39
30 Srjedu	Martiny, knježny.	7 43	4 46		6 29
31 Šchtwórtk	Pětra z Nolaska, wuzu.	7 41	4 48		7 5

Wopomnjenja hódne dnů:

1. Nowe lěto.
2. Landtag.
7. Dowolenjo křawjnych wjeselow.
25. Płaczi křaw.

I. Hermanki.

- 2.—15. Lipřk (nowolětna masa); Mjeswa-
cžibło (řř. ln.).
14. Löwenberg (řř.); Čžoplich (řř.).
21. Liebenthal (řř. řř.).
28. Lubań (řř. řř.); Rumburg (řř.).

II. Měsačkowe přeměnjenja.

- ☉ Mřkody měsačkř 3. jan. pop. 3 hodž. 1 m.
- ☽ Přěni běrtkř 11. jan. wječ. 7 hodž. 45 m.
- ☽ Pořny měsačkř 19. jan. rano 1 hodž. 9 m.
- ☾ Pořledni běrtkř 25. jan. pop. 4 h. 47 m.

III. Mózne wjedro.

Januar započina mřowny a žymny; wot 3. hač do 6. řu řlyne deřće, na čžož řo wuwjedri a je žyma hač do 9., wot 11.—15. žař deřćež a řněh, wot 23. hač do řónca njewobřtajne wjedro, deřćež, řněh a řurjawa.

IV. Cyrkwinska protyka.

1. Přřikazany řwjaty džen z mřřporom.
5. Do božeje mřě řořwjecženjo wody, řele a řrydy. Započatk řwjecženja domow.
6. Šwj. 3 Kralow. Přřikazany řwjaty džen. Do božeje mřě řo woruch a mara řwjeczi.
19. W Křrořćanřkej wořadže a w Kóženice lubjeny pořny džen ř čzeřzi řwj. martrarja Bosežana za žwarnowanjo přčed morom a řrašćnej řhorofčju.
20. Lubjeny řwjaty džen z mřřporom w Křrořćanřkej, Mjebjelcžanřkej, Kadmwořřkej a Kulowřkej wořadže, w kłóřčtrje Marijnej Šwězžbe a w Kóženice. — W Křrořćacach a Mjebjelcžicach dořpořny wotpuřřk bratrřřwa řwj. Bosežana. — W Kulowje titularny řwjedžen bratrřřwa „řřěnikow“ z dořpořnym wotpuřřkom za řobuřřawy bratrřřwa „řřěnikow“ a „řřapulira“; teř řwjedžen towarřřwa „Řezuřřowoho džečatřřwa“ z dořpořnym wotpuřřkom a bože mřřchu za wotemřete řobuřřawy. — Čyrķej řwjeczi džens teř Mjena Řezuřřowoho.
21. Čyrķwiřřki řwjaty džen. W Křrořćacach we 8 h. boža mřřcha za bratrřřwo řwj. Bosežana.

Februar,

mały różk (28 dnów).

Śloneczka

Miesiączka

śh. adz.
h. m.

śh. ow.
h. m.

njeb.
gnanjo

śh. akh.
h. m.

1 Piątek	† Ignacia, bisk. martr.	7 39	4 50	☾	7 31
2 Sobota	Św. Józef, s. Mar.	7 38	4 52	☾	śh. w.
3 Njedź.	Włażija, bisk. martr.	7 36	4 53	☾	6 15
4 Póndzelu	Śandr. Korfińskiego, b.	7 35	4 55	☾	7 24
5 Wutoru	Agathy, knj. martr.	7 33	4 57	☾	8 33
6 Srjedu	Dorotheje, knj. martr.	7 31	4 59	☾	9 41
7 Sčtwórtk	Romualda, abta.	7 29	5 1	☾	10 51
8 Piątek	† Jana z Matha, wuzn.	7 28	5 3	☾	śh. r.
9 Sobota	Śaplonije, knj. martr.	7 26	5 5	☾	12 3

4. njedźela po s. 3 Kralach. Śeż.: Jezus staji wichor na morju.
Mat. 8, 23—27.

10 Njedź.	Scholastiki, knj.	7 25	5 6	☾	1 18
11 Póndzelu	Lazara, Theodora.	7 23	5 8	☾	2 33
12 Wutoru	Eulalije, knj.	7 21	5 10	☾	3 46
13 Srjedu	Lita, biskopa.	7 19	5 11	☾	4 50
14 Sčtwórtk	Franc. ze Sales, b. Wal.	7 17	5 13	☾	5 41
15 Piątek	† Faustina a Jovity, m.	7 15	5 15	☾	6 18
16 Sobota	Juliany, knj. martr.	7 13	5 17	☾	6 45

Njedźela Septuagesima. Śeż.: Działaczeryjo do winicy póstani.
Mat. 20, 1—16.

17 Njedź.	Anastasia, martr.	7 11	5 19	☾	śh. w.
18 Póndzelu	Simeona, bisk. martr.	7 9	5 21	☾	7 9
19 Wutoru	Mansueta, biskopa.	7 8	5 22	☾	8 39
20 Srjedu	Eucheria, biskopa.	7 6	5 24	☾	10 8
21 Sčtwórtk	Maksimiana, biskopa.	7 4	5 26	☾	11 36
22 Piątek	† Stól s. Pëtra w Ant.	7 2	5 28	☾	śh. r.
23 Sobota	Pëtra Damiana, b. w.	7 0	5 29	☾	1 3

Njedźela Sexagesima. Śeż.: Symjo na wschodniej roli. Luk. 8, 4—15.

24 Njedź.	Matija, japošcht.	6 58	5 31	☾	2 23
25 Póndzelu	Wiktoria, martrarja.	6 56	5 32	☾	2 33
26 Wutoru	Nestora, bisk. martr.	6 54	5 34	☾	4 28
27 Srjedu	Leandra, biskopa.	6 53	5 36	☾	5 8
28 Sčtwórtk	Romana, abta.	6 51	5 37	☾	5 35

Wopomnienia hódne dny:

1. Kralowške dawki.

„Se drje rozdzěl mjez póccziwym čłowjekom a jandželom; tutón rozdzěl pať je jenož we zbožnosći, nic we počziwu; póccziwošć jandžela je drje zbožnišća, ale póccziwošć čłowjeka je wjetšća.“
Swj. Bernard.

I. Hermanki.

4. Rinspórt (śl.); Żarow (śl. śl.). 6. Njezwacziđto (śl.); Radeberg (śl.). 11. Bhorjelc (śl. śl.). 18. Żutow (śl. śl.). 23. Budyšchin (śl.). 25. Żahań (śl. śl.). 26. Gašyn (śl. śl.).

II. Měsačkowe přeměnjenja.

☾ Młody měsačk 2. febr. dop. 9 h. 15 m.
☾ Přeni bértik 10. febr. pop. 2 h. 15 m.
☺ Połny měsačk 17. febr. pschyp. 12 h. 14 m.
☾ Posledni bértik 24. febr. rano 4 h. 10 m.

III. Móžne wjedro.

Mity čas z januara traje hišćeže někotre dny z desčezom so picheměnjejo; 5. rjenje; 6. zas mokre; 8.—10. kruta žyma, potom někotre dny desčez a śněh; 13.—16. rjenje a žyma; 18. desčez a śněh; na to so wuwjedri a je wot 19.—22. žymny wětr, a potom hač do kónca rjenje a kručze žyma.

IV. Cyrkwinska protyka.

2. Śwjaty dzeń. — Do božeje mšče swjeczenjo swěczkow a wobjhad.

3. Cyrkwinski swjaty dzeń. Bo božeje mšči swjeczenjo swěczkow t česćzi swj. Włażija a žohnowanjo śchijow.

We Radworju měsačna njedźela bratřstwa Jezusoweje swjertneje stychnosće t wuproschenju zbožneje swjercze.

Pschi p.: Radworške bratřstwo „Jezusoweje swjertneje stychnosće“ dđerži zjawnu žhromadnu cyrkwinštu pobožnosć:

a) kóždy pjatť rano, b) kóždy přenju njedzeli měsaca popođnju, c) kóždy njedzeli po suchich dnjach popođnju, d) njedzeli po wschěch duchach a pjatu njedzeli posta, na kotrymajž dnjomaj je došpotny wotpuřt.

22. Wigilny póst za swjedžen swj. Matija, japošchtola, je poľny póst, t. r. za dzeń jedyntróczne došpotne nařchzenjo z wostajenjom mjasnych jedžow.

Pschi p.: Tajki wigilny póst maja:

a) Wigilija Hód (Batoržica),
b) wigilija Śwjatow, kaž tež wigilije scžehowacych swjatyh dnów: do njebjeswzacza s. Marije, Wschěch Śwjatyh, wschěch japošchtolškich dnów (z wuwzacžom swjedž. swj. Filipa a Jakuba), swj. Jana křećzenika a swj. Lawrjenca. Wschě pod b) mjenowane wigilne posty su na pjatť předy swjedženja pichepožene a su kaž wschě druhe poľne póstne dny z †* woznamjenjene.

24. Śwjaty dzeń z předomanjom.

Měrc,

na lětník (31 dnow).

		Stónčŕka		Měšacŕka	
		ŕhadŕ.	ŕhom.	ŕheb.	ŕh. a ŕh.
		h. m.	h. m.	znaniŕo	h. m.
1 Pjatt	† Albina, biskopa.	6 48	5 39		5 26
2 Sobotu	Simplicia, bamŕa.	6 46	5 41		6 12
Njedŕela Kwintwageŕima. Seŕ.: Jeŕus ŕahoŕi ŕlepoho. Luf. 18, 31—43.					
3 Njedŕ.	Kunigundy, kralowny.	6 43	5 43		6 24
4 Póndŕelu	Kazimira, w. Lucia. ☉	6 41	5 44		ŕh. w.
5 Wutoru	Gerafima, puŕŕn.	6 38	5 46		7 31
6 Srjedu	†* Popjelna ŕjeda.	6 36	5 48		8 40
7 Schtwórtŕf	†* Domaŕŕ. ŕ Kwina, w.	6 34	5 50		9 52
8 Pjatt	†* Jan. wot Boha, wuŕ.	6 32	5 52		11 5
9 Sobotu	* Cyrilla a Methoda.	6 30	5 53		ŕh. r.
1. njedŕela poŕta (Zwofawit). Seŕ.: Jeŕus we puŕŕŕinje ŕpŕotowanu. Mat. 4, 1—11.					
10 Njedŕ.	40 martrarjow.	6 28	5 55		12 19
11 Póndŕelu	* Roziny, martr.	6 26	5 57		1 31
12 Wutoru	* Grehorja I., bamŕa. ☽	6 24	5 59		2 37
13 Srjedu	†* Enfraŕije, knjeŕny.	6 21	6 0		3 32
14 Schtwórtŕf	†* Mathildy, kralown.	6 19	6 1		4 13
15 Pjatt	†* Longina, ŕtoŕn. mart.	6 17	6 2		4 44
16 Sobotu	†* Heriberta, biskopa.	6 15	6 4		5 6
2. njedŕela poŕta (Reminiscere). Seŕ.: Jeŕus na Laborje pŕŕehraŕjenu. Mat. 17, 1—9.					
17 Njedŕ.	Patricia, biskopa.	6 13	6 6		5 24
18 Póndŕelu	* Narciffa, biskopa. ☺	6 10	6 8		ŕh. w.
19 Wutoru	* Józefa, patron. cyř.	6 8	6 9		7 32
20 Srjedu	†* Joachima, nan. ŕ. M.	6 5	6 11		9 3
21 Schtwórtŕf	†* Benedikta, abta.	6 3	6 13		10 35
22 Pjatt	†* Oktaviana, diafona.	6 1	6 15		ŕh. r.
23 Sobotu	* Viktorian. a tow. mrt.	5 59	6 17		12 2
3. njedŕela poŕta (Dukli). Seŕ.: Jeŕus wuŕŕna ŕŕoho duha. Luf. 11, 14—28.					
24 Njedŕ.	Gabriela, arcjandŕela.	5 56	6 18		1 20
25 Póndŕelu	* Pŕizjw. s. Mar. ☾	5 54	6 20		2 21
26 Wutoru	* Gaŕŕtala, martrarj.	5 52	6 22		3 7
27 Srjedu	†* Ruperta, biskopa.	5 50	6 24		3 39
28 Schtwórtŕf	* Guntrama, krala.	5 47	6 25		4 2
29 Pjatt	†* Viktorina, martr.	5 45	6 27		4 19
30 Sobotu	* Kwirina, martr.	5 43	6 29		4 33
4. njedŕela poŕta (Vátare). Seŕ.: Jeŕus naŕŕeŕŕi ŕ 5 ŕhlěbami 5000 muŕi. Jan. 6, 1—15.					
31 Njedŕ.	Walbiny, knjeŕny.	5 41	6 31		4 44

Wopomnjenja hódne dny:

5. Póŕŕnich. Stónčzenjo kwaŕŕnyh a toho runjecŕa wjeselow.
6. Popjelna ŕjeda. Zapocjatt póŕŕŕnoho čŕasa.
- 13., 15. a 16. Kwatember abo ŕudŕe dny.
20. Zapocjatt nalěčŕa. Dŕeŕi a noč ŕo runataj.
31. Kralowŕka renta.

I. Hermanki.

2. Kalawa (kn. ŕk.).
4. Wojerec (ŕk. ŕk.); Woŕtrowe (ŕk.); Damna (ŕk.).
5. Bart (ŕk.); Eifenberg (ŕk.); Brody (ŕk. ŕk.).
6. Bjarnacŕicy (ŕk. ŕk.); Rŕejwacŕidlo (ŕk.).
- 6.—7. Wulki Hajn (ŕk. ŕk.).
9. Leisnig (kn.).
11. Biŕkopicŕy (ŕk.); Luboraŕ (kn. ŕk. ŕk.); Grođŕ (ŕk. ŕk.).
12. Łaŕ (ŕk. ŕk.).
18. Nowoŕalc (ŕk. ŕk.); Stoŕpin (ŕk. ŕk.); Miŕŕno (kn. ŕk.); Wětoŕŕow (kn. ŕk.).
19. Dobroŕug (kn.).
23. Žitawa (ŕk.); Lubin (ŕk.).
25. Gaŕŕŕow (ŕk. ŕk.); Žitawa (kn. ŕk.); Rŕychwaŕd (ŕk.); Ślanknow (kn. ŕk. ŕk.).
- 26.—27. Poŕŕŕnica (ŕk.); Kuland (ŕk.).
27. Stare Dreŕŕŕany (kn.); Woŕŕořŕ (ŕk.); Wrođŕŕaw (kn. ŕk.); Kroŕyn (ŕk.).
30. Žŕy Komorow (kn. ŕk.).

II. Měšačkowe pŕeměnenja.

- ☉ Młody měšacŕŕ 4. měrc a rano 4 h. 15 m.
- ☽ Pŕěni běrtŕŕ 12. měrc a rano 4 h. 58 m.
- ☺ Poŕny měšacŕŕ 18. měrc a wječŕ. 10 h. 5 m.
- ☾ Poŕŕedni běrtŕŕ 25. měrc a pop. 5 h. 47 m.

III. Móŕne wjedro.

Pŕěŕnu poŕojcu měrc a je zyma a wěŕŕiŕoŕte hačŕ do 17., 19. pŕŕhndŕe ŕaŕ ŕnėŕ ŕ deŕŕeŕjom, wot 22. hačŕ do kónca ŕo pŕŕe-
mėnja čŕopkota ze zymu, ŕ wěŕŕikom a deŕŕeŕjom.

IV. Cyrkwinska protyka.

5. Poptoŕŕny ŕdali ŕo wŕŕitŕe wupyŕŕenjo ŕ woltarjow.
6. Cyřwiniŕŕi ŕwjaty dŕeŕ; do boŕeje miŕŕe ŕweczenjo popjela a potruŕŕenjo ŕ nim. Zapocjatt ŕŕtyrcŕŕidnowŕŕoŕo poŕta a jutrowneje ŕpowjedŕe.
10. W Dreŕŕŕanach w dwóŕiŕŕe cyřwini 1/2 9 hodŕin boŕa miŕŕa ŕ woprawjenjom a ŕerbiŕim pŕědowanjom.
17. Njedŕela po ŕudŕich dnach.
19. Cyřwiniŕŕi ŕwjaty dŕeŕ.
25. Pŕŕhŕazany ŕwjaty dŕeŕ ŕ nyrŕporom.

Hapryl, jutrownik (30 dnów).

Ślōnczka

Měsaczka

Khadz.
h. m.

Khov.
h. m.

nied.
znamjo

Kh. a Kh.
h. m.

1 Pōndzelu	* Hugona, biskopa.	5 39	6 31		4 56
2 Wutoru	* Franciszka z Pauly. ☉	5 36	6 33		Kh. w.
3 Srjedu	* Richarda, biskopa.	5 34	6 34		7 41
4 Schtwórtk	* Fidora, bisk. wucz.	5 31	6 35		8 54
5 Pjatk	* Vincenc. Ferrer. w.	5 29	6 37		10 8
6 Sobotu	* Sifsta I., bamża.	5 27	6 39		11 22

5. niedzela posta (Subita). Scż.: Biedzka Gcedzka Jezusa kamjenjowacz.
Jan. 8, 46—59.

7 Njedź.	Hermannu Józefa, wuz.	5 25	6 41		Kh. r.
8 Pōndzelu	* Dionysia, biskopa.	5 23	6 42		12 28
9 Wutoru	* Mar. Kleof. Afacia.	5 20	6 44		1 27
10 Srjedu	* Ezechuela, profety. ☽	5 18	6 46		2 11
11 Schtwórtk	* Leona, bamża, wucz.	5 16	6 48		2 45
12 Pjatk	* 7 boloszczow s. Mar.	5 14	6 49		3 8
13 Sobotu	* Hermenegilda, kral. m.	5 11	6 50		3 28

6. niedzela posta (Palmarum). Scż.: Jezusowy stawny pucz do Jeruzalema.
Mat. 21, 1—9.

14 Njedź.	Bołmonczka. Tibur.	5 9	6 52		3 44
15 Pōndzelu	* Basylissa a Anafta. m.	5 8	6 54		3 59
16 Wutoru	* Fruktuosa, bisk. mart.	5 6	6 56		4 15
17 Srjedu	* Aniceta, bamż. m. ☺	5 4	6 57		Kh. w.
18 Schtwórtk	* Zeleny schtwórtk.	5 1	6 59		9 29
19 Pjatk	* Wulki pjatk.	4 59	7 0		10 54
20 Sobotu	* Jutrowna sobota.	4 57	7 2		Kh. r.

Jutry. Scż.: Jezus je horjestanyf. Mar. 16, 1—7.

21 Njedź.	Jutrownicka.	4 55	7 4		12 7
22 Pōndzelu	Jutrow. pōndzela.	4 53	7 6		1 0
23 Wutoru	Jutrowna wutora.	4 50	7 7		1 38
24 Srjedu	Fibel. ze Sigmarin. ☾	4 48	7 9		2 5
25 Schtwórtk	Marka, szćenika.	4 47	7 10		2 25
26 Pjatk	† Aleta a Marcell. b. m.	4 45	7 12		2 39
27 Sobotu	Peregrina, biskopa.	4 43	7 14		2 52

1. niedzela po Jutrach: Wěla niedzela (Kwasimobogeniti). Scż.: Jezus so
Domaszej zjewi. Jan. 20, 19—31.

28 Njedź.	Pawola wot Kchiza, w.	4 41	7 15		3 3
29 Pōndzelu	Petra, martrarja.	4 39	7 17		3 15
30 Wutoru	Khathryn Senenskeje.	4 37	7 19		3 26

Wopomnjenja hōdne dny:

1. Dawt za wopaleńsku pokladnicu.
4. Narodny dzeń J. Mitofeje biskopa Franca (1811).
15. Parichōnsti a rjemjejniski dawt.
23. Narodny dzeń J. Marjetofeje krala Alberta (1828).
29. Dowolenjo kwasnych wjeselow.

I. Hermanki.

1. Biskopich (st.); Stare Dreždżany (st. kl.); Rychnbach (st. kl.); Żykomorow (kń. st.).
3. Mjeswaczidko (st.).
- 6.—8. Lubnijow (st. kl.).
8. Lubij (kń. st.); Bōcznica (st.); Mišchno (st. kl.).
9. Picń (kń. st.).
10. Mużakow (st. kl.).
11. Kamjenic (st.); Żhorjalc (st.); Bessow (st. kl.).
13. Budyshin (st. kl.); Kalawa (kń. st.); Kulow (kń. st.); Trēbule (kń. st. kl.).
15. Kulow (st.); Luboraz (kń. st. kl.).
16. Barščez (kń. st. kl.); Gajyn (st. kl.).
23. Džeje (st. kl.); Scherachow (st.); Żarow (kń. st.).
29. Kinspōrt (st.); Bōcfowy (st.); Wōsport (st.); Khoczebuz (kń. st.).

II. Měsackowe přeměnjenja.

- ☉ Młody mėsaczk 2. hapr. wječ. 10h. 12 m.
- ☽ Přeni bērttk 10. hapr. pop. 3h. 53 m.
- ☺ Połny mėsaczk 17. hapr. rano 6h. 55 m.
- ☾ Pošledni bērttk 24. hapr. dop. 9h. 31 m.

III. Mōžne wjedro.

Njewobstajne, pschemēnjate wjedro traje tež w haprylu hiščeje dwē niedzeli dołho, 14. so scżopli a je rjenje hač do 15., potom je mērne cżopko ale pschemēnjate hač do 21., hač do kōnca pač zaš njewobstajna žyma z deszczom, snēhom a mrōzom.

IV. Cyrkwinska protyka.

6. Popōdnju so bože marty a wječzata na woltariach z sijalkojtej plachtu zawēšcha.
7. Niedzela czerpjenja. W Radworju titularny swjedzen bractwta „Jezusoweje smjertneje stysnosceje“ a dospōtny wotpuŝtk.
14. Do božeje mschē wječzenjo bołmity a wobkhab. Passion swj. Mateja.
16. Passion swj. Marka.
17. Passion swj. Łufasja.
18. Cyrkwinski swjaty dzeń. Boža martra z bēlej plachczicžu zawēšchena. Přenje swj. woprawjenje džeči. Po „Gloria“ zwjazanjno zwonow. Po bożich službach wotkrywanjo woltarjow.
19. Boža martra z cżornej plachczicžu zawēšchena. Ceremonije. Wotkrwežo a czešezenjo Jezusowoho swj. Kchiza. Přēdowanjo. Boža mscha z pschēdpschēzohnowanym woporom. Passion swj. Jana. Wobkhab z bożim Cželom i bożomu rowej. Mjshpōr.
20. Do božeje mschē zohnowanjo wohenja, jutrowneje swēczki a kšchēniškeje wody. Pichi „Gloria“ wotwjazanjno zwonow. — Wječzor bože horjestaczo.
21. Vidi aquam. Dospōtny wotpuŝtk.
22. Pšchifazany swjaty dzeń.
23. Swjaty dzeń. Processiony do Rōžanta dzeja. Tež swj. dzeń swj. Żurija a Kbalberta.
25. Cyrkwinski swjaty dzeń. Wobkhab.

Meja,

różowik (31 dnów).

Ślōnczka

Měsaczka

Ńhadz.
h. m.

Ńhow.
h. m.

mėb.
znamio

Ńh. aŃh.
h. m.

1 Erjedu	Filipa a Jafuba, jap.	4 35	7 21		3 40
2 Shtwórtk	Athanafia, bisk. wucz.	4 33	7 22		Ńh. w.
3 Pjatk	† Mamałanja s. Ńchiz.	4 31	7 24		9 10
4 Sobotu	Floriana, m. Moniki.	4 29	7 26		10 12

2. njeđzela po Jutrach (MiŃerikordias). Scđ.: Jėzus dobry paŃny.
Jan. 10, 11—16.

5 Njeđz.	Pia V., bamža.	4 28	7 27		11 21
6 Póndzėlu	Jana pŃched łacz. wrot.	4 26	7 29		Ńh. r.
7 Wutoru	Stanisława, bisk. mart.	4 24	7 30		12 9
8 Erjedu	Zjewjenjo s. Michała.	4 22	7 31		12 45
9 Shtwórtk	Grehorja z Nazianz.	4 20	7 32		1 12
10 Pjatk	† Antonina, biskopa.	4 19	7 34		1 33
11 Sobotu	Mamerta, biskopa.	4 17	7 36		1 50

3. njeđzela po Jutrach (Zubilate). Scđ.: Jėzus rzeči wo swojim wotėndzenju.
Jan. 16, 16—22.

12 Njeđz.	Nerea, Pantracia mart.	4 16	7 37		2 4
13 Póndzėlu	Servacia, biskopa.	4 15	7 39		2 19
14 Wutoru	Bonifacia, martr.	4 14	7 40		2 35
15 Erjedu	Ńfidora, ratar. Sofije.	4 12	7 41		2 54
16 Shtwórtk	Jana z Nepomuka.	4 11	7 43		Ńh. w.
17 Pjatk	† PaŃchal. Babil. wuz.	4 9	7 44		9 44
18 Sobotu	Benancia, martr.	4 8	7 46		10 47

4. njeđzela po Jutrach (Kantate). Scđ.: Jėzus lubi DuŃa Ńwjatoho.
Jan. 16, 5—14.

19 Njeđz.	Pėtra Celestina, bamž.	4 7	7 47		11 33
20 Póndzėlu	Bernardina SenenŃk. w.	4 5	7 49		Ńh. r.
21 Wutoru	Feliksa wot Kantalicia.	4 4	7 50		12 4
22 Erjedu	Emilia. Julije knj. m.	4 2	7 52		12 27
23 Shtwórtk	DeŃideria, martr.	4 1	7 53		12 45
24 Pjatk	† S. Mar. pom. ŃŃh.	4 0	7 54		12 58
25 Sobotu	Grehorja VII., bamža.	3 59	7 55		1 10

5. njeđzela po Jutrach (Mogate). Scđ.: Jėzus napomina Ń modlenju.
Jan. 16, 23—30.

26 Njeđz.	Filippa Neria, wuzn.	3 58	7 56		1 21
27 Póndzėlu	Marije Madl. w. Pażz.	3 57	7 57		1 33
28 Wutoru	Germana, biskopa.	3 56	7 59		1 45
29 Erjedu	Theodosije martr.	3 55	8 0		2 1
30 Shtwórtk	Bożoho stpėca.	3 54	8 1		2 21
31 Pjatk	† Angele Merici, knj.	3 53	8 2		2 47

Wopomnjenja hódne dny:

1. Walpóra. KralowŃe dawki.
13. Narodny dzeń Ń. ŃwjatoŃeje bamža Piusa IX. (1792).
21. Ń. ŃwjatoŃej bamž Pius IX. za biskopa pomjenowany (1827).
27. Ńichizowny tydzeń.

I. Hermanki.

1. Bart (Ń. Ń.); Mjesnacziđko (Ń.); Radeberg (Ń.).
2. Radeberg (Ń.).
4. Drėwko (Ń.).
- 6.—26. LipŃk (jutrowna masa).
6. GeorgŃwalde; Ńahań (Ń. Ń.).
7. Damna (Ń. Ń.); Brody (Ń. Ń.).
11. Ńy Komorow (Ń. Ń.); WėtoŃchow (Ń. Ń.).
13. RaŃecy (Ń.); Ramnow (Ń. Ń.); Eisenberg (Ń. Ń.); Gzoplich (Ń.).
14. Ńarow (woŃn.).
18. BubyŃchin (Ń.); Dobroług (Ń.).
20. Wojerecy (Ń. Ń.); Luboraz (Ń. Ń. Ń.); Łukow (Ń. Ń. Ń.).
21. Kuland (Ń.).
22. Kumburg (Ń. Ń.).
23. BeŃkow (Ń. Ń.).
25. Ńitawa (Ń. Ń.); Kalawa (Ń. Ń.).
27. Kamjenic (Ń. Ń.); Lubij (Ń. Ń.); Gubin (Ń. Ń. Ń.).

II. Mėsačkowe pėmėnjenja.

- Młody mėsačk 2. meje pop. 1 h. 48 m.
- Pėrni bėrtŃk 9. meje w noŃy 11 h. 27 m.
- PoŃny mėsačk 16. meje pop. 3 h. 29 m.
- PoŃledni bėrtŃk 24. meje rano 2 h. 39 m.

III. Mózne wjedro.

Meja je najpėrjedy tydzeń dołho rjana a czopła; 7. je hrimanjo, na czoz hacž do 14. deŃczę; 15.—23. wėtŃk a Ńwėtkė wjedro; 23.—25. jėry powėtr, potom hacž do łónca rŃenje a czopło.

IV. Cyrkwinska protyka.

PŃchedŃp.: W meji je meŃŃi nyŃchpor we BudyŃchinje, Wotrowje, Marijneje Ńwėzdzje, ŃhróŃczicach, Róženecze a Kulowje.

1. Ńwjaty dzeń z pėdowanjom.
3. Cyrkwinski Ńwjaty dzeń. Tež Ńwjedzeń hlebije a hozdži ŃhryŃtuŃownych.
6. Cyrkwinski Ńwjaty dzeń zakitaŃstwa czeje biskopŃeje woŃady.
- 27., 28. a 29. WobŃhady ŃŃchizownoho tydzenja.
30. PŃŃchizowany Ńwjaty dzeń. Po Ńczenju zdaleńjo horjeŃacza, jutrowneje ŃwėczŃi a zawėŃchenoho ŃŃchiza.

Julij, praznik (31 dnov).

		Stónčzka		Měšaczka	
		šhadž. h. m.	řhov. h. m.	něb. gnamjo	šh. a řh. h. m.
1 Póněželu	Theobalda, puřtnika.	350	8 16		9 18
2 Wutoru	Domahť. ř. Marij.	351	8 16		9 43
3 řrjedu	Anatolia, biskopa.	352	8 15		10 2
4 řhtwóřtk	řrofopa, abta.	353	8 15		10 18
5 řjatt	ř Michala wot řwjat.	353	8 15		10 33
6 Sobotu	řoara, měřchnika.	354	8 14		10 47

4. nježela po řwjattach (3. po ř. Trojich). řeř.: řořaty popad řyřow.
řuf. 5, 1-11.

7 Nježř.	řulcherije, řnjeřny. ☽	355	8 14		11 4
8 Póněželu	řhiliانا, b. řilžbjety.	356	8 13		11 24
9 Wutoru	řeroniki w. řul. řuj.	357	8 12		11 49
10 řrjedu	řufiny a 7 bratřow.	357	8 12		řh. r.
11 řhtwóřtk	řrikřia, bisk. m.	358	8 11		12 24
12 řjatt	ř Jana řualberta, abt.	359	8 10		1 12
13 Sobotu	řarřaty, řuj. mart.	4 0	8 9		2 15

5. nježela po řwjattach (4. po ř. Trojich). řeř.: řrawnořeř řarizejow.
řat. 5, 20-24.

14 Nježř.	řonaventury, bisk. ☺	4 2	8 8		řh. w.
15 Póněželu	řendriřha, řrala.	4 3	8 7		8 52
16 Wutoru	ř. Marije na řarmelu.	4 4	8 6		9 9
17 řrjedu	řleksřia, wuznam.	4 5	8 5		9 23
18 řhtwóřtk	řamilla z řellis, wuz.	4 6	8 4		9 34
19 řjatt	ř* řvincenc. z řaula, w.	4 8	8 3		9 46
20 Sobotu	řieronyma řemiliana.	4 9	8 2		9 57

6. nježela po řwjattach (5. po ř. Trojich). řeř.: řěřus nařeři ze
7 řřlěbami 4000 muži. řarf. 8, 1-9.

21 Nježř.	řraksedy, řnjeřny.	4 10	8 0		10 11
22 Póněželu	řarije řadlenty. ☾	4 12	7 59		10 26
23 Wutoru	řpollinara, biskopa.	4 13	7 57		10 47
24 řrjedu	řřryřtiny, řuj. mart.	4 15	7 56		11 15
25 řhtwóřtk	řatuba řtarřřoh., řap.	4 16	7 55		11 54
26 řjatt	ř řany, macř. ř. ř.	4 17	7 54		řh. r.
27 Sobotu	řantaleona, marřr.	4 18	7 53		12 48

7. nježela po řwjattach (6. po ř. Trojich). řeř.: řrofetojo we noweřich
dřastach. řat. 7, 15-21.

28 Nježř.	řazar., řiktor., řnnoc.	4 20	7 51		1 57
29 Póněželu	řarřthy, řnjeřny. ☉	4 22	7 50		řh. w.
30 Wutoru	řbdona a řennena, m.	4 23	7 49		8 6
31 řrjedu	řgnacia z řojolny, wuzn.	4 24	7 47		8 24

řopomnjenja řódne dny:

- 23. řapocřatt řřownyř dnov.
- 28. řuzwoleniřti dřen řudřřřinřřkořo řařanta řranca (1875).

I. řermanki.

1. řirřfelde (řl.); řalawa (řl.); řřewřto (řř. řl.); řubaň (řl.); řuborař (řř. řř. řl.); řřy řomorow (řl.).
2. řuřřa (řř. řl.).
3. řjeřwacřibřo (řř.).
4. řhocřebuz (řř.).
6. řufow (řř.).
8. řbiskopich (řř.); řjarnacřich (řř.); řžěže (řř. řl.); řřebule (řř. řř. řl.).
9. řarřeř (řř. řř. řl.).
11. řhocřebuz (řř.).
13. řubin (řř.).
15. řubij (řř. řř.); řořeřnica (řř.).
16. řořeřnica (řl.); řařyn (řř. řl.).
17. řadeburg (řř.).
20. řitawa (řř. řř.).
25. řarow (řř. řř.).
29. řřowy řerřdorř (řl.); řořpore (řř.).
30. řořeřnica (řř.).

II. řeřačkowe řřeměňjenja.

- ☽ řřeni řěřřř 7. řul. dop. 9 ř. 18 m.
- ☺ řořny měřacř 14. řul. přřip. 11 ř. 52 m.
- ☾ řořredni řěřřř 22. řul. pop. 1 ř. 14 m.
- ☉ řřody měřacř 29. řul. wjecř. 10 ř. 38 m.

III. řložne wjedro.

řulij je řacř do 3. pofřmurjennj, 4. mřož, po pofřdnju njewjedro, potom řrenje z nje-wjedrami řacř do 10., 11.-12. řeřeřz a potom wobčěhnjene njeřjo řacř do 15., 16.-20. řař řara řrenje, 21.-29. řuřřto řeřeřz. řořrednje dny řu řjane, řrudřdy řrimanjo.

IV. řyrkwinska poryka.

2. řwjaty dřen. řroceřiony do řožanta džeja.
13. řubjennj řwjaty dřen řjebjelčarřřeje wofřdy z řředwomanyom a z wobřhadom wofřo řow.
16. řwjedřen řkapulira.
22. řwjaty dřen. řermuřřha we řřpitalu.
25. řwjaty dřen.
26. řyrkwinski řwjaty dřen.
28. řuzwowny dřen řudřřřinřřkořo řařanta řranca. (1875).
30. řano w 1/2 6 řodř. wotřhad porefřiona z řřrořřřie ř řwjatej řanje, do řilips-dorřa a řumburga.
31. řano w 1/2 6 řodř. wotřhad porefřiona do řumburga.

August,

żnjeńc (31 dnów).

Słónczka

Měsaczká

řhadž. h. m.

řhov. h. m.

měř. žnámjo řř. ař. h. m.

1 Šchtwórtk	S. Pětra w rjećazach.	4 25	7 45		8 40
2 Pjatk	† Mfonja z Liguori.	4 26	7 43		8 54
3 Sobotu	Ramańan. f. Šchežėpan.	4 28	7 41		9 10
8. njeźzela po Šwjatkach (7. po S. Trojicy). Łuť. 16, 1—9.		Seč.: Mjeřprawny muńnicar.			
4 Njeźz.	Dominika, wuznaw.	4 30	7 40		9 29
5 Póndźelu	S. Mar. na sněhach. ☾	4 31	7 39		9 52
6 Wutoru	Pšichrařnjenjo Křryřt.	4 33	7 37		10 23
7 Šrjedu	Donata, biskopa.	4 35	7 35		11 6
8 Šchtwórtk	Cyriaka, martrarja.	4 36	7 33		řh. r.
9 Pjatk	†* Křėtana, wuznaw.	4 37	7 32		12 5
10 Sobotu	Kawrjeuca, martr.	4 39	7 30		1 15

9. njeźzela po Šwjatkach (8. po S. Trojicy). Seč.: Jėzus płaťa na Jeruzalem. Łuť. 19, 41—47.

11 Njeźz.	Susanny, m. Filumeny.	4 41	7 28		2 30
12 Póndźelu	Klary, knjeźny.	4 43	7 26		3 46
13 Wutoru	Šippolyta. Jan. B. ☺	4 45	7 24		řř. w.
14 Šrjedu	Eusebia, wuznaw.	4 46	7 22		7 43
15 Šchtwórtk	Do njeb. wz. s. Mar.	4 47	7 20		7 54
16 Pjatk	† Hyacyntha, wuzn.	4 49	7 18		8 6
17 Sobotu	Liberata, abta.	4 50	7 16		8 18

10. njeźzela po Šwjatkach (9. po S. Trojicy). Seč.: Ğarizej a etóńik we templu. Łuť. 18, 9—14.

18 Njeźz.	Joachima, w. Heleny, f.	4 52	7 14		8 33
19 Póndźelu	Sebalda, w. Ludwika, b.	4 53	7 12		8 50
20 Wutoru	Bernarda, abta a wucž.	4 54	7 11		9 14
21 Šrjedu	Johanny Franciski. ☾	4 56	7 9		9 48
22 Šchtwórtk	Timothea, martr.	4 58	7 7		10 33
23 Pjatk	†* Filipa Venicia, wuz.	5 0	7 4		11 34
24 Sobotu	Bartrouja, japosčt.	5 2	7 2		řř. r.

11. njeźzela po Šwjatkach (10. po S. Trojicy). Seč.: Jėzus wuřtrowi hřuchoněmoho. Marť. 7, 31—37.

25 Njeźz.	Ludwika, krala.	5 3	7 0		12 49
26 Póndźelu	Zephyriua, bamža m.	5 4	6 58		2 14
27 Wutoru	Józefa z Kalasanca, w.	5 6	6 56		3 43
28 Šrjedu	Šawřčtyna, bisk. w. ☺	5 8	6 54		řh. w.
29 Šchtwórtk	Jana Křčežen. řežatoho.	5 10	6 52		7 1
30 Pjatk	† Rozy Limanřkeje, knj.	5 11	6 50		7 16
31 Sobotu	Raymunda Komata, w.	5 12	6 48		7 34

Wopomnjenja hódne dnų:

1. Kralowřte dawki.
23. Kóńc přowych dnów.

I. Hermanki.

1. Kamjenc (řř.).
3. Budyřchin (řř. řř.); Eisenberg (řř. řř.).
5. Kulow (řř. řř.).
7. Mjeřmacžidbo (řř.).
10. Řřy Komorow (řř. řř.).
12. Ğinřpórt (řř.); Ğumburť (řř. řř. řř.); Ğahań (řř. řř.); Řřy Komorow (řř.); Ğjoplich (řř.).
13. Bart (řř.); Łaz (řř. řř.); Dobrořug (řř.); Ğubin (řř. řř.).
14. Ğemr (řř. řř. řř.).
17. Ğubin (řř.); Ğuhland (řř.); Wětořchow (řř. řř.).
19. Ğhorjelc (řř. řř.); Ğumburg (řř. řř.).
20. Ğařyn. (řř. řř.).
21. Ğadeberg (řř.).
22. Wěřřow (řř. řř.).
24. Ğalsčtrow (řř. řř.); Ğróďk (řř. řř.).
26. Wóřpórt (řř. řř.); Ğubań (řř.); Ğufow (řř. řř.); Ğiřčno (řř.).
27. Wrody (řř. řř.).
30. Trěbule (řř. řř.).
31. Ğarsčež (řř. řř.).

II. Měsačkowe přeměńjenja.

- ☾ Přėni běřřtk 5. aug. pop. 2 h. 17 m.
- ☺ Pořny měřacžk 13. aug. w noc. 1 h. 14 m.
- ☾ Poředni běřřtk 21. aug. ran. 5 h. 5 m.
- ☺ Ğřody měřacžk 28. aug. rano 6 h. 57 m.

III. Móźne wjedro.

1. a 2. řlyny deřčež, potom deřčežojte hačž do 9., potom něťotře dnų řjenje, a zař deřčež hačž do 15., na to jara řjenje a čjopřo, wot 25.—31. pať řtajny deřčež.

IV. Cyrkwinska protyka.

2. W křóřčřje Ğarijneje Ğwěźďje a w Ğumburťu dořpóřny wotpuřřť „Wórciumkula.“
10. Šwjaty džeń.
14. Ğrano w 7 hodž. wotřhad proceřiona z Křřóřčřje do Wólmsdorřa.
15. Pšichřazany řwjaty džeń. Do boźeje mřřčě řwjeczenjo řelow.
18. W Ğadworju dořpóřny wotpuřřť a řer-muřřta.
20. W křóřčřřje Ğlar. Ğwěźďje dořpóřny wotpuřřť.
24. Šwjaty džeń. W Ğjebjelcžicach dořpóřny wotpuřřť bratrřřtwa ř. Wóřčjana.

September,

požnjeńc (30 dnów).

Skónczka

Měsaczka

řhadž.
h. m.

řhov.
h. m.

něb.
řnamjo

řřh. a řř.
h. m.

12. njeđzela po Swjatkach (11. po S. Trojicy). Scž.: Miřofeřiny Samaritan. Ľuf. 10, 23—37.

1 Njeđz.	S. řandž. pěřtonow.	5 13	6 46	☿	7 56
2 Póndželu	Šchěžěpana, krala.	5 15	6 43	♄	8 26
3 Wutoru	Basiliřř, knježny. ☾	5 17	6 41	♃	9 6
4 řrjedu	Kozalije Panormitan.	5 18	6 38	♃	9 59
5 Šchwórtř	Lawrjeńca Juřtiniana.	5 20	6 36	♃	11 5
6 Pjatt	† Albina, biskopa.	5 22	6 33	♃	řř. r.
7 Sobotu	Řeginy, knježny.	5 23	6 31	♃	12 18

13. njeđzela po Swjatkach (12. po S. Trojicy). Scž.: Džesacžo wusadni mužřř. Ľuf. 17, 11—19.

8 Njeđz.	Naroda s. Marije.	5 25	6 29	♃	1 34
9 Póndželu	Gorgonia, martr.	5 26	6 27	♃	2 48
10 Wutoru	Mikławřřcha Tolentinf.	5 28	6 25	♃	4 0
11 řrjedu	Řnacyntha, martr. ☺	5 30	6 22	♃	řř. w.
12 Šchwórtř	Guidona, wužn.	5 32	6 20	♃	6 14
13 Pjatt	† Materna, biskopa.	5 33	6 17	♃	6 27
14 Sobotu	Řowuřřchenjo řřřřiža.	5 34	6 15	♃	6 40

14. njeđzela po Swjatkach (13. po S. Trojicy). Scž.: Řiřřto űjemóže dwěmaj knježomaj řřřřižěř. Mat. 6, 24—33.

15 Njeđz.	Řjena ř. Marije.	5 36	6 13	♃	6 57
16 Póndželu	Kornelia a Cypriana m.	5 37	6 11	♃	7 18
17 Wutoru	Řač. břižn. ř. Franc.	5 39	6 9	♃	7 48
18 řrjedu	†* Domařřcha ž Billań.	5 41	6 7	♃	8 27
19 Šchwórtř	Řanuarua, biskopa. ☾	5 42	6 5	♃	9 20
20 Pjatt	†* Ľustachia, martr.	5 43	6 3	♃	10 27
21 Sobotu	†* Mateja, japořřřt.	5 44	6 1	♃	11 45

15. njeđzela po Swjatkach (14. po S. Trojicy). Scž.: Řorwu mřřřřženc we Řaim. Ľuf. 7, 11—16.

22 Njeđz.	Řauricia, martrarja.	5 46	5 58	♃	řř. r.
23 Póndželu	Řiktora. Řheřle, řnj.	5 48	5 56	♃	1 10
24 Wutoru	S. Řar. wo wuřřup. jat.	5 50	5 53	♃	2 38
25 řrjedu	Řerarda, biskopa.	5 51	5 51	♃	4 7
26 Šchwórtř	Řuřtinny, martr. ☾	5 53	5 48	♃	řř. w.
27 Pjatt	† Řořřny a Damiana m.	5 55	5 46	♃	5 37
28 Sobotu	Řjacławka, wójuwody.	5 57	5 44	♃	5 59

16. njeđzela po Swjatkach (15. po S. Trojicy). Scž.: Řežus wuřřřřwř moduřřawořř. Ľuf. 14, 1—11.

29 Njeđz.	Řiřřala, arcjandžela.	5 58	5 42	♃	6 25
30 Póndželu	Řieronyma, měřřřn. w.	5 59	5 40	♃	7 2

Wopomnjenja řřřřne dnų:

1. Řapocžatt řřřřwų (na řurwotų).
18. 20. 21. Řwatember abo řřřř dnų.
23. Řapocžatt nazpny. Džeń a nóc řo na woteřeracym pučžu řunataj.
30. Řralowřřa řenta.

I. Hermanki.

2. Řřocžebuz (řř. řř. řř.); Wulři Ľaju (řř. řřřř); Řořřřow (řř. řř.).
3. Wulři Ľaju; Řořřřow (řř.).
4. Řřěřřwacžidlo (řř.); Damna (řř. řř.).
5. Řřužakow (řř. řř.); Řřocžebuz (wřm.).
7. Řinřport (řř.); Žitawa (řř.); Řalawa (řř. řř.).
9. Řiřřřřřř (řř.); Řamnow (řř. řř.); Řowowalc (řř.); Žitawa (řř. řř.); Řalawa (řř.); Džeže (řř. řř.); Řarow (řř.).
11. Řemr (řř. řř. řř.).
12. Wobramecy (řř. řř.).
14. Řubin (řř.); Řiřřřřow (řř. řř.).
16. Řamjeńc (řř. řř.); Řřřřřř (řř. řř.); Řubin (řř.); Řiřřřřow (řř. řř.).
21. Řart (řř. řř.).
23. Řiřřřřřř (řř.); Wobřřowc (řř.); Wobřřerecy (řř. řř.); Řubin (řř. řř. řř.); Řirno (řř.); Řumburg (řř. řř. řř.); Řřěbule (řř. řř. řř.).
25. Řořřčnica (řř.).
26. Řořřčnica (řř.); Řřocžebuz (řř.).
27. Řřělecžin (řř.).
- 30.—17. okt. Řipřř (Řiřřřřřř řř. řř.).
30. Řuřřa (řř. řř.); Řalacy (řř.).

II. Měřřačkowe přeměńjenja.

- ☾ Přěni běřřřř 3. řęř. wječž. 9 ř. 23 m.
- ☺ Pořřny měřřačřř 11. řęř. pop. 4 ř. 47 m.
- ☾ Pořřřřni běřřřř 19. řęř. wječž. 7 ř. 28 min.
- ☾ Młody měřřačřř 26. řęř. pop. 3 ř. 8 m.

III. Móżne wjedro.

September ma dwě njeđzeli dořřho mřřě wjedro, 8. řřimanjjo, 13.—18. řřřřřřny a wěřřřřřřny čzař, 19.—24. wóžne, 25. do řřńca řjenje.

IV. Ľyrkwinska protyka.

5. Řano w 1/26 wotřřhad proceřřiona ž řřřřřřřř Řar. Řwěžžy do Řrupřři.
8. Řřřřřřřřřř řřřřřř. Řroceřřionny do Řořřřřřř džeja.
9. Řřřřřřřř řřřřřř řęřřřřř řęřřřřř w Budyřřřřřř a řęřřřřř.
18. 20. 21. Řořř řřřřřř dnów.
21. Šwjaty džeń.
22. Ř Dřęžđžanač řęřřřřř přęřřřřřř.
29. Šwjaty džeń.
30. Ř Řadworju řřřřřř řęřřřřř řęřřřřř a řęřřřřř.

Oktober, winowc (31 dnów).

Ślóneczka

Měsacžka

řhadž.
h. m.

řhov.
h. m.

něb.
řznamjo

řřh. a řř.
h. m.

1 Wutoru	Remigia, biskopa.	6 0	5 37		7 52
2 Srjedu	Othona, biskopa.	6 2	5 35		8 56
3 Schtwórtř	Józefa z Kupertina. ☾	6 3	5 33		10 8
4 Pjatt	† Franciska z Alfissi.	6 5	5 31		11 24
5 Sobotu	Placida, martr.	6 7	5 29		řh. r.

17. njeđzela po Swjatkach (16. po S. Trojicy). Šeč.: Najrojetřcha kaźnja we zařonju. Mat. 22, 34—46.

6 Njeđž.	Mózarija ř. Marije.	6 9	5 27		12 38
7 Póndželu	Marfa, bamža.	6 11	5 24		1 50
8 Wutoru	Brigitty, wudowny.	6 12	5 21		3 1
9 Srjedu	Dionysia, biskopa.	6 13	5 19		4 9
10 Schtwórtř	Franciska Borgia, wuz.	6 15	5 17		5 18
11 Pjatt	† Gereona, martr. ☺	6 17	5 15		řřh. w.
12 Sobotu	Matřimiliana, bisk.	6 19	5 13		5 4

18. njeđzela po Swjatkach (17. po S. Trojicy). Šeč.: Jězus wuřtrowi wječniwoho. Mat. 9, 1—8.

13 Njeđž.	Eduarda, krala.	6 20	5 11		5 25
14 Póndželu	Kallista, bamža.	6 22	5 9		5 51
15 Wutoru	Theresije, knježny.	6 24	5 7		6 28
16 Srjedu	Hawła, abta.	6 26	5 5		7 15
17 Schtwórtř	Zadwigi, wudowny.	6 28	5 2		8 17
18 Pjatt	† Lukařcha, řeženika.	6 29	4 59		9 29
19 Sobotu	Pětra z Alantara. ☾	6 30	4 57		10 48

19. njeđzela po Swjatkach (18. po S. Trojicy). Šeč.: Kwařna hořežina krala. Mat. 22, 1—14.

20 Njeđž.	Jana z Kanta, wuzn.	6 32	4 56		řřh. r.
21 Póndželu	Wóřschule, knj. mart.	6 34	4 54		12 11
22 Wutoru	Severa, b. Kordule.	6 36	4 52		1 37
23 Srjedu	Severina, bisk.	6 37	4 50		3 4
24 Schtwórtř	Rafaela, arcjandžela.	6 39	4 48		4 32
25 Pjatt	†* Křhrysantha, m. ☉	6 41	4 46		řřh. w.
26 Sobotu	Ewarista, bamža.	6 43	4 44		4 22

20. njeđzela po Swjatkach (19. po S. Trojicy). Šeč.: Jězus wuřtrowi kralowřtowo řyna. Jan. 4, 46—53.

27 Njeđž.	Florescia, martr.	6 45	4 42		4 55
28 Póndželu	Šhmana a řudh, jap.	6 46	4 41		5 41
29 Wutoru	Eusebije, knježny.	6 48	4 39		6 41
30 Srjedu	Theodorita, měřch. mar.	6 49	4 37		7 52
31 Schtwórtř	Wolfganga, b. Mothb.	6 51	4 35		9 9

Wopomnjenja hódne dnų:

1. Dawt za wopalenřku pokladnicu.
15. Parřchónřki a řjemjetniřki dawt.
29. Nastupny džen ř. Majestotře krala Alberta na trón (1873).

I. Hermanki.

1. Gařyn (ř. řl.); Žarow (wřm.).
2. Huczina (řl.); Mješwacžiblo (řř.); řřh Komorow (řř.).
3. Řhocžebuz (řř.).
5. Lubin (řř.).
7. Kulow (řř. řl.); Bjarnacžicy (řř. řl.); Šerachow (řl.).
9. Radeberg (řř.).
10. Řhocžebuz (řř.); Radeberg (řl.).
12. Leřnig (řř.).
14. Břřfopicy (řř.); Lubij (řř. řl.); Řinspóřř (řř.); Luboraz (řř. řř. řl.); Šjopřicy (řl.).
15. Řinspóřř (řl.); Warschčž (řř. řř. řl.).
16. řřh Komorow (řř. řř.).
17. Řhocžebuz (řř.).
21. Stare Dřždžany (řl.); Galschtrow (řř.); Wóřpóřř (řř.); Řyřhwalđ (řl.); Řumburg (řř. řl.); Žahaň (řř. řl.).
22. Brody (řř. řl.).
24. Řhocžebuz (řř.); Drtrand (řř.).
26. Dřřwořo (řř.); Wětořchow (řř. řř.).
29. Řicň (řř. řř. řl.).
31. Řhocžebuz (řř.).

II. Měsačkowe přeměňjenja.

- Přeni běřřk 3. okt. dop. 7 h. 59 m.
Pořny měřacžř 11. okt. dop. 9 h. 52 m.
Pořledni běřřk 19. okt. dop. 8 h. 7 m.
Młody měřacžř 25. okt. w nocų 11 h. 56 m.

III. Móžne wjedro.

1. a 2. řjenje a čjopřo; 3. řřimanjo, potom desčečž a njeľubozne wjedro; wot 10. žař čjopřřřcho a najbóľe řjenje; 25. počņnje žyma bęčž; 30. řněž; 31. mřhowe.

VI. Cyrkwinska protyka.

4. Šwjedžen kulowřkeje wofady.
4. Mřeniny břřkopa Franca.
5. Břřhipóřřdnju wotřřhad procesřona ž Křřóřežic do Kulowa.
6. W Kulowje přeni wotpustřk a řermuřřcha.
13. W Kulowje družh wotpustřk.
20. Wě Wotrowje a w řřhčřtrje Mariņnej Šwěđžje řermuřřcha.
21. Cyrkwinski řwřatų džen.
27. W Křřóřežicach řwředžen pošwjećeňja cyřkwje a řermuřřcha.
28. Šwřatų džen.

November,

nazymnik (30 dnów).

Ślōncezka

Měsaczka

fhadż.
h. m.

fhow.
h. m.

njeb.
znamjo

fh. a. fh.
h. m.

1 Pjatt	† Wšech Swjat. D	6 53	4 33		10 26
2 Sobotu	Wšchých khud. dušch.	6 55	4 31		11 40

21. njedzela po Swjatkach (20. po S. Trojich). Scż.: Mjesmilny wotrocż.
Mat. 18, 23—35.

3 Njedż.	Guberta, biskopa.	6 56	4 29		fh. r.
4 Pōndzelu	Korle Boromejskoho, b.	6 58	4 28		12 51
5 Wutoru	Zacharia a Hilżbjety.	7 0	4 26		2 0
6 Srjedu	Leonarda, abta.	7 1	4 25		3 7
7 Schtwórtk	Amaranta, martr.	7 3	4 23		4 16
8 Pjatt	† 4 krónowan. martrar.	7 5	4 22		5 25
9 Sobotu	Theodora, martr.	7 6	4 20		6 36

22. njedzela po Swjatkach (21. po S. Trojich). Scż.: Wo dańskim pjenjezu.
Mat. 22, 15—21.

10 Njedż.	Gandrija Awellina. ☺	7 8	4 19		fh. w.
11 Pōndzelu	Měrczina, biskopa.	7 10	4 17		4 28
12 Wutoru	Měrczina, bamža.	7 12	4 15		5 13
13 Srjedu	Stanisław. Kofski, wuż.	7 14	4 14		6 11
14 Schtwórtk	Livina, biskopa.	7 15	4 12		7 19
15 Pjatt	† Gerty, knjeżny.	7 16	4 11		8 37
16 Sobotu	Dthmara, abt.; Edm.	7 18	4 10		9 57

23. njedzela po Swjatkach (22. po S. Trojich). Scż.: Jezus žbudži
Jairowu dżowtu. Mat. 9, 18—26.

17 Njedż.	Grehorja Dżiwyczn. ☾	7 20	4 8		11 18
18 Pōndzelu	Gefichia, martr.	7 22	4 7		fh. r.
19 Wutoru	Hilżbjety, wudowny.	7 23	4 6		12 40
20 Srjedu	Feliksa z Valois, wuż.	7 25	4 5		2 4
21 Schtwórtk	Wop. j. Mar.; Alberta.	7 27	4 4		3 31
22 Pjatt	† Cecilije, knjeżn. mart.	7 29	4 2		5 1
23 Sobotu	Klimanta, bamža.	7 30	4 1		6 32

24. a poslednja njedzela po Swjatkach (23. po S. Trojich). Scż.: Zapu-
ježenjo Jeruzalema. Mat. 24, 15—35.

24 Njedż.	Jana wot Kschiza, w. ☉	7 32	4 0		fh. w.
25 Pōndzelu	Rhatrynny, knj. martr.	7 33	3 59		4 21
26 Wutoru	Konrada, biskopa.	7 34	3 58		5 29
27 Srjedu	Mikasia, bisk. martr.	7 36	3 57		6 47
28 Schtwórtk	Jilumenny, knjeżny.	7 37	3 57		8 6
29 Pjatt	† Saturnina, martr.	7 39	3 56		9 22
30 Sobotu	Gandrija, japošcht.	7 40	3 55		10 37

Wopomnjenja hōdne dnų:

1. Kralowste dawki.
1. Druha potojca dokhodnogo dawka.
30. Skōncženjo kwasnych mjesełow.

I. Hermanki.

1. Hródk (ff. kl.).
2. Budyšchin (ff. kl.); Kuland (ff.).
4. Lułow (kń. ff. kl.).
5. Bart (ff.); Łaz (ff. kl.).
6. Mjeswaczidko (ff.); Stare Dreždżany (kń.);
Danna (ff. kl.); Kadeberg (ff.).
7. Khoczėbuż (ff.).
9. Trėbule (ff. kń. kl.).
11. Rychnbach (ff. kl.); Gubin (kń. ff. kl.);
Polcznica (ff.).
16. Żitawa (kl.); Żyły Komorow (kń. ff.).
18. Żitawa (kń. ff.); Stołpin (ff. kl.)
23. Lubin (ff.).
25. Wōspork (ff. kl.).
26. Dobroług (ff.).
30. Kalawa (kń. ff.).

II. Měsačkowe přeměnjenja.

- ☾ Přėni bėrttk 1. nov. w nocy 10 h. 48 m.
- ☺ Pořny mėsačk 10. nov. w nocy 3 h. 32 m.
- ☾ Pořledni bėrttk 17. nov. wjecż. 6 h. 56 m.
- ☉ Młody mėsačk 24. nov. dop. 10 h. 8 m.

III. Mōzne wjedro.

Zapoczatt novembra je pohmurjenny; jėre
wėřitkojte wjedro popuřchczi 5. a 6.—9.
je zař rjenje; 9. je zař deřcż a traje
dłėżjchi czař, 17. a 18. snėh, kotryž leżo
wořtanje. Kōnc novembra je njelubozny,
żymny.

IV. Cyrkwinska protyka.

1. Pšchitazany swjaty dzeń.
2. Cyrkwinski swjaty dzeń.
3. W Radworju a Kulowje dospokny wot-
puřtk.
10. W Mjesjelczicach a Ždżeri (też wofoło
Budyšchina) kermuřcha.
11. Swjedżeń Mjesjelczanřkeje wořady (ż
přėdowanjom a nyřchorom).
17. W Budyřchinje w tachantřkej cyrkwi
wopomnjecżo pořwjećėnija cyrkwi je a
kermuřcha.
24. W Kalbicach kermuřcha.
25. Swjedżeń Kalbiczanřkeje wořady (ż přė-
dowanjom a nyřchorom).
30. Swjaty dzeń.

December,

hodoovník (31 dnův).

Slónczka

Měsáčka

řhadž.
h. m.

řhov.
h. m.

něb.
znamy

řh. ařh.
h. m.

1. nježděla adventa. Scž.: Znamjenja přehed subnym dnjom. Luf. 21, 25—33.

1 Njedž.	Mariana, diafona. ☽	7 42	3 55	☾	11 47
2 Bóndželu	Vibiany, knj. martr.	7 44	3 55	☾	řh. w.
3 Wutoru	Franciska Kšaverstoho.	7 45	3 54	☾	12 56
4 Srjedu	Borbory, knježny, m.	7 46	3 53	☾	2 3
5 Šhtwórtk	Pětra Chryzologa, b.	7 48	3 53	☾	3 13
6 Pjatt	† Mikławšcha, biřk.	7 49	3 52	☾	4 22
7 Sobotu	Ambrosia, biřk. wučž.	7 50	3 52	☾	5 33

2. nježděla adventa. Scž.: Janowe poselstwo pola Jězusa. Mat 11, 2—10.

8 Njedž.	N. podječa s. Mar.	7 51	3 52	☾	6 45
9 Bóndželu	Gorgonije, wudow. ☺	7 52	3 52	☾	řh. w.
10 Wutoru	Přchenjesen. laur. dom.	7 53	3 52	☾	4 4
11 Srjedu	Damasa, bamža.	7 54	3 52	☾	5 10
12 Šhtwórtk	Ammonarije, martr.	7 55	3 52	☾	6 26
13 Pjatt	† Lucije, knj. mart.	7 56	3 52	☾	7 46
14 Sobotu	Spiridiona, biřkopa.	7 57	3 52	☾	9 7

3. nježděla adventa. Scž.: Janowe swědeženjo wo Jězusu. Jan. 1, 19—28.

15 Njedž.	Chryštiany, řkuzown.	7 58	3 52	☾	10 29
16 Bóndželu	Eufebia Berceřk., biřk.	7 59	3 52	☾	11 50
17 Wutoru	Lazara, biřkopa. ☾	8 0	3 52	☾	řh. r.
18 Srjedu	†* (Graciana, biřkopa.) Čkajanja ř. Mar. na p.	8 0	3 53	☾	1 13
19 Šhtwórtk	Nemesia, martr.	8 1	3 53	☾	2 38
20 Pjatt	†* Filagonia, biřkopa.	8 1	3 54	☾	4 5
21 Sobotu	†* Domascha, jap.	8 2	3 54	☾	5 33

4. nježděla adventa. Scž.: Jan předuje potutu. Luf. 3, 1—6.

22 Njedž.	Flawiana, martrarja.	8 3	3 55	☾	6 55
23 Bóndželu	Wiktorije, knježny. ☺	8 3	3 56	☾	řh. w.
24 Wutoru	†* Delfina; řad. a řěv.	8 4	3 56	☾	4 20
25 Srjedu	Boži dž. nar. Jěz.	8 5	3 57	☾	5 40
26 Šhtwórtk	Šćěpana, martr.	8 5	3 57	☾	6 59
27 Pjatt	Jana, japoschtola.	8 5	3 58	☾	8 16
28 Sobotu	Mjewinóm. džěcžat.	8 5	3 59	☾	9 29

Nježděla po řodžoch. Scž.: Simeon a Jana wo Jězusu rycžitaj. Luf. 2, 33—40.

29 Njedž.	Domascha, biřkopa, m.	8 5	3 59	☾	10 39
30 Bóndželu	Rajnera, biřk.; Davida.	8 5	4 0	☾	11 49
31 Wutoru	Sylvestra, bamža. ☽	8 5	4 1	☾	řh. r.

Wopomnjenja hódne dnův:

18. 20. 21. Kwatember abo řuche dnův.
21. Zapocžatk řhny. Najřkrořiši džěi z najdlějšej nocu.
31. Kralowřta renta.

I. Hermanki.

3. Gařyn (řk. řl.).
4. Mješwacžidko (řk.).
7. Budyřčin (řk.).
9. Džěže (řk. řl.); Drěwko (řl.).
10. Brody (řk. řl.).
11. Eisenberg (řk. řl.).
12. Muzakow (řl.).
14. Trěbule (řl.).
16. Luboraž (řk. řk. řl.); řródt (řl.).
17. Barřchž (řl.).
18. Kuland (řl.).
21. Wojerecy (řk. řl.); Muzakow (řk. řl.).
23. Kulow (řk. řl.).

II. Měsačkowe přeměnenja.

- ☽ Přěni běrtřk 1. dec. wječž. 5 ř. 35 m.
☺ Pořny měřacžř 9. dec. wječž. 8 ř. 48 m.
☾ Pořledni běrtřk 17. dec. w noc. 4 ř. 1 m.
☺ Młody měřacžř 23. dec. w noc. 10 ř. 22 m.
☽ Přěni běrtřk 31. dec. pop. 2 ř. 55 m.

III. Mózne wjedro.

1. a 2. řyma, 3.—8. řněř, na to zař řyma hačž do 15., 15.—22. nowy řněř z deřchžom, 23.—25. jara řyma, 26. řo řěžopř a je wróčžno hačž do 29., 30. a 31. řněř.

IV. Cyrkwinska protyka.

1. Zapocžatk adventa a nowoho cyrkwinřkoho řěta. W Drežđžanach we dwórřkej cyrkwi řerbřke bože řkuzby.
4. Cyrkwinřki řwjaty džěi.
6. Cyrkwinřki řwjaty džěi.
8. Přřikazany řwjaty džěi. W Kulowje titularny řwjedžěi „řwjateje Marijnoho towarřtwa řnježnow“ z dořpóřnym wotpuřtkom za řobuřtawu.
- 16.—24. W řadworju wřědnje po řutnjach „řlowena“ ř čřěřčži mačzerje božeje.
18. 20. 21. póřř řuchřch dnów.
21. řwjaty džěi.
- 24.—25. Boža nóc, w pořnocy boža mřřcha.
25. Přřikazany řwjaty džěi.
26. Přřikazany řwjaty džěi. Požohnowanjo řitow.
26. řwjaty džěi. Po přědowanju požohnowanjo a wudželenjo wina řwjatoho Jana.
28. Cyrkwinřki řwjaty džěi.

I. Čas božich službow w serbskej Łužicy.

	Čas přichystupa božich službow.		Njedźele; f. dny.			Džělawe dny.			
	za nedźele a swj. dny.	za džělawe dny.	w zymje.	w lěće.	popoł. dnju.	w zymje.	na lěto.	w lěće.	na zymju.
Budyščin — tachtantska		1. hawryla, 1. oktobra.	5 a 9		2	6 a 9	5 a 9	5 a 9	6 a 9
Budyščin — serbska			9		1/2 1				
Chróšćicy	1. nedź. po Jutrach, 24. augusta.	po Jutrach, po Michale.	6 a 9	5 a 8	2	7	6	6	6
Njebjelčicy	po 1. meje, po 29. septembra.	????	9	8	1/2 2	1/2 8	7, 1/2 7	6	1/2 7, 7
Kadwoć	1. meje, nedź. po 29. septbr.	po 1. nowemburu, po jutrach.	9	8	2	7	6	6	6
Kalbicy	jutry, nedź. přšed 21. septembra.	????	6 a 9	5 a 8	2	1/2 8, 8	7	1/2 7, 7	7
Schpital		1. meje, 1. oktobra.	9	9	2	8	1/2 7	1/2 7	8
Wotrow		????	9	9	2	1/2 8	7	1/2 7	7
Marijna Hwězda			1/2 7 a 1/4 10		1/2 2, 3, 3		6 a 7 a 3/4 9		
Róžant	jutry, 14. septembra.	po 1. nowembra, po jutrach.	6 a 9	5 a 9	2	7	1/4 7	1/4 7	7
Bdžer	1. meje, po 29. septembra.		9	8	1/2 2				
Brunow			1/2 10		4		3/4 8		
Kulow		24. febr., jutry, nedź. po 4. sept., 1. nedź. nov.	5 a 8		2	6 a 1/2 9	1/2 6 a 1/2 9	5 a 8	1/2 6 a 1/2 9

Přichip.: Jutnje su w Chróšćicach rano w 5 hodź., w Kalbicach 6 a w Róžencze 6. — W serbskej cyrkwi w Budyščinje na trjedach a pjatkach w posće w 8 rano. — W Kalbicach na pjatkach w posće w 6 a 8 rano. — We Wotrowje na małych swjatyh dnjach dopołdnja we 8. — W Marijnej Hwězdze na sobotach rano 6 a 7 a 8. — W Róžencze na małych swjatyh dnjach a sobotu (přšed cyk leto) we 8. — W Bdžeri je 12 króć na nedźelach a kaž w Delnich Sulšecach, druhdy na džělawych dnjach boža mscha. W Lubiju su 12 króć za leto nedźelne bože služby.

II. Bože služby w němskej Łužicy.

Grunaw, Königshajn, Nowy Leutersdorf, Reichenaw, Scherachow, Seitendorf, Wostrowc, Žitawa, Marijny Dól.

III. Bože služby w sakskich herbskich krajach.

1) Stajne bože služby maja: Drežďžany (dwórka cyrkej, w pryncowym hrodze, Nowe Drežďžany, Friedrichstadt, Jozefininy wustaw, 2 schulskej křapali), Annaberg, Cwikawa, Rhennicy, Freiberg, Hubertušburg, Lipšk, Mišchno, Pirno, Plawno, Rothschönberg, Reichenbach (kóždu 2. nedźelu) a Wechselburg. 2) Misijoniske bože služby maja: Auerbach (2 króć), Bräunsdorf (8 kr.), Döbeln (3 kr.), Frankenberg (2 kr.), Grimma (12 kr.), Großenhajn (6 kr.), Hajnich (2 kr.), Hohenek (8 kr.), Hohnstajn (8 kr.), Kolbic (2 kr.), Leisnig (2 kr.), Marienberg (12 kr.), Mittweida (2 kr.), Pilnicy (cyk lečžo), Radeberg (6 kr.), Riesa (2 kr.), Rochsburg (někotry króć), Rostwein (2 kr.), Schneeberg (2 kr.), Schwarzenberg (4 kr.), Sonnenstein (něšto króć), Stollberg (2 kr.), Waldheim (12 kr.), Altenburg (12 kr.).

Zapis duchownych.

(Wot novembra 1877.)

A. 3 budyjschinjske diöcesy.

Soho mikošć, najdosťojnišči knjez Franciskus Bernert, biskop w Nžotus, japoschtofski wškar w kra-
lestwoje saskim, administrator ecclesiasticus w saskiej
Hornjej Łužicy, tachant kapilla swj. Pětra w Budy-
schinje atd., rodž. w Grafensteinje w Čzechach 4. ha-
pryla 1811; wuśwjeczeny 4. augusta 1834, wuzwo-
leny za tachanta 28. julija 1875, za biskopa swje-
czeny 19. měrca 1876.

1) W Budyjschinje: a) w konsistoriu: f. Józef Hoffmann, can. cap. sen.; f. Jakub Kuczanek, can. cap. cant.; f. Pětr Šchołta, can. cap. schol.; b) w serbskej cyrkwi: f. Michał Hórnik, farać; f. Michał Kóla, kaplan; c) w tachantskej cyrkwi: f. Józef Schönberner, dopořdn. předar; f. Jurij Nowak, katecheta (sobu za Lubij); d) na wučer-
skich wustawach: f. Józ. Dienst, direktor tachant. wučer-
nje; f. Hermann Blumentritt, direktor seminaru.

2) W Brunowje: f. Hermann Plathner, kaplan.
3) W Brunawje: f. Jan Hórnik, administrator.
4) W Chróšćicach: f. Jakub Barth, can. a farać; f. Jan Nowak, kaplan; f. Jakub Šchołta, kaplan.
5) W Königshainje: f. Pětr Richter, farać; f. Augustin Wittke, kaplan.

6) W Marijnjej Hwězdze: f. Dr. Jan Chrysofom Eisele, probst; f. Aleksander Gitschel, kaplan; f. Tadej Natuš, kaplan; f. Wjacław Toischer, kaplan.

7) W Marijnym Dole: f. Niward Kóřter, probst; f. Othmar Fischer, kaplan; f. Wikt. Jenatschke.

8) W Njebjelčicach: f. Mikławš Smoła, farać; f. August Kubasch, kaplan.

9) W Nowym Leutersdorffe: f. Ernst Kupky, farać.
10) W Radworju: f. Handrij Duczman, farać.
11) W Raibicach: f. Jakub Bensch, can. a farać; f. Jakub Skala, kaplan.

12) W Reichenawje: f. Pawoł Reime, farać.
13) W Hóžencze: f. Innoc. Zawork, administrator.
14) W Špitalu: f. Jak. Werner, administrator.
15) W Seitendorffe: f. Karl Junge, can. a farać; f. Józef Keil, kaplan.

16) W Šchërachowje: f. Jakub Žur, farać; f. Adolf Brendler, kaplan.

17) We Wostrowcu: f. Anton Müller, farać; f. Augustin Rónsch, kaplan.

18) We Wotrowje: f. Jakub Herrmann, farać.

19) W Žitawje: f. Franc Kral, farać.

20) We Worflecach: f. W. Walter, hrodow. kapł.
Bšchisp.: w Prahy w serbskim seminaru: f. Jurij Susczanski, přaes.

B. 3 drezdžanjske diöcesy.

1) W Drezdžanach: a) kralowšte dwóršte duchown-
stwo: f. Józef Stěpanek, dwórski kaplan; f. Engel-

bert Seul, dwórski kaplan a protonotar; f. Ludwig Wahl, dwórski předar; f. Ludger Pott Hoff, dwórski předar. b) W Starych Drezdžanach: f. Franc Stolle, can. a přaes; f. Anton Dreßner, kaplan a direktor wučerńje pschi „Queckbrunnen“; f. Jakub Buk, farać a konsistorialny radžicel; f. Józef Weis, kaplan a přaes kongr.; f. Karl Maaz, kaplan a direktor; f. Anton Buk, kaplan a direktor hłowneje wučerńje; f. Józef Müller, kaplan a katecheta; f. Emil Hoffmann, kaplan; f. Hüsch, kaplan. c) W Nowych Drezdžanach: f. Eduard Machaczek, farać. d) W Friedrichstadtu: f. Hubert Titsbach, farać. e) W Józefinim wustawje: f. Kaspar Brieden, kralow-
ski kaplan. f) Pola pryncu Jurija: Dr. Fritzen; g) privatnaj duchownaj: Jastrzebski a Miškiewicz.

2) W Annabergu: f. Józef Plevka, farać.
3) W Cwikawje: f. Pětr Will, farać.
4) W Rhemnicy: f. Jan Reipert, farać; f. H. Schmittmann, kaplan.

5) W Freibergu: f. Heinrich Salm, farać.
6) W Hubertusburgu: f. Mikławš Wowczerek (Schäfer), farać.

7) W Lipku: f. Józef Suhr, kaplan a administr.; f. Richard Halm, kaplan; f. Strenski, kaplan.

8) W Mišchnje: f. Józef Hillebrandt, administr.

9) W Birnje: f. Pětr Kreczmer, farać.

10) W Blawnje: f. Oskar Manfroni, kooperator.

11) We Wefselburgu: f. W. Kuhlmann, hrod. kapł.

12) W Rothschönbergu: f. A. Fuhrmans.

13) W Reichenbachu: Heinrich Mannel.

Bšchisp. Na wotpočinku: f. Pětr Nowak, can.; f. August Arlt; f. Vincenc Schlegel.

C. 3 wróćlawjske diöcesy.

W Kulowje: f. Franc Schneider, farać a du-
chowny radžicel; f. Jakub Wowczerek, kaplan; f. Pětr Lipicz, kaplan; f. Heinrich Ledžbor, direktor.

Zapis katolskich wučerńjow.

1) W serbskej Łužicy: Budyšin (seminar, pra-
paranda, tachantska škula), Kulow, Chróšćicy, Ma-
rijna Hwězda, Njebjelčich, Radwor, Raibich, Hóžant,
Špital, Šchunow, Worflec, Wotrow, Ždžer.

2) W němškej Łužicy: Blumberg, Grunau,
Königshain, Marijn Dól, Nowy Leutersdorf, Reiche-
nau, Rusbord, Seitendorf, Šchërachow, Schönfeld,
Wostrowc, Žitawa.

3) W herbskich krajach: Annaberg, Cwikawa,
Rhennic, Drezdžany (hlowna škula, Queckbrunnen,
Friedrichstadt, Nowe Drezdžany, Józefinim wustaw),
Freiberg, Hubertusburg, Lipš, Mišchno, Birno.

4) W pruskej serbskej Łužicy: Kulow, Ko-
czina, Němcy, Sulschecy.

Marpingen. *)

Marpingen! Štō hišćeže tele mjeno njeje štyšchal?! Ŭbo w kotrym časopisu hišćeže njeje stało?! Radosć wubudža we ponižnej wěriwej wutrobje a je ji, hačož by njeby ze swojej njedosahtnej zbōžnosću ji bliže stupiło; bojosć a hněw pač pschewozunje z njoho njewěriwy, Bohu wocuzbnjeny swět, pschetož njemōže a njecha porst Boži spōznać, kiž jōn budži ze straschnoho spanja!

Ŭ što dha je na tymle mōcnym hnujacym a zas bojaznym mjenje?

Ze to mjeno wsy, w kotrejž su ludžo živi, kaž we kōždej drugej. Maja tam cyrkwiczkū a faru, džělaja a spěwaja kaž so katolikam pschisteji a wulki swět drje njeby ženje jeje mjeno mjenował, hdy by so Najzbōžnišča Knježna njedōstojniča, ju wostawicž a zas z nowa wobtrucicž słowo: „Šlupe swěta je wuzwolil Bōh, zo by wohańbil mudrych, a słabe swěta je wuzwolil Bōh, zo by zahañbil sylne, a nizke swěta a zacpějonne je wuzwolil Bōh, a to šytož njeje, zo by to šytož je (sebi něšyto byč zda), znicžil.“ (1. Cor. 27—28.)

Šrtwina wyschnosć, kotrejž jenicžy w tyhle wěcach poslednje słowo slišča a pschisteji, njeje drje so wo marpingenskich podawkach hišćeže wuprajika; za to pač je so swětna wyschnosć starała, zo je pschec wjac a wjac jasnosće do teje wěcy pschisčło, a pschecziwo swojej woli njeje ji nicžo schfodžala, ale ju mōcnje podpjerała.

Dońž hišćeže cyrkej poslednje słowo rycžala njeje, je nam kōždomu zawostajene, swōj rozsud wo podawkach, kotrejž so tudy wopisuja, sebi cžinicž; jenož tač wjele mōže so hižo do přědka pscheradžicž, zo so njeje hačž dotal radžiko, tamne podawki jato jebanstwo wupokazacž. Powjedamy tu, šytož smy z dobrych kužołow cžerpali.

Marpingen je wjes pola města St. Wendel w

*) Nastawł loišćoho Krajana „Žiwjenja najzbōžnišćej knježny Marije w Lourdes-u“ je — kaž daloko je nam znate — powšchitowne pschisčisćo zhonil. Ze to tež sobu dospokazmo za to, kač dobre prawe mješće sławny wotemrěny, najše Serbowimo „marijanste“ mjenowacž. Haj pokorne cžecžowanjo a nutrna lubosć k Najzbōžnišćej Knježnje běšče, je a budže da-li Bōh stajnje jedy z najrjejšich pocžinkow katol-
skich Serbow. Tamne nazhonjenjo a tele dowěrne pschewd-
cženjo je nas tež pohnuło, zo w lětušćim „Krajanu“ podobny nastawł podawamy. Wšyče toho je runje wjes Marpingen ze swojimi podawkami na wschěch stronach tač wjele kēžbnosće zbudžila a namakala, zo tež my Serbja so tajtomu „palacomu praščenju“ wuzamknycž njemōžemy.

Trierštim wokrjesu njedaloko wot bajerskeje Pšalcy. Wjes leži w luboznym dole a stupa pomaku z njoho na mału wysčinu; kēže su pscheczelne a cžiste. Z boka wsy stejitej cyrkej a fara. Na drugej stronje wsy, něhdže 5 minutow wotšaleny, na małej hōrcy, cžehnje so lěs „Härtelwald“ mjenowany: a tu je městno žewjenjow.

Ze 3. julij lěta 1876, tōnsamy džeri, na kotrymž so w Lourdes-u wulke swjatocžnosće k cžesczi njewo-
blakowaneje Knježny šćoncžiču. Runje swjaty wječor zwoni a pobožni wobhdlerjo lubozneje wješki zařtanu we swojim džěle, zo bychu stejo swōj pacžer spěwajo potajnosć wocžłowjecženja Syna Božoho cžescžili. Šlēborny zhyk zwonow roznjeje so po hōrkach a to-
waršchi so tšchepotajo z nastawacymi zerjemi.

Bo pucžiku, kiž ze wsy do lěsa wjedže, stupaja wjesele tši holcžki, Susanna Leist, Šhatyrna Šubertus a Marhata Kunz, wschě tši něšyto pschěz 8 lět stare. Čhcedža hišćeže do jahodkow a njesu sebi swoje korbiči sobu. Wjesele sebi powjedaja, a so swěta, nicžo nimaja na sebi ani w swojim zwon-
kownym napohladu, ani we swojim waschnju, z cžimž bychu so wot druhich džěczi rozegnamake. Žich strowe bjezwocžki, znamjo džěcžaceje njewinowatosće pokazuja na strowoho ducha. Z jasnych wocžkow rycži tamōn strowy rozom, kotryž tač rady na wjesnych džěcžoch pytamy a najbōle tež namakamy, a kotryž pschisprawnje wjedženy, kublowany a hajeny Boha pyta a namaka we strowym rozomnym bohušćenju a ponižnym do-
pjelnjenju winowatosčow wschědnoho žiwjenja. Tymle wōšomlěnym, njewinowatym holcžkam njeje wěšće nicžo bōle zdalene, hačž lescž a pscheklepanosć.

Wjesele zastupja do lěsa a zapocžnu hnydom wot kromy swoje jahodki šchčipacž.

Dale nutška w lěsu žōrli so kužoł, „Smj. Mariny kužoł“, hdyž běšče přjedy mała kšapakka stała.

Pilnje šchčipaja holcžki swoje jahodki, najpřjedy drje do huby, potom pač do korbičow, pschetož šćoncžko je so hižo sšhowało; dyrbja toho dla pokhwatačž, zo mōhla kōžda swojej macžeri korbič najrjejšich jahodkow sobu pschijnescž. Su toho dla tež pschěšale powjedacž, jenož tu a tam zaslišćiš radostne zawoňanjo, hdyž so prawe cžecže jahodow pokazuja.

Na dobo zašchitnje jena z tych holcžkow, Susanna Leist, kotraž běšče so wot towaršćkow trochu dale wotšaliča, pschetož pschec nej stej žōnšča w swěhbělej draščje z bēlej pšachčicju wobdata; na rucy ma džě-

czatko, kotrež je tež cziszeje běle zhotowane a ma běly wenczl na hłójczy; wołoko schije pał ma džeczko módry banežil zwjazany, na kotrymž kschizil wiša.

Susanna běšče so zastróžiwšči khwilu kaž wo-próstinjena na žónstu hladala, potom zawoła naboja=na za swojimaž towašchkomaj, kotrež pschiběžitej a runja Susannje postróženej stejo wostanjetej z bojoszczu na zjewjenjej hladajo.

Potom běža blěde a kschepotajo z lěša dom, pschetož pocza so hjo schěricž. Schepotajo powjedaja sebi, sčto su widžale a wohladuja so bojaznje, hač drje tola běla žónska z džěščom za nimi njechwata. Tola lěš je czichu a czmowy, jeno ptacze žynki jón wožimjeja.

Měšcto lóže zas dyhaja, hdyž su wjes doščahnyše a něšto běža wšče tši k Leistec staršchim. Tym powjedaja z kschepotacym hłosom, sčto su widžale.

Susanninej staršcej, wšchědnaj sprawnaj a pobož= naj człowjekaj zawijeschtaj z hłowu a zakazowaschtaj džěščom wěcy powjedacz, kotrež jim tola žadyn człowjek wěricž njemóže. Hdyž pał to nicžo njepomhasče, ale džěczi pschec z wjetškej horliwoszczu a wěstoszczu wo zjewjenjej powjedachu, počachju je staršči swarjecž a hrožachju jim z pułkami a zo do hele pschitidu, jelizo wěrnoszcz njerycža. „Ja nježju, wěcže nic!“ praji z pschewědcženjom Susanna swojej macžeri.

„Móžno“, praji jeje nan, Jan Leist, „zo sy žonu widžala, kotraž je liščo hrabala a k tomu, (kaž je to tam wašchnjo) wulke běle rubiščczo wołoko so měka. Budž rozonna a wuznaj, zo sy so molika, a z tym njech je potom ta wěc kónčžena.“

„Nano, ja so nješym molika. Hejzo mi nje= chasch wěricž, dha tebe njemóžu nucžicž; ja pał sym ju widžala“, praji Susanna.

Hubertowa praji k swojomu džěšču, hdyž bě te doma powjedalo, sčto je widžalo: „Dóstanješch nomu suknu, jelizo prajišch, zo to wěrnó njeje.“

Holczka wotmokwi: „Dóstanu tola pschec suknu, hdyž žanu trjebam.“

Tak tež wudowa Kuncowa k swojej džowcy pschi= ryczowasče: „Wy seže hewał něšcto widžale, snadž sažen (klostr) drjewa, na kotrež je něšcto běle wišalo abo žónku z bělym rubiščkom na hłowje.“ Marhata pschi swojim wosta. Duž pocza macž hrozycz: „Čžakaj, hač hólcy sobotu (z podkoptow) domoj pschitidu, cže pschebija, hejzo tajke kšich.“

Džěcžo wjac krocž znapschecžimi: „Wy pał tam zas póidžemy.“

W nocy njemóžesche Marhata spacž; wjele pa= cžeri spěwasche; macž pał ju pschec napominasche, zo njedyrbi kčecz: „Njepschitidžješch do njebjes, ženje macž Wožu njewohladašch, jelizo kšich . . . Majrjenšchu suknu tebi kupju, hejzo wěrnoszcz wuznajesch.“

„Macžki“, wotmokwi džěcžo, „njemóžu nicžo dru= he prajicž, hač sčtož sym widžala; byrnje tež žaneje sukne njekrydnyka, je to tola wěrnó.“ Susanna Leist běšče tak nabojana, zo sebi do kóža hiež njewě= rjesche. Macž dyrhjesche ze swěcu pschi nej stejo wostacz, donž so njebe lehnuka a posleschczo pschcz hłowu sežahnyka.

To běšče započatł tamnych podawkow, kotrež mējachju tajku wažnoszcz dobycz.

Ničto njeběšče na nicžo tajke myslit, a wo pschemyšlenym jebanštwje so tu njemóže ryczecz. Wo= seje spodžiwnje tež je, zo Susanna Leist, kotraž běšče přenja zjewjenje widžala, je pozdžičho hač do 7. augusta njewohlada, hačruniž so kóždy krocž druhimaj džěščomaj pschizamkny a druhdy poł dnja so pschi nimaj zadžeržowasče; tej pał pschecy ruki pschikhadžacych khorych na město kładješchtej, hdžez nohu zjewjenja widžješchtej. Susanna běšče toho dla jara zrudna a wjele so modlesche. Kunje tole ryczki sylnje pschecžiwto wšchomu jebanštwu, pschetož Susanna běšče tola najprěnja zjewjenje wuhladała a swojej towašchcy hagle na nje kěžžbnej cziniła, a něšto dyrhjala so z dobrej wolu wobdžiwanja ludži wotrjec, běšče-li přjedy z hordosče abo z někajseje drugeje winy zjewjenje sebi wumyšlika?

Na drugi džěn, 4. julija, popołdnju 4 hodž. džěchu te tši džěczi zas do lěša, džěchu mjelczó a z pułotacej wutrobu. Doščahnywšči měšto, hdžez běchu džěn přjedy zjewjenje widžale, njepytnychju nicžo a počachju pacžerje spěwacz. Spěwajo tšecži Wótče= našch wuhladašchtej Rhatyrna a Marhata — nic pał Susanna — zas tosame zjewjenje.

Mjelczó a bojaznje woprašješchtej so holczcy: „Sčto sy a sčto chesč?“

„„Ja sym njewoblakowana podjata! — Wy dyrbicže so modlicž.““

Wrócžiwšči so dom powjedachu zas podawł, njenamakahju pał zas žaneje wěry.

Na wjecžor 8 hodž. wrócžichju so z dwěmaj do= rosčženymaj holcomaj hiščče junu na hnadowne měšto, tón krocž pschitowaschichju so k nim hiščče 4 druge wosoby a wołoko 20 wjetšichy džěczi. Zasy

tšeczi Wótczenasch spěwajo wuhladaschtej tej dně zjewjenjo a stajischtej — hdyž druzy rózarije spěwachu — na nje prafchenjo, schtó je? „„Sa sym njewo=blafowana podjata.““ „Schtó žadasch?“ „„Dyr= bicže so pobožnje modlic a nic hrěšchicž.““ „„Běšče našch pacžer dobry?““ „„Haj.““ „Dyrbimy zas pšchinicž?““ „„Haj.““

Kotřiž so rózowc modlachu, njewidžachu a nje= fkyšchachu nicžo. Holčicy pak widžeschtej, kať na dom= pucžu jich zjewjenjo sežěhowasche hacž k Dörnbacherec kžěži a tam za wulkiu kamjenjom so miny.

So rozemi, zo staršchi tychle džěczi a druzy wo= bydlerjo Marpingena tomu dlěje bjezdžatniwoje pšchi= hladowacž njemóžachu. Na zajtra popołdnju wokoto 2 hodž. poda so toho dla nan Šhathryn Šubertec sobu do lěša; tež džěšče z nimi khoru hewjer Miklawšch Kettenwald, kiž běšče hižo 11 mješacow doľho wicž= niwo, tať zo nicžo džělacž njemóžesche. Wšcho běšče kaž posledni krocž. Tónsamy wječzor chychu toho dla tu wěc hišchcže bliže pšchepytacž. Z Šhathynu džěšchtej jeje staršchej, z Marhatu jeje macž wokoto 9 hodž. do lěša, wšche toho bē so tu na 100 wošobow zhrowadžito.

Wječorna čzmicžka běšče so na lěš rozlehnyla, mjelcžo wobštupi lud džěczi, kotrejž z džěcžacej nut= nošcžn, z tšchepotatym hłosom słowa Wótczenascha spě= waschtaj. Wšchi započatku tšecžoho Wótczenascha zjewi so njewoblafowana Šnježna a wotmošwjesche na wšchě prafchenja:

„Schtó mamy čzmicž?“

„„Dyrbicže so pobožnje modlic a nic hrěšchicž.““

„Kať doľho tu wostanjesch?“

„„Hacž do dwanaćžich.““

„Dyrbi knjez pastor*) pšchinicž?“

„„Ně.““

„Dyrbi knjez pastor z Š. pšchinicž?“

„„Ně.““

„Móže hišchcže něchtó z pšchitomnych tebje wi= džecž?“

„„Ně.““

„Čžoho dla móža jenož džěczi tebje widžecž?“

„„Dokelž su njewinowate džěczi.““

„Dyrbi so tudy swjecžo abo kšapała stajicž?“

„„Kšapała.““

„Schtó dyrbi ju twaricž?“

„„Schtóž zechce.““

„Z čžoho dyrbi twarjena bycž?“

„„Z kamjeni.““

„Dyrbja ludžo k tomu pšchinoschowacž?“

„„Haj.““

„Směmój so tebje dótknycž?“

„„Ně.““

„Smědža kžori so tebje dótkacž, zo bychu wu= strowjeni byli?“

„„Haj.““

„Dyrbja so hišchcže kžori woľacž?“

„„Haj.““

Nětko kžěšče khoroho Miklawšcha Kettenwalda zawoľachu, kiž so radošnje zběhny z frutej nadžiju, zo budže wustrowjeni. Na swoje prafchenjo, hacž smē so zjewjenja dótknycž, dósta wotmošwjenjo: „„Haj na nozy.““ A na prafchenjo, schtó ma so modlicž, dósta wotmošwjenjo:

„„Wšchěz wóšom dnow dně modlitwoje: „Wšchindž Šwjaty Ducho“, a „Wod twój zafit čžěkamy.““

Džěczi položischtej joho ruku tam, hdyž nohu widžeschtej, a schtó so sta? Kžoromu běšče — kaž wón sam wuzna — hakož by khorosč po nim horje a dele jěša a joho horje a dele čžahnyła a potom kaž žymna woda po joho čžěle wotběžala. Wot toho wofomika bēchu so bolosčže zhubile a hižo 8. julija džěšče zas na swoje džělo, k kotromuž běšče jomu lěkať hižo wšchu kšmanošcž wotprajiť.

Powjesčž wo tym rozšchěri so na zajtra rano po cyfej wješch, tež marpingenski farať, dostojny mješchnik, wo tym žhoni. Dotalnym podawškam běšče hacž dotal z dobrej wolu nazdala wostať; nětko pak čzntjesche so winowaty, džěczi a druhich wobdžělenych k sebi powoľacž, wot kotrychž powjesčže, nam hižo znate, žhoni. Dokelž so tu na žane waschňjo žabyn zaťon pšchestupit njeběšče, nješpóžna žaneje winy, haj tež žanoho prawa, napschecžo wěch wustupowacž. Wyrnje hišchcže na žane waschňjo za nju njewustupit, běšče tola bórzy hidženjo pšchecžiwnikow zjewjenja na so sežahnyť, dokelž runja jim podawši za jebanstwo wuprajicž njehašche a wěšče tež njemóžesche.

Zo je knj. farať Meureuter we Marpingen roz= zomny muž, to wobšwědcžuje knj. Šeš, notar w Uhr= weileru, w liseče na princu Radžiwillu (28. novembra 1876). Tam piša nijez druhim tež:

*) „Pastor“ praja tam wšchudžom město „farať“.

„Mój rozsud je, zo knj. fararjeje we Marpingen a Alsweller wědomnje na žanym jebanstwie so nje-wobdžělta, abo žane jebanjo podpjeracž njechataj, a zo ja za to swoju hłowu pod seferu položu . . . Wo dołholetnym wobkedžbowanju wuprajam tudy swoje pschewědženjo, zo je marpingenski farar jedyn z najdostojnišich duchownych a najzařkuzbnišich mužů po cyłej Pruskej. Toho wosada ma joho za swjatoho muža a to wón tež je . . . Dobrowólnje khudy a dobrocziwly hacž pschez měru běšche swojim wosadnym pschikad w kóždym nastupanju. Jenje nikocho nje-lym na njoho swarjecž sřnšchaž; žadyn joho njewje-džesche doščž khwalicž. . . . Kaž je so napřchecžo podawkam we Marpingen zadžeržak, tajkoho sym joho pschecy znač: měrnoho a rozomnoho.“

Na bližšche popołdnjo, 6. julija, podachu so džěcži hnydom po schuli na hnadowne městno. Swjata Rnježna so zjewi. Běchu so tam mnozy khori zhromadžili, tež ze susodnych wšow. Zas stachu so spo-džiwne wustrowjenja; tak bu Madlena Kiršhec wustrowjena, kotraž běšche 25 njeđzeli czežcy khora ležala. Napřchecžo tomule wustrowjenju wustupi wosebje wo-krjesny fizikus (lěčar) ze St. Wendela, kotryž je pschi-spóznacž njechawšche, bu pač wot Madlenineju starscheju zjawnje pschepokazany. Džěcžo běšche přjedy khore a nětko na dobo strowe a bjeze wšcheje lěčarskeje pomocy, běšche to potajkim spodžiwne wustrowjenje a dokeřž so z naturškim sřědkami dopokazacž njechodži, tež pschecznaturške.

Druhi wustrowjeny je schtyrilětny Theodor Kłos, kiž mješesche 16 mješacow dołho najwjetsche bolosčeje w křhižu, na žiwocze a wutrobnje a wóšje wosawšche, tak hufto hacž so joho dótknychu. Dótkny so nohi Najzbožnišcheje Rnježny a wot toho časa pschesta ža-koščicž. Za krótki čas zhubiachu so wšchě scžěhwiti joho khoroščje.

Wotoko 8 hodž. podachu so džěcži domoj, lud pač tam wosta w ponižnej nutrneje modlitwje. A wěščeje běšche jich modlitwa počna wěry, nadžije a lu-bosčeje, počna rozkateje dowěry, hdyž bližoščž Božu a joho njewoblawaneje maczerje wopominachu. A tu bu hišcžeje 5 wosobow zdostojnjnych, zjewjenje na krótki čas widžecž: 4 mužojo Jakub Klok, (49 lět), Jakub Leist (43 l.), Mikławšch Amer (42 l.), a Mikławšch Leist wjšche toho hišcžeje sydomlětna Hana Hahnec. Dorosčeni tšchepo-

tachy kaž wosycowe liščjo, holecžka pač padže do njemocy.

Swjata Rnježna mješesche běše a swěczate wob-licžjo kaž stóncow a běšche swoju blyšcžjatu lěwicu trochu pozběhnyła. Zeje hłowu běšche wupřschena z dołhimi wšosami a na njej stejesche blyšcžjata króna. Zeje woblecženjo běšche módre; cyła postawa wobdata z jara swětkym blyšcžjom.

Nětko tamne tšhi džěcži hišcžeje junu na městno zjewjenja zawoacž džěchu, te najzbožnišchu Rnježnu na dobo zas wuhladaču a dachu so khorym jeje nohi dótkacž. Wo dwanaćich zhubi so zjewjenje.

Nětko so tšhi dny dołho nicžo wosebita nješta. Džěcži nješřschachu a njewidžachu nicžo. Ludži pač so toho dla pschec wjac a wjac tu zhromadži. Sta-jichu tu mały křhiž z napismow: „Tudy je te městno.“ Za dwaj dnaj pač stajichu tam hižo wjetšchi a rjetšchi křhiž a swjecžo Najzbožnišcheje Rnježny na stołpje pschodnim. Horliwi ludžo chychu hnydom z twarjenjom křhapaty započecž, tomu pač so farar krucže stajesche.

11. julija zjewi so Macž Boža zas dwěmaj džě-ščjomaj a slubi, zo so jimaj na zajtra rano tasama hnada stanje, porucži pač jimaj tež, zo dyrbitej naj-prjedy Božej mšchi pschitomnej byčž, kotruž běchu jeju staršchi za njej k czeščzi Najzbožnišcheje Rnježnje sta-zali. Na tymle dnju, 11. jul., běšche mjez pschitomnymi tež khora žónšta z mjenom Rhatyrna Beckerowa z Winterbacha. Wona běšche hižo na 4 lěta khorojta a dyrbjesche wosebje posledni čas skoro pschec ležecž; běšche so na hnadowne městno dača dowjesčž, doma pač běšche swoje džěcžo wostajika, kotrež skoro we staj-nych bolosčjach ležesche, tak zo kóždu khwilu joho snjercž woczakowachu. Wona so da na hnadowne městno do-wjesčž, padže pschi dótknjenju nohi kaž do njemocy, cžujesche pač so bórzy tak pošylnjena, zo sebi zwěri domoj hicž a tam, o džiw! namaka swoje džěcžo cyłe strowe! — Wotřjesny lěčar njeje jeje a jeje džěščja wustrowjenje přěč, ale zwjeseli so sam nad nim.

Na tymšamym dnju staschtej so hišcžeje dvě na-padnej wustrowjeni; jene na holecžku Jakubu Dörru, druhe na Schugec postšecžalětnej holecžcy. Jakubowy nan, Pětr Dörr je sam zjawnje wobkrucžik, zo je joho syn wot měrca 1875 stajnje khory byl hacž do okto-bra toho samoho lěta, zo je so wot swojeje khoroščje počal křchowy roščž a njeje ani stacž a khodžicž mohł. 11. jul. pač, hdyž je na městno zjewjenja pschinjeseny so tam dótknył, hdyž nozy Maczerje Božje stejeschtej,

je wotkhorjel a móže zas stacž a kłodžicę. — Tež Schugec mała holeczka njeběšče skabych nōžkow dla běhacž mohła a bu cyle wustrowjena.

Po poručnosći Njewoblakowaneje Knježny slyšachu džěci 12. julija rano Božu mschu a podachu so 8 hodž. na hnadowne městno. Na 2000 wosobow wopyta na tymle dnju lěs. „Njezapomita, praji farať Neureuter, wostanje tale sřjeda. Hacž do 11 hodž. dopokdnja sedžach na tymle dnju w spowjednym stole. Džen a nōc běch we nim cžinicž mēł, hdy běšče mi cžas dořahał. Po połdnju z dobrej wolu njespowjedach, zo so njeby zdało, hačoz chcyl ja tu wēc podpjeracž. Skoro pola wschěch pokazaz so hłuboke hnućo.“

Tež na tymle dnju stachu so tsi spodžiwne wustrowjenja.

Wudowa Konrad Fochow-owa běšče hižo na 10 lēt khora. W lěće 1866 zabola ju noha a njepuschězi ju wjac bolosć, tak zo móžesche jenož někať z kijom kłodžicę. Lekarjo wuprajichu so, zo so ta wēc zahojicž njechodži. Duž so da na městno zjewjenja dowjesč, tam položi najutōdscha holeczka jeje ruku na městno, hđžež prajesche, zo nohu najzbožnišcheje Knježny widži, a na tšeczi džēñ hižo běšče tak dospoknje wotkhorjela, zo žanoho kija wjac njetrjeba a žaneje bolosće njecžuje.

Khathrna Schultowa mēšesche khromu ruku; lēkar praji, zo je kať wot Božej rucžki zajata; wschē sřědki běchu podarmo, ruka wosta zlemjena. 12. jul. džěšche Schultowa na hnadowne městno, napi so z kužoła a wumny sebi swoju ruku. Džěšči dachtej so ji dōtknyčž a za šchtyri dny běšče cyle strowa.

Podobnje bu Marhata Wittlingowa wustrowjena. — Wschē tsi to zjawnje ze swědkami wobkručēja.

Na tymle dnju buchu hiščeže tsi druge džěczi zdostojnjene, Njewoblakowanu Knježnu widžecž. Hacž do połnocy wosta tam mnohosć ludu w pobožnej modlitwje, k swojomu Bohu so modlo, kiž je tak „spodžiwny we swojich Swjatyach“, kiž so tak radny da pschewinyčž z modlitwu so ponižacoho a pod zakit swojeje najzbožnišcheje Maczerje cžěfacoho cžłowjeka. Ludjo drje so njenadžachu, zo so runje na tymle dnju postajenja pschihotowacž počachu, kotrež mējachu wjes Marpingen cžežy potrjehicž, wo cžimž chcemy bōrży rycžecž.

Schtwōrtk, 13. jul. cžišchěčachu so zas umozny wērivi k hnadownomu městnu; haj wokoło 9½ hodž.

běšče tam hižo na połdra tysaca ludži so k modlitwje zhromadžilo. Zas stachu so něotre spodžiwne wustrowjenja. Mnohosć ludu rosčesche a wosta tam hacž do wječora, donž njebu wot wojačow rozehnata.

Wječor 12. jul. mjenujcy běšče žandarm z Marpingen na hamcze we St. Wendel-u wozjewił: „Tšfacy ludži pucžuja do Marpingen, w kotrež wšy je so pjećaz Macž Boža zjewiła.“ Wotřjesny sekretar telagrafowasche hnydom do Carlouisa-a, zo maja wojačow pschihotowaných mēčž. Nazajtra pschindže wotřjesny sekretar z mēšcžjanostu na hnadowne městno, hđžež njespschestajnje spěwachu a so modlachu, tak zo joho tšoje napominanjo, městno wopuschěcžicž, jeno mały džēł ludži slyšesche. Na dobo puschězi so jedyn žandarm do St. Wendela, zo by po wojačow telegrafował. Hižo wječor pschicžeže kompanija po pōblanškich pucžach hacž k kromje lēša. Tu tsi krōcž zabubnowachu, bajonety nastajichu a we dwēmaj wotdželenjomaj pschecžiwno so modlacej mnohosći džěchu. Běšče tu na 3—4000 ludži! Mōžemy sebi myslićž, kajta nētko mēšcheica nasta a zo pschēz nju wjetšche a mjenšche njezboža so stachu, hacž runiž lud so njespjecžowasche ani wojacy swoje brōnje njetrjebachu.

Wschitcy cuzy dyrbjachu Marpingen wopuschěcžicž, nihtō njesmēdžesche so psched 4 hodž. rano na wšy pokazacž. Nētko sebi wojacy za tu nōc na surowe waschnjo loža žadachu a běchu nazajtra wosebje pola fararja, gmejnskich radow a pola staršich tamnych tšjoch džěczi we wjetšchj licžbje do kwartirow daczi. Hacž do 28. jul. trajesche tele zakwartirowanjo.

13. jul. pschindže knježerški pschedyda (Regierungspräsident) z Triera do St. Wendela a hižo na druhi džēñ zapocza so sudniške pschepytowanjo z kēžbnosćju a horliwosćju, z kotrež móže so na wažnosć spomnjeneje wēcy sudžicž.

Nētko scžěhomasche jedyn podawł na druhi.

Wozjewjenje wotřjesnoho sekretarja zakaza z khostanjom wschē hromadženjo so modlachy na městnje zjewjenja. Na to buchu te tsi džěczi, jich staršchi a farať, pozdžišcho tež tamni 4 mužojo, kotřiz běchu zjewjenja zdostojnjeni byli, a wschelacy druzy pschēstychowani. Na powołańskich cedlach stejesche: „dla jebanštwa a zběžka.“ Bōrży bu wucžerka z Marpingen pschesadžena, pozdžišcho tež wucžer; dale bu zakazane, z chła do lēša stupicž hjez wopiřma; 14 žandarmojō běchu tam stajeni, zo bychu pschi hnadownym mēšcž strážili; tam natwarichu wulku strážnu kšěžku; wob-

dachu městno z pŕotom, zamurjowachu kuzoŕ a hdyž to njepomhaŕſche, jón zamazachu; tola najebacž to ſo woda na druhim měſeče wudoby.

Gmejna Marpingen mějeſche ze zežiwjenja wojaſow a žandarnow wulke czeže, kotrež na 5000 hriwnow wuczinjachu — woprawdže wulki pienjez za khudych wobydlerjow.

Tutym Marpingenſtim ſtawiznam paſ tež zrudno-žortniwe podawki njepobrachuja. We nowinach daſche ſo powjeſeč rozſchěrječž, zo budže ſo ſkoro z Ameriki wo Marpingen něſchto dacž kſyſchecž, pſchetož — rekaſche — we Marpingen je rozprawnik wulkiſch nowinow „New-York-Herald“ a pſchecziwo zakazni w lěſu pobyl a doſahnjeny, potom paſ zaſ puſchcženy z domolnoſcžu, zo móže hnadowne měſtno wopytacž.

Tónle muž ſo mjenowaſche James Marlow z Queenſtown-a w Irlandže, a cžinjěſche hačož by jara horliwy katholic byl. Ze ſwojim liſchcžatym waſchnjom pytaſche dowěru duchownych, z kotrymiž wjele wobkhažowaſche, a ludži dohycž, dawaſche tež wjele „ſ pſchepicžu“, zo by jim „potajnoſcž“ wuweſchcžil, ſwarjeſche tež pilnje na Prufku, dobu jenoſo, kiž beſche 15 lět dołho w jaſtwoje ſedžaſ a ſticži jomu 10 tol., jeli jomu wo zjewjenjach wěrnocž praji; tola wſcho podarmo. Potom džeſche do domu Madleny Kuncoweje, praſcheſche ſo maczerje a dżowki za wſchēm móžnym, a chcyſche tež tamnej 5 hriwnow dacž, ſchtož paſ wona na žane waſchnjo bracž njechaſche, kaž tež wobhnadžene džečzi ženje dary njejiſu brate. Taſ khodžeſche tónle muž něſchto njedželi dołho we Marpingen wočo, ſkuſchujow, ſo praſchejo a ſwarjo — a ſkónčnje (haſle 13. oktobra) wukopa ſo z njoho tajny policista z Barlina, kiž bē wſchē tele ſrēdki nałožowaſ, zo by „jebanſtwo“ wotkryſ!

Tola wróčny ſo zaſ ſ naſchim tjom džečžom. Běſche ſo jim zakazaſo, zo njeſmēdža wjac do lěſa hič, a myſlachu ſebi, zo budže nětk zjewjenjom kónč; tola bēchu ſo molili. Pſchetož 24. julija zjewi ſo najžbožniſcha Knježna Marhače a Khatyrnje doma; hdyž tama ze ſwojimaj ſtarſchijimaj po ſkhdodže do kómory džeſche, praji ſ nimaj: „Džitaj tola po boku ſkhdoda, pſchetož Macž Boža dže ſrjedža!“

27. jul. widžeſchtej ſwj. Knježnu we wuczěrni. Wot 7. auguſta mějeſche tež Sujanna Leiſtec zaſ hnadu, Macž Božu widžečž; wot toho dnja ſo tež zjewjenja trochu pſchemēnichu, widžachu huſto jandželow pſchi ſwj. Mariji.

Dwaj dnaj pozdžiſcho ſedžachu pſched Gubertec khēžu. Leiſtec macž praſcheſche ſo džečži: „Čžoho dla taſ do njebjeſ hladacže?“ Wone wotmołwicu: „Widžimy ſchtyrjoch jandželow deſe ſtupacž, jedyn je zloty, jedyn módry a dwaj ſtaj běłaj.“ K tym ſo hiſchcže pſchitowarſchi jēdnacže druhich jandželow, a beſche jich nětko taſ wjele, hacž tu z džečžimi ludži ſedžeſche, a hdyž ſo něchtó pozbēhny a woteńdže, džeſche pſchec jedyn jandžel ſobu.

Na dnju naroda ſwj. Marije zjewi ſo Žohnowana wſchēm tjom džečžom we cyrkwi, wobdata zaſ wot jandželow, a traje tele wobhnadženjo dale.

Mjez tym džełaiſche ſwětna wſchynoſcž dale, we Marpingen a w pódlaſkiſch woſadach pſchepytaču wſchē ſary. 27. oktobra bu ſaraſ Neureuter naſle zajaty, zo ani cžiſte ſchaty njemóžeſche ſobu wzacž, 30. oktobra toho runja ſuſodny ſaraſ Schneider a t. d. Potom buchu wobydlerjo Marpingen-a pſcheſtyſchowani, woſeje žony, tamne tſi džečži paſ wſcho hromadže ſchtyrnacže króčž. Skónčnje 9. nov., hdyž bēchu ſwojim ſtarſchijim hiſchcže wobkručiſe, zo pſchi ſwojim woſtanu, buchu do Saarbrücken-a wotwjedžene a tam do proteſtantiſkoho wuſtawa date, „zo by ſo jim tam lēpſche wocžehnjeno ſticžilo hacž doma.“ Na tajſi wułaž tež ſami liberalni juristojo z hłowu zawijachu.

Druzy paſ ſo na tym radowachu a mēnjachu, zo ſu džečži nětko do druhoho powětra pſcheſadžene, hdžež wěſeje ſtrowy rozom a ſtrowe uwyſlenjo wěrnocž a kžu rozeznamacž nawuknje. Khwalachu barliſkoho policistu, kiž je „Macž Božu wuſlédžil a zamknyſ.“ Tale radoſcž paſ njetrajeſche dołho. Pſchetož pſchecziwo tomule poſtajeſnju wobcžežowachu ſo ſtarſchi pola ſudniſtwa we Saarbrücken a dohychu zbēhnenjo přēniſchoho rozſuda, „dokolž hacž dotal ani jebanſtwo ani druhe pſcheſtupjenjo we Marpingenſkiſch naležnoſcžach woſebye pſchecziwo tjom džečžom do poſkazane njeje.“ Puſchcžene paſ džečži hiſchcže njebuchu, dokolž ſo wobdžēleni pſchecziwo tomule rozjudej wobcžežowachu.

Mjez tym buſchtaj tamnaj dwaj ſararjeje puſchcženaj, toho runja tež druzy jecži.

Skónčnje 12. decembra ſu ſo tež te tſi džečži na porucžnoſcž miniſtra nutſkownych naležnoſcžow z proteſtantiſkoho wuſtawa puſchcžiſe. Wſchitke woſtachu pſchi tym, ſchtož bēchu wot wſchoho zapocžatka prajiſe, a žadyn ſudnik njeje nēkaſte jebanſtwo moht dopoſkazacž, ani na džečžoch ani na žanym wobydlerju

Marpingen-a ani z chła w tudy wopisanych podawkach.

A wjac nam njeje trěbne.

Katholiski křesćan wě ze swojeje wěry a z woprawdžitych podawkow cyrkwinskich stawiznow, zo su pscheznaturiske skutkowanja a zjewjenja, zo su spodžiwne podawki, kaž nam je stawizny wobkružeja, tež w naschich čzafach hišćeje móžne. Tule móžnosć žadyn katolik přecž njemóže a njebudže, ale ju bjez kómdženja pschida. Druhe praschenjo jenož je, hacž we tym abo tamnym padže woprawdže tajke pscheznaturiske a spodžiwne podawki so namakaja, hacž tu woprawdže Bóh na nimorjadne waschnjo skutkuje. A na tele praschenjo so tak spěschnje, z dospołnej wěstosću wotmołwicž njeda, hdyž so podobne podawki we wosebitym padže pokazuja. Z toho tež scžěhuje, zo ani wěriwy z radošču tajke podawki hačo pscheznaturiske skutkowanjo Bože wobkružicž ani njewěriwy je hačo jebanstwo zacžisnyčž njemóže a njejmě, dóuž so njeje jene abo druhe dospołnje dopokazačo.

Swětna wyschnosć je sebi tónle druhi nadawč wuzwolika; móže so prajicž, zo je ze wschkej móžnej prócu a kedžbliwosću jón wuwjesčž pytačo. Njeje pak so ji radžiko, Marpingenske podawki hačo jebanstwo dopokazacž. Zda so wjele bóle — kaž je to Boža pschewidžomnosć hižo hušćischo dopusćežila — zo běšče runje swětna wyschnosć wuzwolena, trěbnu wěstosć a najdalšče rozschěrjenjo spodžiwnych podawkam dohycž. Dyrbimy wuznacž: njewěmy, kač so ze zjewjenjemi swj. Marije we Marpingen ma, to pak dyrbimy pschidacž, zo ani zdacžo jebanstwa namakali njejsmy.

Sedyn hort tudy hišćeje njeje ryczał: cyrkej, a zda so, zo jeje rozsud hišćeje dolho na so čzafacž da; pschetož cyrkwinke a politiske wobstejenja tu křiwilu tomu napschecžo steja.

Duž hladaja pobožni katolikojo dale z ponižnej dowěru na městno, hdyž so Bóh a joho swjeczi tak blizko čłowjestkomu hubjenstwu pokazachu. Styšniwa wutroba, kotraž kówočo so nicžo njewidži hacž napschecžiwjenjo a spjeczenjo pschecžiwno Bohu, kotraž póccžiwosć a sprawnosć pschecžěhanu, bjezbóžnosć powyšchenu a najkrajnišče skutki kralestwa Božoho kažene žaruje: kač so pozběhnjena čzuje nad tajkej blizkosći Wšćohomocy Božeje. Bóh z tajkimi hnady polnymi podawkami jasnje dopokazuje, a nuzni křesczenjo z mócnym zakitom najzbožniščeje Knježny

nje-pschestajnje spóznawaja, z kajkim prawom ju swj. cyrkej njemuje „Bomocnicu křesćanow.“ A kaž je nam katoliskim Serbam z naschoho Kóžanta stajnje a stajnje pomoc, tróšcht a duchowne žiwjenjo wot hnady polneje Maczerje Božeje pschěhadžalo a pschěhadža, tak nadžijamy so — budže Marpingen za němiskich katolików kužo wobstajneje dowěry, stóncžneje pomocy a něhdušchoho duchownoho wobnowjenja.

* * *

„Wopokaž so maczer,
Proch, zo by nasch pacžer
Sóbj byl twojom' Synej,
Naschom' lubom' Knjezej.

Žiwjenjo baj čžiste,
Wjedž naš sprawne pucže,
Zo tak zbožni byli
Boha widžecž móhli.“

Dwě kralownje.

Lědma běšče Bóh 15. sept. 1877 we naschim kraju kralownu wudowu Marju k sebi pomokač, dha scžěhowasche ju tež na pucžu do wěcžnosće jeje wjelelubowana sotra kralowna macž Amalija. Wobej běšchtej džěczi njeboheho bajeriskeho krala Maximiliana a jeho druhej mandželiske Korliny, jeneje badynskeje pryncesny.

Kaž Amalija kralowna macž a zemrjeta pruska kralowna Elisabeta, běšchtej tež Marja kralowna wudowa a Sofija rakuska archwójwodžinka dwójnich, mjez kotrymž pak Marja a Amalija najposlednej zemrjeschtej a to Marja 14. septembra, Amalija pak 10. novembra 1877, mjez tym zo tamnej sotje hižom dolho rjeišče žiwjenje wotčakujjo we zemi spitej; wschittkich schtyrojch sotrow je pak pjata, mandželka bajeriskeho wójwody Maxa pschecžiwika.

Amalija a Elisabeta narodžischtej so 13. novembra 1801, mjez tym hacž kralowna wudowa a Sofija jeje sotra 27. wulkeho rózka 1805 swětko tuteho swěta wohladaschtej. Marja a Amalija nazhonišchtej we swojim žiwjenju wjele pschecžiwnosćow a běšchtej z křihžikami czežy doma pytaney kaž tež wobej tute ze scžerplivej wutrobu znjeseschtej we pobožnosćach a we swojej sw. wěry pilnje wolóženey pytaschtej a tež namakaschtej.

Žeju žiwjenje běšče stajne dobrocžinjenje a podpjeranje křudych a khorych, staranje za syrotow a

njezbožomnych džěczi, kaž tež wobej swoje žiwjenjo hafo zakitarcy wjele spomožnych zjednosčeni k zbožu człowstwa, k zbožnosći swojej dusche a k bożej czěsczi woprowaschtej. Nic jenož slyzy wjele khudych, wjele njezbožomnych we naschym kraju, ně tež we druhich krajach pokrepuja row wobeju kralownjej a proscha za jeju khnde dusche.

Amalija woženi so 10. novembra 1822, ze we naschich wutrobach hiščeje žiwym kralom (tehdy m hiščeje pryncem) Janom a wobaj dožitwišchtaj we lěće 1872 swój zloty kwas, pschi kotrymž nic jenož luboscž swojich poddanow ale tež wulke zaiczmězo wschitkich sobukralow a sobumjerchow z nowa spoznaschtaj. We tutym tak zbožomnym mandželstwie narodžichu so džewjecž džěczi, z kotrychž schěscž hižom Jan a Amalija na marach widžeschtaj a to Ernsta, Marju, Sidoniju, Hanu (wulkumójuwodžinku z Toskana), Margarethu (mandželsku archiwójuwody Korle Ludwiga) a Sofiju (mandželsku Korle Theodora bajerskeho prynca). Ale jeje czěrpjenje dyrbjesche so hiščeje powjetšiciz, hdyž 29. oktobra 1873 jeje tak horcy lubowany mandželski kral Jan zemrje.

Wot toho czasa běsche Amalija mjez swojimi lubowanymi džěczi (kralom Albertom, pryncem Surjom a wójuwodžinku z Genua) žiwa a starasche so za nabožne wotczěhnjenje jeje džesacz wnukow a to Italsku kronowanu pryncesnu, prynca Domascha ze Sawójskej wójuwody z Genua, archiwójuwodžinku Antoinettu a schěscž džěczi prynca Surja (Mathildu, Marju, Bjedricha Augusta, Jana Surja, Maza Alberta).

We njej wumrje pobožna ponižna duscha, scžěpna z krutej doměru so na boha doměrjaca macž hafo pschiklad kšeseczjianskich maczerjow, jena z najlěpschich a najbóle czěsczenych žonow we němskim kraju.

Marja mandželsta krala Bjedricha August, kotryž tak njezbožomnje swoje žiwjenje we Tyrólskej 9. awgusta 1854 sfonczi.

Bu kaž wschitke jeje sotry derje wotczěhnjena, nadoby sebi wosebitu zdžělanoscž, wschelate wědomnostne a wumělske nazhonjenja, běsche kruteje wole, počna nabožnosčeje.

Woženi so 24. hapryla 1833, nawjedowasche pschewjele zjednosčentwow, kotrež swoje prócy za khornych a hubjnych hacž do turkowskich krajow rozšerjesche. Tute mandželstwo běsche bjez džěczi, czehoždla Marja wjac czasa nanidže, zo by so za zbožo druhich starała, sčtož czinjesche, doniž swoje woczko njezanđželi.

Tak njech spitej naschej kralownje we božim měrje.

Bernadetta Soubirous.

Loni powjedasche Krajana, kať je so swjata Marija w próznenicy Stareje Skaty pola Lourdesa na spodžiwne waschnjo zjewjala. Schytrnacželětna holczka, z mjenom Bernadetta Soubirous, bě wuzwolena za srjedžiczerku mjez najzbožniškej knježnu a człowjekami. Na to, sčtož je z jeje dotalnoho žiwjenja znate, chcemy hiščeje tudy z krotka spominacz, zo bychu so džěczi a wotrosčeni na tym z wutrobu wofschewjo sebi dobry pschiklad wzali.

Swjata Marija je macž khudych a ponižnych. A wot khudeju, jara khudeju starscheju narodži so Bernadetta. Zeje nan bě wucženy mlynk a mješche wopředka mlyn k połnocy wot Lourdesa wotnajaty. Dofelž pať so njemóžesche brjoha pschimnycz, dyrbjesche sebi mlyn pušchczicž, scžahny so do Lourdesa nuts a khodžesche tam ze žonu na džělo. Bóh wobradži jimaj džoweczicžku, a ta dosta w swjatej kšesčeni mjeno Bernardina, rěfachu pať ji pschecy „Bernadette“, to je po serbsku Bernardžinka. Macž njemóžesche džěczatko khoroščeje dla sama czěšchiciz, a da je tohodla do jeneje susodneje wšy, do Bartresa, a tam holczka mnohe lěta wosta. Ludžo, pola kotrychž běsche, mējachu ju jeje poskušnosčeje dla bóržy za swoju, a njebachu ji wjac domoj. Dyrbjesche jim tam na zelnych horach wowcy pasčž, a tať wubu wona swoje džěczace dny na samotnych pastwišchczach, hdyžž zředka koho wohlada. Tola Boha luboho Knjeza mješche pschi sebi a czěscžowasche joho ze swojimi nutrymi paczerjemi. Zeje wschědny pacžer běchu pať rózarije. Tež mješche we Božej stwórbje někotrežkuliz njewinowate zawjeselenjo. Pať twarjesche do pluskotaceje rěczki hacženja, murki z bělych kamuškow, pať schczipasche sebi rózicžki a wupyšchomasche z nimi na najrjenišcho swoje mlode jehnjatka. „Ze wschěch mojich jehnjatkow,“ prajesche wona jedyn džěń, „je mi jene najlubsche.“ „„A kotre to?““ prajchachu so jeje. „Ze najmjensche,“ wotmołwi holczka swěru. Wona sama bě mjez džěczi, sčtož jehnjatko mjez wowcami, mólczicžka a slabuschka. Hdyžž bě 14 lět stara, by kóždy rjeť, kiž ju njeznajesche, zo je hacke 11. W swojim schytrnatym lěčeje wopušchczji wona do horow kšhowanu wjesku Bartres a czichu samotnosčž, hdyžžž bě sebi najrjenišche kubko wobkhowala: ponižnu a czistu wutrobu; a pschiudže domoj, dofelž chcysche so na swjatu spowjedž pschihotowacz. Domach spóznachu

porno drugim dżęcóm rjane samotności jeje njewinowateje dusze. Gusto powjedaszce pozdżišcho jeje młódszcha sotra Marija, kať je Bernadetta druhdy na nju płakała a jeje linokoscź ji porokowala. — Pschi wjeczornych paczerjach, kotreź Soubiroufec ludźo w hromadźe wótsze spėwachu, njezłėhowaszce so Bernadetta kłeczo źenje na ławki abo stólcźki.

Teź zwonkownje pokazowaszce so jeje njewinowatoscź. Sdyź bė wona posledni cźas w Bartresu a jedyn dźeń swoje stadło domoj cźėrjeszce, zetyka ju Bartreski duchowny. A hdyź jomu lubozna holecźka tak nutrnje do woczow hladałszce, bu wón z wutrobu hnuty a prajeszce, so hışcze junu za njej wobladoju sam pschi sebi: „Dźeći, kotrymź je so swjata Marija na La Salettefej horje zjewiła, bėchu zawėsczi tajke, kajkaź tale holecźka je.“ (La Salette je hnadowne mėsto w srjedźnej Francowfej.) Tola toho so wón njenadźijeszce, zo budźe so teź tutej holeczy hıžo za nėschtu njedźeli bójska knjeźna wo prawdźe zjewiecź; za nėschtu njedźeli, pschetoz Bernadetta mėjeszce spodzıwne zjewjenja runje w tym cźasie, hdyź wona do Lourdesa so wrócizwıszci na spowjednu wuczbu kłodeszce. Wsचितy sebi myslachu, zo so na dnju jeje prėnjoho swjatoho woprąwienia zjawny dźiw stanje. Wona pať pobu runja drugim poboźnym holecźkam ł bożomu blidu a nicźo so stało njebė . . .

Ludźom njeprawjedaszce Bernadetta źenje wo spodzıwnych zjewienjach, khibo zo so jeje praschachu. A potom ryczeszce wona nic swojeje cześcze dla, ale zo by cześcź lubeje maczerje Boźeje spėchowana była. A wjele ludźi pschıńdźe ł njej so napraschowacz, wuczėni a njewuczėni. Wsचितy rozumni a derje zmyhleni pať buchu pschi jeje powjedanju wulcy jara hnuczi. Najreńszcho wopisowaszce wona zjewjenje 25. mėrca, pschi kotrymź bė bójska knjeźna wo sebi prajıła: „Sa tym njewobłakowane podjeczo.“ Te wona tak rjenje wopisowaszce, zo dyrbjachu mnogy z hnuczom płakacz. Bernadetta pať žanoho dara njebjerjeszce. Chcedźa wjedźecź, zo je to jene z tych tıjoch potajnstwow, kotreź je swjata Marija swojej Bernadecze dowėriła.

Żena žónska suny ji junu mjelczo dwaj złotej do zaka. Bernadetta pať to pytnıwšci wuczėje jej kłėtse, a prajeszce, zo žanych pjenjeź njebjerje. „Ale, luba holecźka, pomysli jeno sebi, kať kłudaj twojej starszej staj. Wėsczi druhdy suchoho kłėba nimataj, zo bysztaj tebe a twoju sokcicźku a twojeju maseju bratřikow nasycıkoj. Njepraj nicźo a wozmi te pjenjezy sobu

domoj; ja wam je rady dam.“ Tola Bernadetta njeda so naryczecź a darnıwa žónska dyrbjeszce swoje pjenjezy zasz wzacź.

Żedyn drugi dźeń chyszce ji dobrocıwıny duchowny slėborny pjenjeź dacź; wona pať jón njechaszce mēcź. „Wźmi sej te pjenjezy“, dźeszce knjeź, „a njechaszli je sama za so zdźerzecź, daj je kłudym. Sy snadz hıžo husto kłudym jatkmoźnu dacź chychła a njeıstı sama nicźo mėła.“ — „„Dėnjeźe,““ wotmołwi Bernadetta, „„dajcze je wy radřcho kłudym na moje mėnjenje; to budźe pola Boha wıacy płacźicź, hacź hdy bych je jim sama dała.““

Żedyn wjeczor pschıńdźe cuzbnik a da sebi wot Bernadetty zjewjenja nadrobnie wopısacz. Wosłuchaszce jara nutrnje, a bu teź, kaź so zdałszce, jara hnuty. So po jıstwe rozhladoju widźeszce wón, kať kłudzi Soubiroufec ludźo su. Żenıte jıch bohactwo bė hıščcze woltał w kucźiku, kotryź bė z rózicźkami, z pjenjeźkami a ze swjeczatkami rjenje wudebjeny; wosrjedźa pať stejeszce postawa najbóźnišczeje knjeźny. Wřcho druhe wo jıstwe bė jara kłudobne.

„Wóh je mje z bohactwami žohnowal“, pocza cuzy, a chcu tohodla waschn nuzu trochu wolóicź.“ — A z tymi słowami połozı wón móšcėń na blıdo, powoczıni ju, a bė widźecź, zo je połna cźėrwınych złotyh.

„„Sa njecham nicźo mēcź““, dźeszce Bernadetta a storkaszce móšcėń ł njomu.

„To njeje tebi, moje dźęczo,“ wotmołwi wón, „to je twojimaj starschimaj, kotrajź staj kłudaj. . .“

„„Teź mój nicźo njebjerjemoj“““, prajesztajan a macź.

„Wam je tajka nuzo, a potom chcecze hıščcze horde słowa dawacz?“

„„Mė, to wschať nic . . .“““

„Dha wzmicze tute pjenjezy!“

„„A nic złamanoho pjenjeźka,“““ praji nan. Njeznaty wza swoju móšcėń a dźeszce. Wóh wė, schtó tutón cuzbnik bė. Że jara ł wėrje podobne, zo žanoho dobroho wotpohładanja njeմeszce. Pschetoz wschėlacy napscheczıwnıcy chychu cyłomu mėstı dopokazacz, zo je Bernadeczıne powjedanje wo zjewienjach najbóźnišczeje knjeźny cźısta łza, a zo holecźka ze swojimaj starschimaj jeno za swėtnej cześcju a za pjenjezami dźe. Duź bė jara derje, zo ani wona ani nan a macź žanych pjenjeź njebjerjechu. — Żedyn jenicźki dar je Bernadetta wzała. To pať mėjeszce so takle:

Sena holeczka z wosobneje swójbny w Tartasu bę jara hubjena na woczki, a bę wulki strach, zo widzenjo do chła zhubi. Wona pał maczjesche sebi swojej woczki z Lourdeskiej hnadownej wodu a bu wuhojena. Zo by so dżakowna wopokazala, khodzjesche wona hacž do swojoho kwasu w swjateje Marinych barbach: bęka a módra. Zo kwasu dari wona tutu swoju knježnišku draštu Bernadetteje. A ta męjesche ju za najwjetšchu pnychu a khodzjesche něšto lęt w njej.

Napshchecziwnikam njebē na tym dosęč, zo Bernadettu spytowachu, budže-li pjenjezy bracž; někotři chychu tež hiščeje z njewinowatej holeczku mudrowacž. Ze pał so jim hušto radžiło, zo su pschi tym sami wohańbjeni byli.

„Što by ty činiła,“ praschachu so Bernadettu, „hdy by čji knjez farar kručje zakazał, k próznjenicy khodzicž?“

„„Bych joho posłuchala.““

„A hdy pał by sebi potom nadobo swjata knježna wot tebe žadała, zo dyrbiš k próznjenicy pschińcž, njeby tam to mjelčo njoho schła?“

„„Ně, bych knjeza fararja tał dołho prosyła, doniž mi domołil njeby, zo smēm tam hič.““ —

Zjewjenjow dla pšched swētnu wyschnošč žadana ryczjesche tam Bernadetta, byrnjež bóle na nju zakhadželi, z wulkej zmužitofcju. A tola njemęjesche hewał wjele rycze a bę ji lohej zadrž. Zohodla prajachu rozhladniški mužojo sami pschi sebi: Tuta holeczka njemóže zelhařna byčž; ale swjata knježna je so ji wopravdže zjewila, a Bóh, kotryž swojeje čęseče dla chce, zo by wěrnosč na zjawne pschišchła, dawa ji tutu spodzıwnu wutrobitosč.

Zo zjewjenjach wošta Bernadetta, schtož bę prjedy byla, njewinowate a ponižne džęčo swojeje njebjeskeje maczerje. Za pał męjesche stajnje spodobanjo na njej, a wobarašche napadam zloho swēta, kotryž njewinowatosč kóncuje a z hordofcju so naduwa.

A džewjecž lęt pozdžičho wotrjekny so Bernadetta do chła tutoho swēta a džęšche do miłosčiwnych sotrow. W Neversškim kłóštrje wotpožoži wona 30. oktobra 1867 swoje swjatocžne šluby a pschija kłóštrfke mjeno Marija-Bernardina. W nočy a wodnjo wotgladuje tam mona nětk z wubjerneje woporniwofcju a lubofcju khorych a hubjenych, je pał tež sama wjele khora. Čžasto žno su jeje smjercž hladali; wona pał kóždy krócž prajesche so mile posmēwajo: „Sa hiščeje njewumru.“ — Tež do čzišchinj Neversškoho

kłóštra khodža ludžo k njej so napraschowacž na spodbıwne zjewjenja. W lęcže 1869 wopyta ju Lourdeski stawiznar Hendrich Lasserre.*) Wón praji wo njej, zo je wona hiščeje pschey do woczow rjana a lubožna, kaž džęčo, a zo kóždoho wulcy jara hnuje jeje njewinowatosč.

Byrnjež so sotra Marija-Bernardina hušto ludžom pokazacž dyrbjala, njemóže tola wschıtka čęseč, kotruž ji tucži wopokazuja, nakazyčž ponižnosč jeje dušche, runje kaž módra fijařka jenaf rjenje wonja, nječ steji do huštych kęřkow šthowana abo ludžom na woczach w twojej rózowej zahrodcy. —

Budžče, lube serbske džęci, tał ponižne, kaž Bernadetta bęšche, a zdžeržče sebi čıřtu wutrobu! Ponižnych ma boža macž lubo, a: „Bóžni,“ praji jeje bóřski syn, „kotiž su čzišteje wutroby; dofelž woni budža Boha widžecž.“

K.

*) Po nim a po Sęgur-u smy tuto spisali.

Zjewjenja Najbóžnišcheje Šnježny Marije w Šetschwalbje (Dittrichswalde).*)

Šetschwald abo Dittrichswalde je mała wjesřa we Warmiji (Ermland), kotraž je džěl prusofpóřškich wobšedzenjow we „Wječžornej Pruskej.“ Wažna je tale krajina toho dla, dofelž je hacž runiž ležaca wofrjedž čziščeje protestantskich krajinow — wobkhowala katholicstu wěru čıřtu a njezranjenu.

Wjetšich městow je we Warmiji 7 hacž do 8 tysac dušchow, hafo Braunsberg, Šeilsberg; mjenšche su Frauenburg a dr.

Maša tam biskopa, kotryž męjesche w prjedawšich časach w Šeilsbergu swoje šydko; nětko pał je biskopski stol we Frauenburgu. Ma tele biskopstwo něhdže 800,000 dušchow.

*) Šdyž hižo so „Krajan“ w čziščeju pschıtowawšche, pschıńdže nam wobščerna rozprawa wo tutyh podawřach do ruřow. Nutsfowne dopokazma dospołneje wěřtosče, kotraž we wschıtšich tuchle podawřach je, a wosebje ta wofolnosč, zo je so tónle radořny tróřšt najchim wbohim póřštim bratram šřal, pohnuhu naš, zo je do lęřušchoho „Krajana“ hiščeje pschıwzacž khwatachmy. Ščęřhowaca rozprawa je z mjenšchoho džęla z „Germanije“, najwjacy pał a hušto dořtorije ze „Škola Božskeho Srdoe Páně“ (męřacžny list z Brna (Brünn) za čęsečowarjow Bóřfkeje Wutroby Šezusowjeje). Powjesčeje te su wot woczıřtych a wušchıtıřtych šwedkow, toho dla wščeje wěry zasluža.

Tam, w tymle snadnym kuczku je so zjewiła najzbożnišča Knježna Marija, kotraž tysacy a tysacy pucžowarjow k sebi woła. Hdyž je najzb. Knježna hnydom w prěnich zjewjenjach džěčom rjeka, zo na swjedžen narodženja Swj. Mar. so posledni krocž pokazaj, roznjese so tale powjeseč kaž z wětrom do wschěch krajinow, a nětko khwatachu na džen narodženja f. Marije Bólscy a tež Němscy na tuto městno, najeback hrozny čas, najeback njeluboznosćje prusskich zastojnikow na železnicach. Džěłany muž z Boznanja, kotryž běšče mjez putnikami, je wopisał, sčtož je widžal. Z toho je tudy wuczah.

Zetschwald leži krasnje, kaž žana wjes na schlesyńskich horach. Cyrkej na hórce pucžowarjej hižo wot nazdala kiwa. K poľdnju pada nahle po horje dele kěchow, ze sčtomami posadžany. Deleka je z njeho widžecž sčtomojta wjeska z pschecželnymi kšěžami. Na poľnocnej stronje tohole kěchowa leži wuzka kwětkojta zahroda fararja, w kotrejež rózku blisko pschi kěchowje steji rjany jawor (klon), kiž so 20 stotpow wysočo džěli. Něščo niže steji ze sčtoma sucha hažza a hišćje 3 kóhce niže, 5 kóhcy wot zemje teži suť wot toľsteje suchje hažzy. Srijedža tuteju hažow, praja, je so zjewjenje pokazowało.

Hdyž pak so praji, zo je so tam najzb. Knježna sčtyrjom woľobam zjewiła, dha ma so to zrozemicž, zo je so zjewiła w powěťse na tymle městnje, a to na stronje cyrkwi pschibrocženej.

Mjena tych sčtyrjoch woľobow su:

Augusta Schafryńska, z Nowoho Mlyna blisko Zetschwalda. Ze 14 lět stara, srěnjeje wulkošće, nic spłneje postawy; jeje zadžerženjo je cžiche a pokorne. — Seje woblicžo je blěde, bjez woľebitoho znamjenja, woczi blědomódrej pschec dele zloženej, wo wokoľny swět so njestaracej. Z wulkej hańbicžiwosću khodži mjez ludžimi; hdyž w džěle pomha, na nikoho njepohlada, byrnje wscho poľne wčipnych bylo. Woji so tak rjec zjewjenja druhim powjedacž. — Ze wschěch sčtyrjoch woľobow, kotrež najzb. Knježnu widžachu, najmjenje ludžom na woczi pschithadža.

Augusta khodžesche hacž do 27. junija toho lěta na kšecžanskju wuczbu a najradšcho posłuchasche na wuczbu we pschihotowanju na swj. spowjedž a swj. wopravenjo. Dary wulke njemějo, modlesche so pilnje k cžesczi najzbožnišćeje Knježny, zo by žaneje hańby njeostała na pruhowanju. Najzbožn. Knježna

ju wuslyšcha, a wot nětko bu holecžka zwažnišča a lěpje hacž druhe wotmoľwesche.

Džen 27. junija, wokoľo 9. hodžiny wrócžesche so z katechisma domoj. Na pucžu zetka ju macž, kotraž bě we wsy na džěle byla. — „Mo kať běšče, moje džěčžo“, — so praschesche — „šy mohła? Se cže knjež potkwalik?“ — „Šaj potkwalik mje je, pschetož šym mohła wscho tak derje, zo šym so toho ani sama njenadžala. Knjež Jezus a najswjecžišča Knježna běščaj mi pomocnaj.“

Powjedajo běščtej něščo krocželi wot pohrjebnišćeža so wotkwalikoj, tu zazwoni swjaty wjecžor, „klatanj.“ Wobaj hnydom po taunym waschnju poklaknyščtej a wobrocžiwšchi so k cyrkwi pocžesčaj so modlicž „Šandžel toho Knježa.“ Nahle zawoľa Augusta:

„Šladajcže, hladajcže, sčto je to do jasnosće na tym jaworje a kajka je to tam woľoba? to je najswjecžišča Knježna!“ . . .

Macž, kotraž nicžo njewidžesche, zawoľa džowku a kazasche ji sobu dom hičž.

Tola džěčžo wosta pschi swojim a chysche so wrócžicž pod jawor.

K tomu pschińdže pschipadny wjesny duchowny wrócžo so z krotkoho pschekhadženja po katechismu a zboniwšchi, wo cžo so jedna, dowoli holecžcy so wrócžicž pod jawor a tam poklaknyšchi wuspewacž Strowa šy Marija. Holecžka tak scžini a klecžo pod jaworom woľasche na knježa:

„O knježe, pschec bóle a bóle so jasni.“

Potom praji holecžka, zo je jandžel pschischot a Knježnu Mariju do njebjes wzał.

To je wěrný wopis zjewjenja, kotrohož bu Augusta prěnja hódna.

Druha woľoba je Borbora Samulowka, je 12 lět stara, z Worytow, wjeski poľ hodžiny wot Zetschwalda zdaleneje, tež z khudeje swójby. Ze-li Augusta wobraz cžichosće a pokornosće, běha mała Borborka stajnje kaž wjemjercžka. Woblicžo ma jara njeprawidłowne, naduty nóš, schěrofu hubu, z kotrejež so pschec pokazujetaj dwaj rymfaj bětych zubow, bjez woczi cžmowe, wlosy cžorne.

Njekhodži ženje pomaľu a zastajiwšchi so lědma skowo došlyšchi a zas wotbėhne.

Ze to wobraz swobody.

Borbora wuhlada Knježnu Mariju hnydom na

druhi dzeń 28. junija psched swjedzenjom swj. Pëtra a Pawoła wjeczor w 9 hodź.

Najprjedy so dwójcy zabklystny, potom so scžini jasne kolo, we sebi so wjerczace, a w tymle kole pokazo so swětly trón z parlami wudebjeny; potom pschijnjeschtaj dwaj jandželaj najswj. Knjeźnu a sadžischtaj ju na trón ji poslužuju. Na to dwaj jandželaj pschijnjeschtaj Sězusdžeczatko ze zemskéj kulu w rucy a a padźiwšchi je najswj. Knjeźnje na klin so zhubischtaj. Potom pschijnjeschtaj dwaj jandželaj krónu a dżeržeschtaj ju wyšche hłowow, potom jedyn jandžel kij, na kotrohož kóncu bě złoty kwět (sceptar), a dżeržesche to nad tym wšchëm. Na dobo so zaswěczi kšchiz a wisasche w mrocželach — na kóncu różowca zhubi so wšcho.

Na druhi dzeń a w scžehowacnych widžeschtej holeczcy tosamu.

W tych dnach běšche swj. Marija wodžeta, běku draftu ze złotymi lilijemi, tež jeje džeczatko mějesche tajtu drascziczkju; wšosy mějesche najzb. Knjeźna swětke, dołhe rozpuszczene, wobliczo jara krasne.

30. junija widžeschtej džěsczi swj. Knjeźnu samu sedžacu na trónje.

Džěczi wopraschawšchi so, sčto chce? dóstachu za wotmoŕwjenjo:

„Różowc so modlicž!“

Druhi dzeń prascheschtej so: Sčto wona je?

„„Sa sym najswjeczishcha Knjeźna Marija nje-woblaŕwana podjata.““

Na praschenjo: Kak dołho tu budžesč z nami? wotmoŕwi:

„„Pšchez dwaj mješacaj.““

Nětko běšche hačž do 23. julija widžecž kóždy wjeczor; wot toho dnja paŕ pokazowasche so najswj. Knjeźna tšij krócž za dzeń.

Někotre dny pozdžischo prascheschtej so holeczcy, z cžim so kšori wustrowja; dóstaschtej za wotmoŕwjenjo:

„„Njech so kšori modla różowc!““

Na praschenjo: Hačž prawje cžinja, hdyž so tu pod jaworom modla różowc, bu wotmoŕwjene: „„Sara derje.““

Druhi krócž so woprascheschtej, sčto hišcže chce najzb. Knjeźna a bu wotmoŕwjene:

„„Kapaŕku natwaricž a w njej swjeczo njewoblaŕwanoho podjeczaj.““

Pšchenidžmy k tšeczaj wosobje.

Rhatyrna Wjeczorek zda so mlódscha bycz, hačž bychu jeje 23 lět woczakowacž daŕe, zda so 17 lět bycz. Ze frěnja wulka, z rjanym bělym woblicžom, je na njej spóznacž, zo so wjele wo swět njestara. Ze ji widžecž na woblicžju, kak njerady na praschenja wotmoŕwja; jeje rycž je cžicha, waschnjo pokorne. Móže trochu němški a dofelž so we Warmiji němški rycžecž za něsčto lěpsche a wosebnische dżerži, je zwuczena tak dołho němški rycžecž, doňž so jeje něchtó polski njeprascha.

Zda so, zo je Rhatyrna w srjedž augusta počajala widženjo mēcž.

Wona njewidži tak najzb. Knjeźnu kaž džěczi, ale jenož stejacu z wotkrytej hłowu, z rozpuszczenyymi wšosami, ze spuszczenyymaj rukomaj a w bělej draŕeže.

Poslednja ze sčtyrjoch wosobow je wudowa Hilžbjeta Wylitewška. Rhuduška je jeje draŕta. Zeje wobliczo je blěde a suchje. Glada pschecy ponižnje k zemi. Sdyž rycži, dha kóždy krócž wo božnych wěcach, sčto so najzb. Knjeźnje lubi a sčto nic. Ze to sama dowěra, so nadžijaca na miłosčž Wožu a so njestaraca za pschichod.

Wylitewška wohlada swj. Mariju hišcže pozdžischo hačž Wjeczorek Rhatyrna. Widži najzb. Knjeźnu stejacu na jaworje z krónu na hłowje a z džeczatkom na rucy, ženi paŕ samu kaž Wjeczorek. Džěczko dżerži w jenej rucy zemšku kulu z kšchizikom; je w bělej draŕežicžcy; tež swj. Marija je w bělej draŕeže z bělym pasom.

Teŕe sčtyri žónske pschidžechu wokoło 8 hodž. na faru, a wot tam džechu pod jawor na różowc, hdyžž běchu hižo 4 korhomje a ludži na pjeczdzěŕat tšjac!

Pomaku bu wšcho z měrom a duchowny, kiž różowc wjedžesche, porycža k wulkej mnohošcži posłucharjom.

Wobjasniwšchi z krótka spodžitwne waschnjo, z kotrymž so najzb. Knjeźna zjewja, wozjewi porjad pobožnosče. Praji zhromadženym, hdyž wustšyscha přeni krócž hlós maloŕho zwónczka, je to znamjo, zo je so Knjeźna Marija tamnym wosobam zjewila. Tu njech wšchityc ponižnu pokoru najzb. Knjeźnje pokazaju, zo na kolena padnu. Sdyžž druhi krócž zwóncžel zaskincži, je to znamjo, zo Knjeźna Marija lud žohnuje, tu njech so wšchityc pokonja k požohnowanju. Sdyžž tšeczi krócž so zaskinka, je kónc widženja, pschetož tehdom najzb. Knjeźna so zhubja woczam wuzwolennyč.

Na to zapocza so różowc.

Njemóže so wopisacž, praji tamón woczity swědč, kajki bē to stawny wotomif. Pjeczǫdzestat tysac ludži bēšche tač czishe, zo bu dych kǫždoho slyšhecž. Zdasche so, hačož bychu wschitcy woczakowali trubu arcjandžela, kiž jich na wěcžny sud woła, abo hačož bychu woczakowali, zo so njebjo na dobo wotewrja a kralowna njebješ ze syku jandželow stupi na město, hǫžej ju tysacy modlerjow woczakowachu.

Zapocza so druha shtucžka; — po jenej abo dwěmaj „Strowa sy Maria“ zaklinka zwǫncžk, tamne shtyri žónske wosoby klonja so k zemi; duch pokorny a pobožnosći je na wschěch stronach widžecž. Njemopisujomny wotomif! Bēšche to wotomif, hdyž wschitke czěła so ponižachu do procha, wschitke wutrobny so woprowachu a dusche na kschidlach jandželskoho powitanja lecžachu k nohomaj k tej, kotraž z kǫróny shtoma drje njewidžowna z lubožnym wusměwkom pschijimasche pokorne modlitwy a je kladžesche pschjed trón swojoho Syna w njebješach.

To trajesche snadž pjecz minutow. Druhi raz zwǫncžk zaklinecži, nětko Knježna Marija lud žohnuje. Najhorčysche modlitwy, tu a tam tež pfacž stupaja z wutrobow do swj. czisčiny, cyły lud pólski dostawa žohnowanjo wot swojeje Kralowny. Płakanjo rozschěri sa po cyłym pohrjebnišhecžu, po wšy; njebēšche tu žane wócžto, kotrež njebēšche sylzu pushecžiko; žadyn hort, kiž z cyłej mocu njebn zdychowal k Trósch tarnicy zrudnych: „Prosch za nas hrěšchnikow nětk a w hodžinje nascheje smjerczeje. Amen.“

Hdyž tšecži kǫrócz zwǫncžk (snadž za 3 abo 4 minuty) zaklinecža, padny lud k zemi k hwalo swoju Knjeni a Boha, zo je joho zdostojnik bycž ze swědkom tajtoho podawka.

Po połdnju wodžerža so zas różowc, pschi czimž to samo so sta, shtož rano. Pschi tym zjewjenju porucži swj. Marija, zo by so woswjecžik kužol abo studnicžka.

Tale studnicžka je z boka farskeje zahrody pod horu w lěsu; njeje wulka. Tule wodu mējachu duchowni woswjecžicž, zo by do njeje zastupika luboscž Njebješkeje Kralowny. Po porucžnosći njesmědžesche ničtǫ pǫdla bycž hacž mēšchnicy a tamne shtyri wosoby. Mjescžo so tam podachu wofoło 1/28 hodž.

Lědma bē so modlitwa zapocžala, pschindžechu najprijedy dwē starschej a potom tež dwē młodschej wosebje do ekstazy — a to bēšche tudy tač nahle, w teyle czisčinyje tač hnujomne, zo wschitcy mēšchnicy płakachu. Spěwasche so litanija, Salve Regina,

„Knježna pschewjata“ — tamne wosoby bēchu kaž nježiwce. Hakle hdyž duchowni Magnifikat zanjesechu, pschindžechu zas k sebi. Biskopski komisar Dr. Gipler z Frauenburka je na mēcže pruhowasche. Z tuteho pruhowanja bēšche najzajimawsche, zo po widženju Bylitawskeje a Wjecžortec zjewjenja hiscže czisče njeschestanu, ale zo so najzb. Knježna zas zjewi na džen postwecženja swjecžecža njewoblatowaneje Knježny, kotraž mēšesche so do kapalki stajicž. Potom na tele tji rǫczne czasy: 1. na Porciunkulu (2. aug.) 2. na džen donjebješwacža s. Mar. (15. aug.) 3. na džen narodž. s. Mar. (8. sept.)

Praščenja stajachu tamne wosoby na porucžnosć duchownoho. Mjecz wotmočwjenjami su najzajimawsche, zo swj. Wótc docžaka dobycžo cyrkwe, zo cyrkej w Pólskej budže bǫrży wolóžena a wosyroczene wofady dóstanu zas swojich duchownych pastyrjow. Hiscže dyrbi so dodacž, zo je swj. Marija w poslenim czasu zjewika, zo byrnie so njepokazala, tola ženje jich njewopuscēži; zo chce tež dale płat za khorých, różowcy atd. k nohomaj tamnoho swjecžecža położene njewidžownije požohnowacž.

Stajnje hiscže pucžuja mnozy pobožni do Zetschwalda.

Wostajiwšchi sej dalsche rozprawy za wozjewjenjo snadž we „Katholiskim Bosole“, pschistajamy tutomu najwužšchomu wopisanju jenož něotre myslicžki.

Ważna je ta wobstajnosć, zo přenje słowa, kotrež najžbǫžnišcha Knježna prajesche, bēchu: „Modlicže so różowc!“ a tež poslednje słowa rěčachu: „Modlicže so horliwje różowc.“ Ze to zawěscži znamjo, zo tale pobožnosć dyrbi bycž Knježnje Mariji jara luba, dokelž sebi tač pscheje. Wosebje za khorých, kotřiz po porucžnosći s. Marije w Zetschwaldže so maja modlicž.

16. septembra bu hacž na najswjatocžnišcho swjecžene a do kapalki pschenjesene swjecžo njewoblatowanoho Podjeczča Najzb. Knježny Marije.

Tehdom so zjewi najžbǫžnišcha Knježna posledni kǫrócz a ze słowami: „Modlicže so horliwje różowc“, so zhubi.

Schto praji swět k tutym podawkam?

Tón swari a hani we swojich nowinach na hłupych rólnikow, zo swoje džěła zanjerodža a tač wjele pod tamón jawor bēhaja.

Tola njepschitkhadžerja tam jenož hłupi ludžo bjez „bildunki“, ale tež doščž zdžěłani.

Bo su tele zjewjenja móžne, to ništo njemóže přecž, kiž spodźiwne zjewjenja Bože w starym a nowym testamentce znaje.

Bo pač su tele podawki tež woprawdžite a žana kža, žane jebanstwo, za to někotre dopokazma.

Tamne wošoby su cyle jednore, ponižne, sprawne, bohabožane, njesebicžne a cyle strowe. Tež družu jich jebanstwa njetrjebaja, pschetož dyrbumy so prašecjež k čzemu? z kajtoho wotpohladanja? Nicžo wjac hačž pschecžiwnošcže a materialnu schodu maja z toho tamne wošoby a farač.

Bo so tamne wošoby same so jebaja, je njemóžne, dofelž su cyle strowe, khlódne, jednore a mačo nadata. Su hotowe, wscho z pschisahu haj ze swojej zbóžnosczu wobkručicjež, schtož praja. Wošebje pač waschnjo zjewjenja.

Zjewjenje traje najbóle 8 minutow, zastupi w druhej schtucžcy różowca a skónčzi so w tšeczej. Džecži pschiwjedu jich zastaraczerjo, (su pola čžescžomnych hospodarjow w Setschwaldže, zo bychu schłodnym wliwam wustajane njebyše) a klecža tak daloko wot so zdalene, zo jene druge njemóže widžecž. Pschi zastupje widženja klonja so wschě na dobo k zemi, wostanu klecžo a so njehibajo, z wóčžkom na schtom pozbėhnjenym a z mišym woblicžom kaž wobraz so modlacocho jandžela. Potom su cyle nječžucžiwce za zwonkowne začžisčecže; ludžo je kałaja, schčipaja a t. d., wone pač nicžo nječžuja. Po 4 abo 5 minutach so žohnuja džecži, dofelž praja, tehdom najzb. Knježna wschěch pschitomnych žohnuje, wostanu na 3 abo 4 minuty bjez hibanja, klonja so hlubočo do zemje, potom hnydom zas k sebi pschiindu a spėwaja różowce sobu hačž do kónca. Po różowcu domjedu džecži na faru a pscheklyschuja tam kóždu holecžku wošebje. Wotmošwjenja so trječuja. Haj tež wotmošwjenja na tamne praščenja, kotrež so kóždej holecžcy wošebje wot duchownoho dadža, bjez toho zo druha něšto wo tym wě, a kotrež dyrbja na najzb. Knježnu stajecž, runaja so sebi hačž na skowo. — Šdže so hodbzi na to naturške waschnjo rozjasnicž?!

Tež na mērne a pschistojne zadžerženjo pobožnych pučowarjow dyrbi so tudy spomnicž. Policija njeje žaneje winy namakała, tomu jenož w něčžim napschecžo stupacž, zo so w cyrkwi a na pohrjebnišchcžu hromadža.

Za wěrnošcž rycža skónčnje wjacore spodźiwne wustrowjenja, kotrež da-li Bóh so tež ua druhim měštnje wozjewja.

Nětko čžescžomny čžitarjo, judž, kaž za dobre spóznajecš, w tutej wěcy. Pscheradžicž chcemy tebi hišcže, schto wysoki protestantški zastojnik wo njej praji: „Selizo je ta wěc čžłowjeske džělo, dha so žhubi kaž w pěsku; je-li pač džělo Bože, potom wschitko hanjenjo a swarjenjo ze strony jeje pschecžiwnikow nicžo njebudže dokonjecž, khiba runje to, zo budže skutk Boži z tym čžim dale znaty a čžim skutkownišchi.“

Su katholicjo nje-pschecželojo stata abo swětneje wyschnošcže?

Bóle hačž hdy přjedy pschiskobža so zasy w naschich čžasach bohapróžny swět na katholicow a jich wěru; a to drje nic bjez winy, dofelž sczenjo Khrystusowe — „za Židow pohóršch, Bóhanam pač k směcham“ — kaž so we katholicim žiwjenju wopokazuje, jich žym požadanjam a naskhilošcžam stajny porok čžini. Žadym porok pač so katholicam a jich wěrje njesprawnišcho nječžini, dnyžli tón, zo su nje-pschecželojo swětnych knjejštwow a wyschnošcžow. Ze žanoho lěštotyka kšescžanstwa njewėdža nam stawizny žadym pschiklad powjedacž, zo bychu čžłowjelojo, — kotřž bėchu katholicy kšescženjo we skutku a wěrnošcži — byrnje wot swětnych mócnarjow tež najhórje pschecžehani byli, hdy tajke zbėžti a zatrašnosczje započeli, kajkež k psch. na kóncu zańdženoho lěštotyka nje-wėriwcy we Francozskej započachu. A hušto došč bėchu woprawdže bjeze wschoho pschirunanja wjac winy k tomu měli hačž francozscy zbėžkarjo.

To dopokazuja nam ze swojim jasnym pschikladom kšescženjo přėnich lěštotykw. Albo móžecš sebi žane wjetšche kšiwody myslicž, dnyžli te bėchu, kotrež so jim wot póhanskich mócnarjow a kšėžorow stachu? Zo pač su čžile kšescženjo najebacž wschitke pschecžehanja bjezbóžnych kšėžorow hako swoju wot Boha postajenu wyschnošcž w čžescži měli, jich hačo namėšnikow Božich we wschitkim dobrym posłuchali: to dopokazuje Tertullian, cyrkwinški spisacžer 2. a 3. lěštotyka.

„My čžescžimy“ piša, „we kšėžorach zradowanje Bože, po kotrymž je jich postajil, zo bychu ludy wobknježili. Wěny, zo maju woni tamnu móc, kotruž je jim Bóh k tomu spočžik; toho dla mamy to tež za swjatu winowatošcž, tule naskhadnošcž kotraž wot Boha pschiidže, njezranjenu zdžeržecž. . . . Schto

mam hiſhcze dale wo naſchej czeſczownoſczi a luboſczi pſhecziwo khezorej ryciecz? Mjedyrbimy joho za toho mecz, kotrohoz je naſch Boh za knjezerja wuzwolil a poſtajib? . . . Boha njebudu khezora zenje mjenowacz, dofelz njecham kzez ani khezora wuſmehcz. Somu doſaha mjeno khezora, wyſoſe mjeno, kotrez ma wot Boha."

Z tohole wernje kſheſczanſkoho pſheſwedezenia, zo je wyſchnoſcziſka moc wot Boha, naſta tez tamna kruta swera, z kotreiz preni kſheſczanjo tez w czasu najzatraſchniſchich pſhejczehanjow ſwoje poddanſke winowatoſcze dopjelnjachu. Na tule sweru toho dla tez Tertullian woſebje pokazuje:

„Kak huſto“ — ryczi k pohanam w ſwojim zaſitnym ſpiſu — „ſcze pſhecziwo nam zakhadzeli? Kak huſto je roznjemdrjenty lud do naſ z kamjenjemi mjetał, naſche domy zapalał? W tornoczi waſchich baſchowych ſwjedzenjow njepſchelutowachu ani naſchich wotemrjetych: czahachu jich ze ſwobodnych meſtnow ſmjercze, z rowow, a wonjeczeſzczachu czela. Scze hdy ſchto pytnyli, zo bychmy neſchto zapoczeli, z czimz mohli za tajſe njepſprawne kſchidny na waſ ſo wjeczicz? Wy ſnadz nam na mocy pobrachował, haſo tajni wjeczerjo abo zjawni njepſheczelajo wuſtupicz? Wy ſnadz naſ mało bylo? My ſmy haſle wot wezorawſchoho a tola napielnjamy hižo wſchitko, waſche meſta, waſche hrody, waſche wojnſke lehwia, waſche zhromadzizny, waſch palact, ſenat a torchoſcze. A byrnjez tez naſche mocy wopravdze ſnadniſche byle, dyzli waſche, bychmy drje my pſched zjawnej wojnu ſo ſtrozili, my, kotriz ſebi ze ſmjercze wjeſelo ſczinimy? Wy pał z chła we naſchej mocy bylo, bjez zbezka a wobronjeneje mocy, jenož z hidzatyh dzelenjom pſhecziwo wam wojowacz . . . Wy byſhcze po naſchim wotezahu ſo ſtrozili prózdnocze a ſmjertneje czichiny bjezludnoho meſta. Wy mohli ſo potom rozhladowacz za poddanami! Woftało by wjac njepſheczelow hacz meſczczanow: tu khwilu liczicze mjenje njepſheczelow, dofelz je telko kſheſczanow."

Tez dzieniſchi dzien hiſhcze wuczli katholicſka cyrkej po tychſamych zaſadach, ſchto a z wotkal je moc wyſchnoſcze, tez dzens hiſhcze namjeduje ſwoje poddate ludy k tejſamej swerje w dopjelnjenju winowatoſczow napſheczo ſwetinej wyſchnoſczi, a tele ludy, poſkuchajali hewał na hłoz ſwojeje maczerje, pokazuja wſchudzom, zo jim znate prajenjo „kral, khezor z Bozeje

miſoſcze" atd. njeje hoſe ſkowo ale werny wuraz czicho kſheſczanſkoho zmyſlenia a pſheſwedezenia. Tez wo tym hiſhcze pſchiklad z najnowiſchoho czasa.

W Tony-Ringu a Kochinchinje (na zadno-indiſkej poſkupje w Aziji) knjezeſcye pſched neſchto letami ſurowy a krwjelaczny khezor. Soko tyranſkoho knjejſtwa ſyczi zbehachu ſo w lecze 1859 ſami joho pobanſcy poddanojo. Wjele ſurowiſchi a zrudniſchi pał beſche wojud kſheſczanſkich poddanow (je tam nehdze poł milliona kſheſczanow, kotriz maja z chła runje tam huſto krute pſheſczehanja wuſtacz). Dotholene zajeczjo, wuhnaczo, rubjenjo kublow, puki a czwile, ſmjercz, wſcho, ſchtoz jeno moze roznjemdrjena hida ſebi wumyſlicz, ſo na rozkaz tohole khezora pſhecziwo kſheſczanam do ſkutka ſtaja, zo bychu jich, jeli možno, cyle zniczili. A tola dawachu namestniſojo provincow a wojwodza khezorſkoho wojſka horliwym nowowobroczenym rjane wuſwedezenjo, zo ſu runje czi najſwerniſchi poddanjo a najzmużiczijſchi, najwoporniwiſchi wojowarjo pſhecziwo zbezkarjam. Haj, hdyz ſam khezorowy bratr napſheczo khezorej zapſchisahanjo ſpyta, zo by joho z trona ſtorczil, njenamała pola kſheſczanow nic najmjenscheje pomocy abo wery za ſwoju pſcheradu, hacz runiz beſche jim haſo myto za tajſe wobdzelenjo na zbezkru ſlubil nabożnu ſwobodu kſchiza. (Z „Dětowifow rozſchěrjenja wery" 1859.)

Katholicſojo wſchaf znaja a wuſonjeja tez ſkowo ſwj. Pawoła: „Rozdy njech ſo podcziniſje mocy wyſchnoſcze; pſchetoz žana moc njeje, khiba wot Boha, a kotraz je, je wot Boha poſtajena." (Romſk. 13, 1); a „Wyſchnocz je ſkużownica Boža tebi k dobromu." (Romſk. 13, 4.)

Nabożne drobnoſtki.

1. Napoleon I. a rożowc.

Sdyz beſche Napoleon I. najwyſchſchi ſchodzenk ſwojoho zboža doſczahnył, poda ſo jumu do džiwadła z jenyum pažu z nadobneje ſwójby, Rohanom Chabot, Leonſkim pryncow. Khezor ſtaraſche ſo mało wo hru, mejeſche pał ſwoje wjeſelo na tym, pſchihladowarjow wobkedzbowacz. Dleżſchi czas tajſe wobkedzbowanja cziniwiſchi, hladaſche dołho zadziwny na ſwojoho pažu, kiž ſo tez mało wo keſliju ſtaraſche a ſwojej ruchy ſpody draſty na kolenomaj khowaſche. Mjejaben hrabny Napoleon za nimaj a namaka tam — rożowc. Dofelz tuton

w tamnym času jara w częsczi njeběſche, bojefche ſo prync krutoho ſwarjenja. Tola Napoleon jomu prajeſche: „Wy ſcže nad hupoſcžu tejele hry powyſhenty, budže z was hiſcheže prawy muž; pokračujcže dale, njebudu was wjac molicž.“

Paža bu wo prawdže prawy muž — wón bu arcybifkop Bezanſonſkeje diöceſy a zawoſtaji ſwojej woſadže mnohe dopokażma ſwojeje pobożnoſcže a dobrocziwoſcže.

2. Mało ſłowow, wjele wučbów.

Pobożna miłoſcziwa ſotra wupraji wſchě poſtajenja ſwojoho ſwj. powołaſanja z tymle napominanjom:

„Chcemy pſchecziwo Bohu męcž wutrobu dźeſcža, pſchecziwo bliźſchomu wutrobu maczerje, a pſchecziwo ſebi ſamym wutrobu ſudnika. Tak dyrbi to kōždy cžinicž: dźečžo je poniżne, wěrnoſcziwe, poſne dowěry; macž luboſcziwa a woporniva; ſudnik paſ ſprawny a kruty pſchecziwo kōždej winje.“

3. Dźečžaca nabožnoſcž.

Gene dźečžo bě něſchto zworało, ſchtož joho nana jara rozhněwa, taſ zo wón počža ſwarjecž a zakliwacž. Tu ſo počža dźečžo bojecž a zawoła: „Nano, daj mi radſcho puſi, hacž zo ſakrujeſch!“ Napominanjo, kotrež nan ſwojomu dźečcžu z prawje wótcowſkej měrniwoſcžu da, je wjele bóle pſchithódne je poſpěſchicž, hacž rozhorjene a nahle ſwarjenje. (Swj. Franciſkus ze Sales.)

4. Na cžo dźečži kedžbujaj.

Běſche macž, kiž po ſwojim waſchnju na ſwojoho małoho žałoſtnje ſwarjeſche. Pſchecziwo ſwojomu waſchnju běſche hólczec pſchi tym z měrom a hladacſche w runej měrje na ſwoju macž. Ta ſo mało nje-džiwaſche na tymle njenadžitym wubudženju želnoſcže, a ſama ſwoje hnucžo zakrywſchi ſkónceži ſwoje napominanjo z woſebitej krutoſcžu. Ale kaſ ſo ſtrōži, zo ſo jeje tón hólč — hdyž běſche jeje rycžniwoſcž wuběžaja — praſcheſche: „Macži, ſchto dža to je? taſ huſto hacž ty rycžniſch, po twojej ſchiji pſhec něſchto horje a dele jězdži.“ Hólczec běſche pſchi dołhim napominanju ſwojeje maczerje jenož na hibanjo cžopika na ſchiji kedžbował, wot napominanja paſ jara mało ſlyſchał. — Haj, z dołhimi rycžemi pola dźečži wjele njeboſtonjeſch. Praj z krótka, ſchtož maſch prajicž, z luboſcžu a krutoſcžu, a njepomaha-li, pokaž ſkutki!

5. Pozdže!

Slej, o kſcheſcžano! pſchidže nalěcžo, pſchidže lěcžo, a potom počnuje zas bycž khlódniſcho a žyma, a žyma zamjerznje wſcho hromadu. A hdyž haſle na žymu na jenym ſchtomje kčženčžo wučžije — ty woboha kwětk, ty pozdže dźeſch, z tebje njemōže nicžo wjac bycž a dyrbiſch bėdnje zamjerznych. O wocžin ſwoju wutrobu, hdyž je nalěcžo, hdyž je lěcžo, luboſcži Božej. Pſchidže twoja nazyma, twoja žyma; w ſtarobje chcyła wutroba k Bohu — ale je wſchaf huſto žyma, pozdže! (Alban Stolž-Protyka za cžas a wěcžnoſcž 1847.)

6. Abraham a ſankta Clara wo knježnach.

„Prawa knježna ma bycž a dyrbi bycž kaž zwony na wulki pjat: njeſmē ſo dacž wjele ſlyſhecž. Prawa knježna dyrbi bycž kaž piſchczele: taſ kſtje hacž ſo jich dotkneſch, ſchkrēcža. Prawa knježna dyrbi bycž kaž ſchpitałſka poliwa: ta nima wjele wócžkow, tež wona njeſmē wjele woſoło hladacž. Prawa knježna ma bycž a dyrbi bycž kaž ſowa: ta jenož z rėdka na ſwětko pſchidže. Prawa knježna dyrbi bycž kaž ſchpihel (hladałko): hdyž tomu trochu bližko pſchidže a na njón dychnjeſch, cžini pothmurjene bjezwocži. Prawa knježna ma bycž kaž ſwěca: kotraž je w latarni wjele wěſcžiſcha hacž žwonka njeje. Woſebje paſ ma a dyrbi bycž prawu knježna kaž nopawa (želwja, Schildkröte): ta je pſchecy doma, dofelž ſwoje wobydlenjo ſobu noſy.“

7. Swj. Citta wo ſlužownych.

„Džowka njeje nabožna, njeje-li dźeława; pobožnoſcž, kotraž ſo dźeła wotlaſtuje pola woſobny naſchoho pomolaſanja, je wopacžna pobožnoſcž.“

8. Su reje bjeſtraſčne?

W lěcže 1620 chcyſche Lutunſki biſkop ſpis wudacž, zo by ſwojich poddatych wot reji wotdžeržował, a žadaſche ſebi najpriedy rozſud hrabje Buſſy-Rabatina, kotryž je hało duchapołny muž a piſaczeł znaty a kotryž mējeſche w tym naſtupanju bohate nazhonjenje. A tón wotmołwi: „Sym reje kōždy cžas za ſtraſčne džeržał; nic jenož moje rozomne žymylenjo, ale tež moje ſamotne nazhonjenje wjedže mje k tomule rozſudej; a hacž runiž ſwědečenje cyrkwiſkich wótcow wjele płačzi, mēnju tola, zo dyrbi wo tejelej wěcy rozſudjenje ſwětnoho muža hiſcheže wjac płačicž. Derje wēm, zo je za něfotre woſobny mjenje ſtračja na rej-

wanskej łubi, hacž za druhe; tola pač zažehla so tam tež najzmymske natury. Tajke sřhadžowanja wobsteja wschědnje z mlodych ludži, kotřiž maja hižo w samocze prócy došč, spytowanja pschewinycz. Ze toho dla moje mēnjenje, zo hako dobri křesćenjo na žane reje hič njesmēmny.“

9. Znaty kalwinista Beza

pifa: „Katholika cyrkej dostawa wjele puřow, njedawa pač je zas; tola bjeřće so na kēžbu, wona je nakowa, kotraž je hižo wjele klepacžow (hamorow) skazyła.“

10. Pschiklad swjatoprajenja.

Protestantiski Zēndzelczan, stawny a wubjerny muž, běšce do Roma pschischoł, hdyž so runje proces džeržeske wo swjatoprajenje zbōžneho Franca Regis. Zedyn wysoki duchowny, z kotrymž běšce so spšeczelił, pschepoda jomu junu dopokazowace akty za nēkotre džiwny, zo by sebi je pschehladał. Pscheschudowanschi je pschinješe duchownomu zas prajicy: „Sdy bychu wschitke džiwny, kotrež so w cyrkwi pschisřpōznawaja, z tak jasnymi pschepokazowacymi a wērnymi dopokazmami so wobfruczič dale, kaž tele jow, potom mōhli je tež my bjez zadžewka pschisřpōznacž, a za was bychu wschē te swēchi pschestali, kotrež so waschich džiwow dla pola naš stanu.“ „Dobre“, wotmołwi duchowny, „ze wschitkich tychle džiwow njeje so ani jedny hako dospōlnje dopokazany pschisřpōznał.“ Protestant bē pschēz tele njewocžakowane wotmołwjenje chle pschekapjenty, a spōzna a wuzna nētko, zo mōže jeno zaslepjēni pschēd sud na swērje, hłubotej swēdomitoščzi a najwjetschey křutoščzi dnēlowacž, z kotrymž cyrkej džiwny pruhuje. — Z toho sčēhujē, kač njesprawny poroč je, kiž so katolikam čžini, hdyž so praji: w katolskej cyrkwi čžini bamž swjatych. My pač prajimy pschisřprawnišcho: wērna cyrkej čžini ze swojej wērnej wucžbu a ze swojimi sřēdkami hnady Božeye swjatych.

Nēkotre lēkarške posiwny.

I. Sšto masč čžinicž, hdyž sy nēščto jēdojte zjēdł?

Stanje so njezrēdka, zo nēščto njewēdomnje nēščto jēdojte zjē, na pschiklad: staru kořbafu, w kotrež so jēdojte macžizny (wēchy, Schtoff) namačaja, abo nještrowe hriby, jahodki atd. a sčēhujē tajkoho z jēdomzawdacžja so z dobom pokazaja. — Lēkar dyrbi

so tudy kōždy křocž pomōlacž, ale pschecy tu njeje hnydom a njez tym mōže čžłowjel wumrēcž. Ze toho dla wažne, zo kōždy wē, sčto ma na mēščze čžinicž, prjedy hacž je lēkarška pomoc tu.

Se-li sčto nēščto jēdojte zjēdł, dyrbi so prjedy wschoho na to džiwacž, zo by jēd ze žōłdka pschischoł, abo sčtož z njoho njecha, so njeschōbne sčžiniło. Toho dla dyrbi so tajki w najhusejšich padach k bluanju pschuwjesčž. K tomu pije so liwka woda, a z čžēnkim pjēřkom, k psch. z pawowym, so w sčiji kořcoce. Pschi tajkim kořkotanju zajēdžesč z pjēřkom hłubšcho hacž do žōłdka a tam wobwjertnjēsč zas a zas pjēřko, dōniž bluanjo nje-pschisřidže, pschi tym so druhdy kus liwkeje wody da. Njecha pač so pschec hiščēže bluanjo zbudžicž, woznje so nēščto sčnupowanštoko tobaka a połōži so na jazyk; tež pomha lana mufa ze selu we wodže.

Zo pač by so jēdowa mōc pomjeńšchika abo cyle njeschōdna sčžinika, wozmjēsč nēščto jeji, rozbijesč je, wotžēlišč bēłk a pschemēšesč jōn z wjerawku (mutwu). Potom linje so zymneje wody tak wjele nuts, zo je połojca wody a połojca bēłka. Zo potom wupije křory; mōže so to tež wjac křocž wosřjetowacž, čžuje-li wolōženjo.

Sdyž sy nēščto jēdojte zjēdł, we čžimž so arsenik, wołoj, vitriol atd. namačaja, potom su w ydliny hłowny sřēdł wuštrawjenja. Tež pomha tajka mydlana woda, hdyž sy jenu z tamnych rostlinow zjēdł, kotrež na jazyk pala a z kotrychž, hdyž so rozrēznu, bēka palaca juščka, kaž mloko bēži; tak na pschiklad wjeleče mloko (mlōčeń, Wolsšmilch). Tajke mydlo pač, kotrež so k tomu trjeba, dyrbi najlēsšche, bēke mydlo byčž. — Šorceje wody woznje so sčtyri křocž tak wjele, pije so čžopka kōžde ři abo sčtyri minuty jena křosejowa sčalka.

Se-li nēščto z jēdženja jēdojtych hribow abo ze sřēbanjom wušlowych dymow nahle sčhorjel, dha je křačo dobry sřēdł. Tola dyrbi so jēd prjedy z bluanjom wotštronicž. Toho runja so křačo nałōžuje po zjēdženju sčženeje sčēńki a kořbafy. — Cokor a cokorowa woda je tež najbōle dobry sřēdł, hdyž sy nēščto jēdojte zjēdł, tak tež mloko. Čžorny křosej je nužny sřēdł pola jara mnohich jēdow. Najprjedy njech křory pije prawje hlyny křosej, potom sčabšchi, cokora pač so njech k tomu njeberje. Tež pschi tym sřēdku dyrbi so na wublwanjo jēda džēlacž. Po tajkim wublwanju mōže čžorny křosej z cokorom

bycž. — Kamfor je wosobny frědk pschecziwo jědej z rostlinow. Druhdy dosaha, hdyž tajki thory na kamfor jenož nucha a z nim so koža schudruje. Tola móže so kamfor tež z czoplym wolijom do žalby změšćecž abo w palencu dacž rozmoťacž.

II. Šhto masč czinicž, hdyž je cje „wrjeczenica“,*) had abo zmiža kusnyla? a hdyž sy so czežcy ranil?

1. Najprjeišće je, zo njedasč do rany pušččeny jěd do czěla a do wutrobny z krewju so pscheběžecž, sčtož so stanje, hdyž k hětse ze schórku abo z rubiščkom abo z něčim druhim wočoło kusnjeno ho stawa kručže wobjazasč. Z tymle krutym wobjazanjom so zadžěwa, zo z jědom skazena krej njemóže k wutrobje pschincž a tak smjerež abo khorosč pschinjesč. Potom wozmi něščto žehliwe (wuhlo abo palacu trubku) a džerž žehliwe tak blizko pschi ranjenym měščje hacž móže so stacž, tola pak nic tak blizko, zo by so koža wopalisa. Sy wot hada kusnjeny potom rucže domoj pschichoł, wozmi wolij, tucžne abo butru a mazaj to něhdže ruku schěroko wočoło kusnjeno ho městna, a czin to husto zas, hdyž zas wusłhne. Sčtož z rany wuběhne, dyrbi so ledžbnje wottrěčž. Wschitko to ma so dlěžšči čas dołho czinicž.

Tola tež nutskowne hojace frědki dyrbja pschi tym so trjebacž. Tak ma so ze selu změšchana woda picž, tež něščto sele abo kobokka zjěscž. Tež je derje, hdyž so kóžde pjecž abo džesacž zekundow poł tejoweje kžicži wina abo palenca woznje, hdyž je w žiwocže jěd czucž. Wosobje je tež radžomne, zo hdyž je sčto wot hada kusnjeny, hnydom jěd z hubu wucžehnje abo wuchdži a potom wuplunje. Pschi tym pak njesmě tajki žanu ranu w hubje mēčž abo pschi hubje. Potom njech so ranjene městno ze selu prawje hluboko wutřeje. Pschi tym pak dyrbi so ranjeny prawje z měrom zadžeržecž, hnydom lěkarja powoťacž a wosobje wyscheje styskniwosče so pasčž.

Wójomnacželětna burška holca bu wot zmižicy (Kreuzotter) do nohi kusnjena. Moža so k hětse kručže wobjazaj wysche rany a tykny so do hnydom wurhteje jamki do zemje. Wo krótkim czasu bē holca zas trowa. — Tak powjeda jedyn winški lěkar.

*) Ze znate, zo wrjeczenica (němski Blindschleiche) jědojta njeje. Gusto pak so tež za jědojta hady „wrjeczenica“ praji. Zajste jědojta hady pola nas su: jesch czeł abo zmiža (zmižica Matter, Kreuzotter), (widomny) had (Ringelnatter). Jesch czežcy abo jeschčelcy (Eidechsen) su cyle njeschčodne. Z. S.

2. Pomóc za rubnjene abo režnjene rany. Mjenšće rany zažija bórzy same wot so, hdyž so cziste džerža a mazanosče so wurjedža. Tež pola nas derje znata „ranaca woda“ (Wundwasser) je jara dobra a zadžěwa wosobje jětšenju ranow. Ze-li so něchtó hlubšcho režnył abo zrubal, dha tykne ranjeny staw abo stawcžk do žymneje wody, potom so rana zamjazaj; tež lapki w žymnej wodže namočžene a zas na ranu z nowa položene spěchujaj žicžo.

Sčto pak ma tón czinicž, kotryž je so czežcy ranil z rubnjenjom, tšelenjom a t. d., hđžez z rany wjele krewje běži, a je strach, zo wutrawjenjo smjerež pschinjese?

Tež jow je žymna woda, kotruž z dobom na ranu pschinjesč, najlěpšči krawjenje sadžewacy frědk. Druhdy je nužne, zo lapki do žymneje wody tyknjene so na ranu ščizččaja a na nju zwjazajaj. Jenož w někotrych czežčich ranjenjach dyrbi so cyły ranjeny staw kručže hromadu stłócžicž, a dyrbi so hnydom po lěkaršku pomóc póšćacž. Jara strašchne je ranjenjo, hdyž swětko cžermjena krej z rany czeče po waschnju bijenja wulteje žily (wotwodnich Puls). Jow dyrbi so k hětse wysche ranjeno ho džěla k wutrobje z rubiščkom zamjazacž; potom dyrbi so masacž, hđže hlowna žila (Pulsader) bije, a na tole městno so položi po dołhosčži kork, pschitkoczi so na žiku. Na kork so wjacny platu položi w schěrokošči talerja, a nětko so wscho zwjazaj z powjazom (bindu), dóniž krawjenjo njestanje. Pschi tym pak dyrbi so stajnje žymna woda abo lód na rubiščko macžecž. — Njeda-li pak krawjenjo hiščče pschestacž, položi so ranjenomu kusf sele na jaznył, abo — njechali to pomhacž — něščto křaka z wodu změšchano ho abo arnika z wodu. Czoplo pak so jomu njesmě nicžo picž dacž.

Czežcy ranjeny dyrbi tak položeny bycž, zo ranjeny staw wysoko leži, a zo žadny džěl joho czěla njecžiččezi. Picž móže so jomu něščto staro ho wina dacž. Wysche toho dyrbi so thory tak z měrom hacž móžno džeržecž, njech tež pije wjele žymneje wody a njech so zdžerži wscho ho seleno ho, korjenjano ho (Gewürztes), we wuhnju suscheno ho, z cyła wscho ho, sčtož horcotu wubudži.

Hdyž pak je so něchtó czežcy ranil z panjenjom, storčzenjom na wutrobno, bicžom, dha dyrbi so jomu rubiščko wočoło wyscheje lěweje ruki tak kručže zwjazacž hacž móže thory wutracž, potom tež wočoło praweje nohi horžeka. Njeda-li krawjenjo pschestacž,

zwjaza so tež rubiščto wočoło praweje horneje ruki a horneje lèweje nohi. Mjez tym dyrbi khoru pot sedžo ležecž, položi so jomu wjele zawokow spody hlowny w strowej křkódnjej stwi.

Mjecha-li hiščeže krawjenjo pšhestacž, zwjaza so w zymnej wodže namacžany rub wočoło delnjoho žiwota. Mjedosaħa-li tež to hiščeže, dyrbi so z kħofejowej křicžku jejomy běłt z coťorom pomaku požerjecž dawacž.

3. Kak so hoja jědmjenja? Doħhotrajace jědmjenja dyrbja so wot wustojnoho lěťarja jenož pomaku hojicž; chcyl-li je něčtó nahle zahojicž, dħa by z toho smjercž kħoroħo nastaka, pšchetož kħorošcž pšchimnje potom někajki wošobny žiwjenŝki džěl cžěła.

Maťe jěťsenja, kotrež nastanu z mjeńšchoho ranjenja ale jara bola, wuhoja so loħcy z napoloženjom roztołcženeje žokteje morħwje. Su-li jědmjenjace boloscže kaťace abo palace, woznje so skóď a roztołcže so do muki. Z toho scžini so z pšchiměščenjom z piwowymy droždžemi cžěsto, do kotroħož so něšcto piwa linje. Z tutej žalbu namaza so cžista běła lapka płatu a položi so na jědmjenje. To so wošpjetuje za džen dwaj abo tři křócž.

Polu ħłubokich jědmjenjow móže so terpentinowa žiwica z Venecianskoho terpentina trjebacž. Zesħkrějesch na maľym wohnju jedyn lut najlepšchoho terpentina a pšchiměšchesch k tomu po cžasu 4 luty cžistoho žoktoho wořta. Potom so jědmjenje wurjedži (wufuřchi) z płatom, a na to linje so do njoho žica zesħkrěnoho terpentina, tola pať hižo trochu pšhestudnjenoho. Tať so cžini kóžde tři dny.

III. Sħto mařch cžinicž, ħdyž něčtó do njemocy padnje abo so mordwy zda bycž?

Namakařch-li žanoho do njemocy padnjenoħo cžłowjeka, dħa wočini wšhitku joho cžělu křucže pšchilěhacu drařtu, wošobnje wočoło řhije, wutrobny a niźřchoho cžěła, a polož joho na zemju abo na někajku deřtu. Potom wokřeř joho woblicžo z trochu czerřtwje wody, liń něšcto czerřtwjeje wody na zadnju ħlowu, na tył abo delnju řhiju a na wutrobowu dolinu. Mjecha-li do njemocy padnjeny wotucžicž, daj jomu na kamřorowy duħ (Kampřergeiřt) abo na

ħewať něšcto řhlnje wonjace nuħacž. Wožiwi-li zaħe a wuřnje, daj jomu řpacž.

Īdyž wonka zmjerzjnenoħo cžłowjeka na deńďžesch, dyrbiřch joho ředžbnje zbeħnyć a nic kłócicž, potom joho donjes domoj do njetepjeneje řtwy abo kólnje, w kotrež njecžehnje (njeduje). Tež řrenja cžoplota móže pšchemjerzjnenoħo řtóncowacž. — Potom zmjerzjnenoħo ze řněhom cžiče pořypařch, k najmjenřchomu ruťu tołřto, tež wyřche ħlowy; jenož ħuba a nós wostanjetaj bjez řněħa. Zmjerzjneny pať dyrbi tať ležecž, zo móže tajaca woda řhěťe wotběžecž, a ħdyž je ta wotběžala, kladže so zas nowy řněħ na cžłowjeka. — Šeli pať řadyn řněħ njeje, položi so zmjerzjneny do zymneje kupele, kotraž so z lodom, křž nutz kladžesch, zymna cžini. Na tele wařchnyo dyrbi cžěko wostacž, donž wřhitko mjehťe njeje. Potom ħaťle řlecžesch zmjerzjnenoħo drařtu, abo jeli to njeńďže wotřeřařch ju.

Īdyž su něťto joho řtawy mjehťe a zħibite, zapocžnu so ze řněhom řchudrowacž, a potrocžuje so z tym, donž so řtawy njepocžnu czerwjenicž. Na to položi so zmjerzjneny do řuchoho kóža a řchudruje so ze zymnymy wořmjanymy rubiščecžami. Mjeħadħa-li so něť hiščeže žiwjenřte znamjenja poťazowacž, dħa woznjiesch křuch kamřora abo kamřorowoħo řpiritusa, změřesch jón do poť blesche wody a dařch jomu maľy křistir, řchtož za řchtwórcž ħodžiny wořpjetujesch. Pšchindže-li něť zmjerzjneny pomaku k řebi abo pocžnje znamjenja žiwjenja dawacž, dħa dawaja so křistry liwřoho cžornoho kħofeja, a móže-li požeracž, da so jomu něšcto kħofeja po maľych křicžkach. Īdyž žiwjenje pšchibjera, wotřroni so wřcho wotře, řchudruja so z flanellowej lapku abo z wořmjanymy rubiščkom wřchě džěle cžěła, donž njeřsu řuche a potom so položi do kóža. Tola njeřmě so w tajťej řtwi hiščeže tepicž, pšchetož zmjerzjneny dyrbi so řam wot so zħřecž.

Šeli so tole wřcho wobředžbuje pola cžłowjeka po zdacžu zmjerzřkoho, dħa je řhlna nadžija, zo so zasly do žiwjenja zbudži, byrnje tež ħnydom znamjenja žiwjenja njepoťazowať. Z tajťimi pořpyťami dyrbi so runiž kať pola zatepjenoħo doħho potrocžowacž, přjedy ħacž móže so nadžija cyle puřchćicž.

P. T.

Kač dolho domjacy škót nošy.

Zapovjati.	Čas wuńdže.				Přichipomjenja.
	Konje:	Kruty:	wowcy, kozj:	šwinje:	
	48 tydž. 4 d. abo 340 dnow (330—349).	40 tydž. 5 d. abo 285 dnow (240—321).	22 tydž. abo 154 dnow (146—158).	17 tydž. 1 d. abo 120 dnow (109—133).	
1. januara	6. decbr.	12. oktbr.	3. junija	30. hapr.	
6. —	11. —	17. —	8. —	4. meje	
11. —	16. —	22. —	13. —	10. —	
16. —	21. —	27. —	18. —	15. —	
21. —	26. —	1. nov.	23. —	20. —	
26. —	31. —	6. —	28. —	25. —	
31. —	5. jan.	11. —	3. julija	30. —	
5. februara	10. jan.	16. nov.	8. julija	4. junija	
10. —	15. —	21. —	13. —	9. —	
15. —	20. —	26. —	18. —	14. —	
20. —	25. —	1. decbr.	23. —	19. —	
25. —	30. —	6. —	28. —	24. —	
2. mërca	4. febr.	11. decbr.	2. aug.	29. junija	
7. —	9. —	16. —	7. —	4. julija	
12. —	14. —	21. —	12. —	9. —	
17. —	19. —	26. —	17. —	14. —	
22. —	24. —	31. —	22. —	19. —	
27. —	1. mërca	5. jan.	27. —	24. —	
1. hapryla	6. mërca	10. jan.	1. sept.	29. julija	
6. —	11. —	15. —	6. —	3. aug.	
11. —	16. —	20. —	11. —	8. —	
16. —	21. —	25. —	16. —	13. —	
21. —	26. —	30. —	21. —	18. —	
26. —	31. —	4. febr.	26. —	23. —	
1. meje	5. hapr.	9. febr.	1. oktbr.	28. aug.	
6. —	10. —	14. —	6. —	2. sept.	
11. —	15. —	19. —	11. —	7. —	
16. —	20. —	24. —	16. —	12. —	
21. —	25. —	1. mërca	21. —	17. —	
26. —	30. —	6. —	26. —	22. —	
31. —	5. meje	11. —	31. —	27. —	
5. junija	10. meje	16. mërca	5. nov.	2. oktbr.	
10. —	15. —	21. —	10. —	7. —	
15. —	20. —	26. —	15. —	12. —	
20. —	25. —	31. —	20. —	17. —	
25. —	30. —	5. hapr.	25. —	22. —	
30. —	4. junija	10. —	30. —	27. —	

Kaf dolho domjach štót nošy.

Započatf.	Čas wuńdže.				Přispomněnja.
	konje:	krutny:	wowch, kozj:	řwinje:	
	48 tydž. 4 d. abo 340 dnow (330—349).	40 tydž. 5 d. abo 285 dnow (240—321).	22 tydž. abo 154 dnow (146—158).	17 tydž. 1 d. abo 120 dnow (109—133).	
5. julija	9. junija	15. hapr.	5. decbr.	1. nov.	
10. —	14. —	20. —	10. —	6. —	
15. —	19. —	25. —	15. —	11. —	
20. —	24. —	30. —	20. —	16. —	
25. —	29. —	5. meje	25. —	21. —	
30. —	4. julija	10. —	30. —	26. —	
4. augusta	9. julija	15. meje	4. jan.	1. decbr.	
9. —	14. —	20. —	9. —	6. —	
14. —	19. —	25. —	14. —	11. —	
19. —	24. —	30. —	19. —	16. —	
24. —	29. —	4. junija	24. —	21. —	
29. —	3. aug.	9. —	29. —	26. —	
3. septbr.	8. aug.	14. junija	3. febr.	31. decbr.	
8. —	13. —	19. —	8. —	5. jan.	
13. —	18. —	24. —	13. —	10. —	
18. —	23. —	29. —	18. —	15. —	
23. —	28. —	4. julija	23. —	20. —	
28. —	2. sept.	9. —	28. —	25. —	
3. oktobra	7. sept.	14. julija	5. měrca	30. jan.	
8. —	12. —	19. —	10. —	4. febr.	
13. —	17. —	24. —	15. —	9. —	
18. —	22. —	29. —	20. —	14. —	
23. —	27. —	3. aug.	25. —	19. —	
28. —	2. oktbr.	8. —	30. —	24. —	
2. novbr.	7. oktbr.	13. aug.	4. hapr.	1. měrca	
7. —	12. —	18. —	9. —	6. —	
12. —	17. —	23. —	14. —	11. —	
17. —	22. —	28. —	19. —	16. —	
22. —	27. —	2. sept.	24. —	21. —	
27. —	1. nov.	7. —	29. —	26. —	
2. decbr.	6. nov.	12. sept.	4. meje	31. měrca	
7. —	11. —	17. —	9. —	5. hapr.	
12. —	16. —	22. —	14. —	10. —	
17. —	21. —	27. —	19. —	15. —	
22. —	26. —	2. oktbr.	24. —	20. —	
27. —	1. decbr.	7. —	29. —	25. —	
31. —	5. —	11. —	2. junija	29. —	

Směštki a wšchellizny.

Pomhaj, hdyž móžesč.

Na wulku paradu do Barlina běchu někotři ludžo z kraja pschischi, mjez nimi tež jedyn, kiž hiščeže ženi žanu posawnu widzał njeběšče. Tón bě so tež runje pschi posawničeže stupił a jomu pschihladowasche. Na dobo pschińdže jomu myslička, zo so podarmo prócuje, delny kruč posawny wučahnyč, a bu w tych myslach wobkručzeny, dofelž bu tamny bjez woczi pschec bóle a bóle čerwjeny. Zo by toho dla wěch kónc sczinił, pschisfoczi k pschekapjenomu wojatej a prajicy: „S, to by tola djabol njebył, zo tón njeplech njedyrbjał won hiež“ — wutorhny delni kónc posawny.

Na hońtwje.

Na wulku hońtwu pola hrabje R. běšče tež hońtwať pschischoł, kiž jara hubjenje tšelesche. Wón tšeli tež woprawdže za zajacom, njesczini pak jomu žaneje kschidny. Najbližichi honjeť widži zajacomu čžer we snězy a woła na hońtwarja: „Sowle je pschec běžał.“

Hońtwať: „Tak, tak! Pocžesche so?“ (t. r. we hońtwaťskej ryczi: „krawjesche?“)

Honjeť: „Ně, hdyž jowle běžesche, nje pocžesche so hiščeže, ale hejzo tak dale běži, dha drje skoro zatraschuje do potu pschińdže.“

Tež prawje.

Kaž žerdž dołhi rekruta dósta wot swojoho wyhška, kotryž běšče jara mały, plistu, dofelž hłowu pschec do zemje wěšchesche a horje džeržecž njechashesche.

„Dyrbju hłowu pschec horje džeržecž?“ prašchesche so.

„„To so wě!““

„Na dha budžeže božemje, knjez lajtnant“, wotmołwi społojeny rekruta, „pschetož dha was za cyle žiwjenjej wjac njewohladam!“

Dužittk z nježboja.

Latur Muburg běšče w bitwje jenu nohu zhubił; joho swěrný služownik toho dla platasche. Knjez pak tróšchtowasche joho prajicy: „Wlaznje, to móže čzi tola prawje byčž, ty džěn mašch pschichodnje jenož jenu ščtórny cžejacž!“

Wodaj swojomu nje pscheczelej!

Lord North na kóncu žiwjenjej swoje widjenjej cyle

zhubi. Tu zeńdže so junu z pokornikom (oberstom) Barre-om, z kotrymž běšče prjedy w surowym nje-pschecželstwje žiwy byl a kiž běšče nětko tež slepy. „Obersto“ — zawoła na njoho — „mi so zda, zo na swěče žanaj dwaj cžłowjekaj njejtaj, kotrajž byšchtaj zas jedyn druhoho „radšcho widžaj“ hačž mój dwaj.“

Dobre pschirunanjo.

Loni na póstnich běchu w Butrecach pola Korczmarjez pampuchi pjekli, male ale dobre. Brjuchec Mote, sylny jedžk, kiž so cyle leto na nje wjeselesche, hladasche, zo za swojim pschińdže. Wjecžor, hdyž bě bjesada polna, praji cžezcy dychajo: „Džens sym wjac pampuchow zjedł, dnyžli je Samson Filistiskich zabit!“ Na boku sedžesche pscheklepany krawc, kiž so woprašča: „„A z tejsamej brónju?““ (Samson pak zabi tysac Filistiskich — z wóslacym cželesnom.)

W jenej korczmje běšče jara hubjene wino. Tu so da hóscž do korczmarja prajicy: „Sa drje sebi hiščeže lubičž dam, hdyž so kapka wody winje pschimešča, ale tu je tola pschewjele wody w tynle winje.“ „„Kawopať““, praji drugi hóscž, „„tu je pschemato wina we teje wodže.““

Wučžba a dokonjenjej abo teorija a praksis.

„Moje džěcžo“, praji Bankarjec macž po druhich dobrych wučžbach k swojomu synkej, „šchtož móžesč džensa hiščeže scziničž, njesměšch ženje na jutšiche wotstorkowacž.“ Tu zawoła mužik, a pokazža, kak je so joho wučžba pschimnyła: „„A macži, dha chcemoj tola tón kus tynanca, kiž sy na jutšiche šchowala, hiščeže džens wjecžor zjěcž.““

Tón běšče mudry!

W Irlandže běšče pschec někotrym časom zemjant, kiž běšče hačo rozpjerscheny daloko a ščeroko znaty. Senoho dnja jomu nahle žona šchorje. Staroscžiwny mandželski hnydom poruczi služownikej, zo by tak tšětsche hačž móžno, sebi konja zesedlowať, dofelž dyrbjesche do města po lekarja. Mjez tym pak hačž služownik konja pschihotowasche a wón list napisa, bu žonje zas lěpje. Duž zemjant k swojomu listej tšětsche hiščeže pschistaji: „Dofelž je moja žona zas lěpscha, dha njeje trjeba, zo pschińdžecže abo ji něšto poscelecže.“ Potom rucže služownika z listom wotpóšla!

„Moje džęčo“, praji nawjedźity Handrij Stada swojej džowcy: „Hdźež rěka w swěcže: Tam je derje — dha je lědma něka!“

Přichodny bjezujenc.

Kopolatec Hans běšče synka dóstał a pschirůdže k knjezej fararjei, zo by kšecženjo skazał.

„Kač dha ma rěćacž?“ praschěšče so farač.

„„Sa njewěm.““

„Dha daj jomu pschec twoje mjeno, kač dha rěćasch?“

„„Sa rěkam Hans, no we božim mjenje, ja žno sej bjez mjena wupomham.““

Kunjewonski farač.

Katufski kšęzor Franc I., wot swojoho ludu jenož Francel mjenowany, mješěšče žortniwoho a pschi tym njebojaznoho dwórskoho fararja z mjenom Landerer. Junu poda so cych kšęzorowy dwór won na kraj, zo by tam na jenym z kšęzorowych kublow so na rólniskim swjedženju wobdžělil. Wšcho na tymle kuble běšče jara wosobnje a krasnje zřadowane, a dwór so jara mało runasche burštomu dworej. Kšęzor swojoho fararja, kiž wšchitko swěru wobhladowasche, wjedźesche tež do krunjaceje hrůdže, kotrejž hewal wšchědna wosobnosč, hnój, cyle pobrachowasche, a kotraž běšče czišta wumyta. „Slejcje“, praji kšęzor ze špobohanjom, „to je tola hospodačstwo, na kotrymž móže sebi kůždy pschiklad wzacž; tu tola ničžo nje-pobrachuje.“

„„Ně, ničžo dale““ wotmołwi njebojazny farač, „„hacž za kůždu krunu kanapej (lěhanka).““

Wotrocžk: „Hdyž budu prawje bohatty bur, potom pač chcu sej jěć a picž tak prawje derje dacž skodžecž.“

Bur: „Na, hdyž pač zmješesch tajkoho wotrocžka kaž ja, dha tebi njebudže do koho skodžecž.“

Čžoho dla rěćaja wosudženi husto „kšudži hrěšchnicy“?

Dokelž bohattyh hrěšchnikow njewosudžēja.

Praschěj so za wšchěm.

Knjez Moric Wolenc běšče sebi na Zajecžanskim hońtwu wotnajał. Ze swojim nowym lesoschec poda so w přěnich dnach oktobra na hońtwu, zo by zbožo špytał. Kšhodži wokoło wot ranja hacž pschěz pschipołdnjo. Nihdže so jomu ničžo njetrjehi, wón tšěla, ale nimu. Mjerzaty poda so dom — próždny, a to je hańba! Pucž joho wjedže pschěz Zajecy, a tu

widži pschi jenym dworej bura stejo pschi čžrjůdže kur. Wj, myšli sebi, jow je hišchěže pomóc a praji rólnikej: „Slyšchěže, mój pschecželo, šchto dyrbyu mam dacž, jeližo směm junu do tychle kur kšělicž?“

„„Na, dajče mi tolet.““ Nasch hońtwač da jomu tolet a por kur paduje. Něč hakle so dopomni, zo je jenož poloju wučinil a prascha so rólnika: „Můžu sej kury tež sobu wzacž?“ „„Haj moje dla,““ wotmołwi bur, „„moje nješu, ja sym jow cuzy.““

Kač so čžasy pschēměnjeja.

1777. Cuzbnik: „Mój luby pschecželo, njemžesch mi prajicž, hdže knj. kazenč Strowota bydli?“

Mšěšćčan: „D ju, to so dyrbišch namaćacž. Dži jeno po teje drozy dale a w jenicžkim hošćěńcu, kiž na tej drozy je, bydli kazenč Strowota dwaj kšhodaj wysofo.“

1877. Cuzbnik: „Ach wodajče knježe, snadž byšchěže mi móhli prajicž, hdže lěkač, knj. doktor Njewěšty bydli!“

Mšěšćčan: „D proschu, prawje rady, tón bydli na teje drozy. Džicže pschec jow dale a w tej jenicžkej kšęži, w kotrejž žana korcžma njeje, tam bydli tji kšhody wysofo.“

Dobry srědk.

Michač: „Bětrje, njewěšch žadym srědk pschecžiwu tomu, zo mi moje kury njebychu pschěz pńót do zahrody lěćake?“

Bětr: „Dw haj, trjebasch jeno deleka spody płotu džerow nadžělacž.“

Džěćace myšle.

We zwěrinskej (zoologiskej) zahrodže w Dreždžanach pschirůdže macž ze swojej malej džowcžicžku tež k młodomu wjelbkudej (kamelej). Lědma joho wuhladowaschi praji sobuželnje: „Ach macži, hladaj jenož, tónle mały kamel je tež hižo horbaty.“

Kajkež praschějo, tajke wotmołwjenje.

W Prazy wysche kamjeritnoho mosta su pschec kůždym mostowym stolpom šylne borany z mócnych dubow natwarjene, zo bychu potom hdyž z wulkej wodu lób po Woltawje dže, móst zakitale. — Stejitaž tu něhdy po połdnju krasnoho lětnoho dnja pola swjatoho kšćija njedaloko Nowotnec młynow Sejcžel a a Tachkat, a powjedataj to a tamo hromadže, zo byšchaj zas hodžinku toho luboho dnja zabiwoj. Tu

dohlada so Sejczeſt na te móčne borany pſched moſtom a dženta runje pſchińdže jomu myſliczka, k czomu drje tola te ſkuža. „Mój luby Taſchkarjo! Praj mi tola, ſchto dyrbdja tele borany pſched kóždy m moſtowym ſtoſpom?“

Taſchkar: „Te zakitaja móſt, hdyž ló dže.“

Sejczeſt: „Kaſ potom, hdyž ló wot druheje ſtrony pſchińdže?“

Taſchkar: „Potom móſt wobrocza.“

Najlěpſchi lěkarjo.

Slawny lěkar ležeſche na ſmjertnym kožu. Tu da někotrych ſwojich ſobulěkarjow ze ſuſodſtwa k ſebi powołač. Hdyž bě ſo jich kſhěrje wjele zhromadžilo, poča wón: „Moj knježa! Za mnje je to wulki tróſcht, zo móžu tjjóč z najſlawniſchich lěkarjow daloko a ſcheroſto zawoſtajič.“ Wſchitcy naſtajowachu wuſchi wocžatujo, zo tychle tjjóč z nich z mjenom pomjenuje. Dokelž paſ mjelczěſche, proſchachu joho, zo by jich tola mjenowaſt, na čož ſo wuſmėwajo wotmoſtwi: „Moj knježa ſobulěkarjo! Tjjo najwjetſchi a najlěpſchi lěkarjo ſu: pomėrnocěz, czerſtwa woda, a wjele hibanja!“ — Zadžiwani a pſcheſkapjeni hladachu knježa doktorojo na ſo a prajachu ducy dom: „Naſch mrějacy ma prawje, ale najmjenje jich je, kiž bychu do toho wėrili.“

Mjewjeſel ſo, prjedy hač maſch dobyčzo wėſte!

Hans Raboſ džěſche po drozy, hač ſkóncžnje k drjewjanomu moſczikej pſchińdže niže Btačjeje Hórti. Na dobo wuhlada w hrjebi pſchi moſcziku zajaca, kotryž tam ležo ſpaſche. Hans nazdala ſtejo woſta a pſchi ſebi mjelczězo praji, ſchto budže z pjenjezami cžinicž a k czomu budže je nažožecž. Najprjedy zajaca doſahnu a pſchedam a kupju ſebi krumu; — krumu pſchedam a kupju ſebi konja; — konja tež pſchedam a kupju ſebi kubko — a potom praju (wóſtje woſajo) „Si, hi, hi — Hans ma kubko.“

Wot tohole mócnoho wrjeſta naſtróžany, poſkocži zajac a cžěrjeſche kaž njemdry wotſal.

Hač runje Hans zrudnje za nim hladaſche, bėchu tola joho najrjeńſche nadžije do procha rozpadnyſe.

Zabite wotmoſwjenja.

K jenomu derwiſchey (mudromu mužej) pſchińdže druhi muž, kiž tji praſchenja ſtaji: 1. Čžoho dla ſo

praji: Wóh je wſchudžom? Ja joho njewidžu. Poſtaž mi, hdže je? 2. Čžoho dla je cžłowjeſt za ſwoje hrėchi khoſtany? Wón nima ſwobodnu wolu, pſchetož njemóže džěn nicžo napschecžo woli Wožej cžinicž. 3. Kaſ móže Wóh djabola z helſkim wohnjom khoſtacž, hdyž je tola djaboſ ſam z wohnja tworjeny; woheń tola wohnjej bolocěz cžinicž njemóže?

Na to da derwiſch mužej pliſtu haſo wotmoſwjenje. Muž, pſcheſkapjeny tajſcho zabitoho wotmoſwjenja dla, wobſtorži derwiſcha pola Kabi-a. Tón powoła derwiſcha. „Čžoho dla ſy toho muža biž, a jomu njeſy, kaž ſo pſchikſchěſche, wotmoſwjenje daſ na praſchenja? „To džěn je byſto moje wotmoſwjenje,“ znapſchecžiwu derwiſch, „a to najlěpſche, kotrež móžach jomu na dobo dacž, na wſchitke tji praſchenja. Tón muž mi prajěſche, zo ma hłowubolenjo. To ja njewidžu. Mjech mi wón poſkaza ſwoje hłowubolenjo, dha jomu ja poſkazam Woħa. Potom dže k tebi a wobſtorži mje pola tebj. Kajſe ma prawo k tomu? Ja džěn žanu ſwobodnu wolu nimam a wón nima žane prawo žadacž, zo bych ja wot tebj khoſtany byſt, dokelž je mje Wóh pohnuſt, zo joho dyrich. A ſkóncžnje, kaſ dha móže zenuja zemi kſchiwdu cžinicž? Tón muž džěn je ze zemje, ja ſym tež ze zemje. Zemja zemi njemóže bolocěz cžinicž, hdyž woheń wohenju njemóže bolocěz cžinicž. — Praſchēſt tajſe wotmoſwjenje ženje njezabu.

We wſchėch expedicijach „Boſola“ je na pſchedani:

ſlowa Ježusowa winica.

Bo rjedže Waſdomeje winicy wobdžěſal a wudaſt

Jurij Luſczjanſki,

praſeſ ſerbiſcho ſeminara w Prahy.

W najlěpſchim pyſchnym zwjazku a najlěpſchey koži 5 mf., w koži ze zlotym rėžtom 4 mf. 75 p., w placze abo papjerje z kožanym khríbjetom 4 mf. 50 p., z barbjenym žoltnym abo zelėnym rėžtom 4 mf., njewjažane 3 mf. Tež wobſtaraſa ſo na požadanjo w najkróſſichim cžaju zwjazki w ſomocze a z drohotnymi žantami a wiſhė druħe.

ſlowny ſklad tutych kniħow je pola Jakuba Wienki, zwóůka taħantſkeje cyrkwoje w Budyſchinje, kotromuž maja ſo tež wſchitke placženja za nje wotėdawacž.

W expedicijach „Kath. Boſola“ je za 30 p. na pſchedani:

Wobožnoſč kſchižowoho pucža.

Porjedženjo.

Đetuſcha Nadworſka kermuſcha niebudže 30. ſeptembra, kaž je we tutym lėnku „Krajana“ wozjewjene, ale haſle ſo 6. oktobra wotdžerži.